Michel Houellebecq

SUPUNERE

roman

Raftul Denisei

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

Michel Houellebecq

SUPUNERE

Traducere din franceză și note de
Daniel Nicolescu

HUMANITAS
fiction

Redactor: Raluca Popescu
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
DTP: Iuliana Constantinescu, Carmen Petrescu

ISBN 978-973-689-950-8 (pdf)

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372.743.382; 0723.684.194

I

Un zgomot îl readuse în Saint-Sulpice; corul pleca; biserica urma să se închidă. Ar fi trebuit să încerc să mă rog, în loc să visez cu ochii deschiși așezat în strană, își spuse el; deși, la drept vorbind, nu simt nici un imbold să mă rog; catolicismul mă bântuie, efluviile lui de tămâie și de ceară mă îmbată, îi dau târcoale, mișcat până la lacrimi de rugăciuni, pătruns până în măduva oaselor de psalmi și de cânturi. Mi-e silă de viața pe care o duc, sunt sătul de mine, dar de aici și până la a-mi schimba complet existența e cale lungă! Și-apoi… chiar dacă mă simt tulburat în biserici, redevin nepăsător și rece de îndată ce le părăsesc. De fapt, își spuse el, ridicându-se și urmându-i pe cei care se îndreptau spre ieșire, mânați de paznic, de fapt, mi-e inima secătuită și afumată de-atâtea petreceri, nu sunt bun de nimic.

J.-K. Huysmans, *En route*

De-a lungul întregii mele tinereți mohorâte, Huysmans mi-a fost tovarăș, prieten fidel; niciodată nu m-au încercat îndoielile, nicicând n-am fost ispitit să renunț, nici să mă îndrept către un alt subiect; mai târziu, într-o după-amiază de iunie în 2007, după îndelungi așteptări, după ce am tărăgănat până la limită și chiar dincolo de ea, mi-am susținut, în fața comisiei de la Universitatea Paris IV – Sorbona, teza de doctorat: *Joris-Karl Huysmans, sau ieșirea din tunel.* Încă de-a doua zi dimineața (ori poate chiar la sfârșitul zilei respective, nu sunt sigur, căci seara susținerii am petrecut-o în singurătate și alcool), am priceput că tocmai mi se încheiase o parte din viață și că, probabil, era vorba despre cea mai bună.

Așa se întâmplă în societățile noastre încă occidentale și social-democrate cu toți cei care își termină studiile, dar majoritatea lor nu devin, sau nu devin imediat conștienți de asta, fiind hipnotizați de nevoia de bani, ori poate de consum, în cazul celor mai primitivi, adică

al acelora în care s-a dezvoltat dependența nestăvilită față de anumite produse (ei reprezintă o mică parte, majoritatea, mai chibzuiți și mai serioși, manifestând o simplă fascinație pentru bani, acest „neobosit Proteu“), ori nutrind dorința de a arăta ce pot, de a-și afla o poziție socială de invidiat într-o lume pe care și-o închipuie și pe care o nădăjduiesc competitivă, fiind însuflețiți de adorația unor modele schimbătoare: sportivi, creatori de modă sau de site-uri, actori și fotomodele.

Din varii motive psihologice pe care n-am nici cheful, nici competența să le analizez, m-am îndepărtat simțitor de această schemă. Pe 1 aprilie 1866, la vârsta de optsprezece ani, Joris-Karl Huysmans își începe cariera ca funcționar de rang șase la Ministerul de Interne și al Cultelor. În 1874, a publicat pe speze proprii o primă culegere de poeme în proză, *Le drageoir aux épices*[1], care a avut parte de puține recenzii. S-a remarcat un singur articol, deosebit de prietenos, al lui Théodore de Banville. Așa cum se poate vedea, debutul lui în viață n-a avut nimic spectaculos.

Așa i s-a scurs existența administrativă și, în general, existența. Pe 3 septembrie 1893, i-a fost decernată Legiunea de Onoare pentru merite în cadrul serviciului public. S-a pensionat în 1898, după ce și-a îndeplinit – odată luate în calcul perioadele de suspendare la cerere – cei treizeci de ani regulamentari de serviciu. În acest interval, găsise răgaz să scrie diferite cărți care

1 *Bomboniera cu mirodenii.*

m-au făcut, la o distanță de mai bine de un secol, să-l privesc ca pe un prieten. Multe lucruri, prea multe poate, au fost scrise despre literatură (și, ca universitar specializat în acest domeniu, mă simt mai îndrituit decât oricine să vorbesc despre asta). Caracterul specific al literaturii, *artă majoră* a unui Occident care își atinge sfârșitul sub ochii noștri, nu este prea greu de definit. Ca și literatura, muzica poate să provoace o tulburare, o răsturnare emoțională, o tristețe sau un extaz desăvârșite; ca și literatura, pictura poate genera încântare, o perspectivă proaspătă asupra lumii. Doar literatura însă poate să dea acea senzație de contact cu un alt spirit omenesc, în totalitatea lui, cu slăbiciunile și înălțimile, cu limitările, micimea, ideile fixe și credințele sale; cu tot ce îl mișcă, îl interesează, îl ațâță sau îi repugnă. Doar literatura îți îngăduie să intri în contact cu spiritul unui mort, într-o manieră mai directă, mai completă și mai profundă decât ar face-o până și discuția cu un prieten – oricât de gravă și de durabilă ar fi o prietenie, niciodată nu te angajezi într-o conversație atât de total cum o faci în fața unei pagini goale, când te adresezi unui destinatar necunoscut. De bună seamă, când e vorba despre literatură, frumusețea stilului, muzicalitatea frazelor contează; profunzimea gândirii autorului, originalitatea ideilor sale nu trebuie disprețuite; dar un autor este, înainte de orice, o făptură umană, prezentă în cărțile sale, iar faptul că scrie foarte bine sau foarte rău nu este, în ultimă instanță, important, esențial e să scrie și să fie, efectiv, prezent în

cărțile sale (ce ciudat că o condiție atât de simplă, atât de puțin discriminatorie în aparență, este în realitate exact pe dos, iar acest fapt, lesne de observat, a fost foarte puțin exploatat de către filozofii de diverse facturi: pentru că ființele umane posedă în principiu, în lipsă de calitate, o aceeași cantitate de ființă, toate sunt din pornire aproape la fel de *prezente*; totuși, după câteva secole, nu lasă această impresie, așa încât vedem cum se destramă, de-a lungul paginilor, pe care le simțim dictate mai degrabă de spiritul vremurilor decât de o individualitate proprie, o ființă vagă, din ce în ce mai fantomatică și mai anonimă). Tot așa, o carte pe care o iubim este, înainte de orice, o carte căreia îi iubim autorul, pe care dorim să-l întâlnim, cu care avem chef să ne petrecem zile la rând. Și așa, de-a lungul celor șapte ani cât a durat scrierea tezei, am trăit în compania lui Huysmans, în aproape permanenta lui prezență. Născut pe strada Suger, Huysmans a locuit pe strada Sèvres și strada Monsieur și a murit pe strada Placide, după care a fost înmormântat în cimitirul Montparnasse. Aproape întreaga lui viață s-a desfășurat între granițele celui de-al șaselea arondisment parizian – așa cum viața lui profesională, timp de mai bine de treizeci de ani, s-a scurs în birourile Ministerului de Interne și al Cultelor. Pe-atunci locuiam și eu la Paris, în arondismentul șase, într-o cameră umedă și rece, dar mai ales extrem de întunecată – ferestrele dădeau spre o curte minusculă, aproape ca un puț, trebuia să aprind lumina încă din

zori. Eram sărac și, dacă ar fi trebuit să răspund la unul dintre sondajele acelea care încearcă să „ia pulsul tinerei generații“, mi-aș fi categorisit condițiile de viață drept „mai degrabă anevoioase“. Cu toate astea, în dimineața care a urmat susținerii tezei (ori poate chiar în aceeași seară), primul meu gând a fost că pierdusem ceva neprețuit, ceva cu care nu aveam să mă mai întâlnesc nicicând: libertatea. Vreme de mai mulți ani, ultimele rămășițe ale unei social-democrații muribunde îmi îngăduiseră (grație unei burse de studiu, unui sistem extins de reduceri și de avantaje sociale, unor mese mediocre, dar ieftine la cantina universitară) să-mi dedic tot timpul activității pe care o alesesem: frecventarea neîngrădită a unui prieten. Așa cum pe bună dreptate notează André Breton, scrisul lui Huysmans reprezintă cazul unic al unui umor generos, care îi oferă cititorului întâietate, care îl poftește să-l ia din vreme în bășcălie pe autor, descrierile sale plângăcioase, atroce sau rizibile. De această generozitate am profitat mai mult decât oricine, atunci când primeam porțiile de țelină cu sos remulad sau pe cele de cod cu piure în compartimentele tăvii ca de spital pe care cantina universitară Bullier le oferea sărmanilor săi clienți (cei care, în mod evident, nu aveau unde altundeva să meargă, care fuseseră probabil alungați din toate cantinele acceptabile, dar care aveau totuși legitimația studențească, asta nu le putea fi luată). Atunci mă gândeam la epitetele lui Huysmans, la brânza *jalnică,* la *înspăimântătoarea* limbă-de-mare,

și îmi închipuiam ce-ar fi putut scoate Huysmans, care nu se întâlnise cu așa ceva, din aceste carcerale rasteluri metalice, și mă simțeam mai puțin nefericit, oleacă mai puțin singur, la cantina universitară Bullier.

Dar toate astea se isprăviseră; în general, tinerețea mea se dusese. În curând, se cuvenea să mă angajez într-un proces de inserție profesională. Ceea ce nu mă bucura deloc.

Studiile universitare în domeniul literelor nu duc, după cum se știe, aproape nicăieri, excepție făcând studenții mai dotați care se îndreaptă spre o carieră universitară în domeniul literelor – ceea ce ne pune de fapt în situația caraghioasă a unui sistem lipsit de alt obiectiv decât acela de a se reproduce, restul de 95% fiind deșeuri. Care totuși nu sunt dăunătoare, ba chiar pot dovedi o oarecare utilitate marginală. O tânără care candidează pentru un post de vânzătoare la Céline sau la Hermès va trebui, desigur, în primul rând, să-și prezinte avantajos aplicația; însă o licență sau un master în litere moderne va putea constitui și un atu secundar ce îi va garanta angajatorului, în lipsa unor competențe utilizabile, o anume agilitate intelectuală capabilă să prevestească o evoluție în carieră – literatura, pe deasupra, având dintotdeauna o conotație pozitivă în domeniul industriei luxului.

În ceea ce mă privește, eram conștient că fac parte din măruntul grup al „celor mai dotați studenți".

Scrisesem o teză bună, știam prea bine, și mă așteptam la o evaluare onorabilă; am fost totuși plăcut surprins de *felicitările unanime ale comisiei* și mai ales atunci când am descoperit referatul asupra tezei, care era excelent, aproape ditirambic: existau mari șanse, dacă aș fi vrut, să mă calific pentru postul de conferențiar. Una peste alta, viața mea continua, prin previzibila ei monotonie și platitudine, să semene cu cea a lui Huysmans de acum mai bine de un veac și jumătate. Îmi petrecusem primii ani ai vieții de adult într-o universitate; probabil că acolo aveam să mi-i petrec și pe ultimii, poate chiar în aceeași universitate (ceea ce nu a fost cazul întocmai: obținusem diploma la Paris IV – Sorbona, dar am fost numit la Paris III, mai puțin prestigioasă, dar situată și ea în arondismentul cinci, la câteva sute de metri distanță).

Nu avusesem niciodată nici cea mai măruntă vocație pentru învățământ – și, cincisprezece ani mai târziu, cariera mea nu a făcut decât să-mi confirme această lipsă inițială de aptitudine. Câteva meditații date în speranța că îmi voi ameliora nivelul de trai mă convinseseră rapid că transmiterea cunoștințelor era de cele mai multe ori imposibilă și că diversitatea inteligențelor este extremă; și că nimic nu putea anula ori atenua această inegalitate fundamentală. Poate și mai grav era că nu-mi plăceau tinerii, și nu-mi plăcuseră niciodată, nici măcar pe vremea când se putea considera că fac parte dintre ei. Mi se părea că ideea de tinerețe implica un anume entuziasm față de viață,

sau poate o anume revoltă, totul însoțit de măcar vaga senzație de superioritate față de generația pe care eram chemați s-o înlocuim; nu simțisem niciodată așa ceva. Avusesem totuși prieteni, pe vremea tinereților mele – sau mai exact existaseră niște colegi cu care puteam îndrăzni, fără silă, să merg la o cafea sau la o bere în pauzele dintre cursuri. Și, mai ales, avusesem amante – sau, mai degrabă, cum se zicea pe-atunci, avusesem *prietene* – cam una pe an. Aceste relații amoroase decurgeau potrivit unei scheme oarecum constante. Luau naștere la începutul anului universitar cu prilejul unui seminar, al unui schimb de notițe la curs, în fine, cu una dintre multele ocazii de socializare, atât de frecvente în viața studențească, și a căror dispariție treptată la pătrunderea în viața profesională îi cufundă pe cei mai mulți dintre indivizi într-o singurătate pe cât de uluitoare, pe atât de radicală. Își urmau cursul pe durata întregului an, nopțile erau petrecute când la unul, când la altul (mă rog, mai ales la ele, ambianța rece, dacă nu chiar insalubră a camerei mele nu prea se potrivea cu niște *întâlniri galante*), aveau loc niște acte sexuale (cu o satisfacție pe care îmi place să mi-o imaginez reciprocă). La sfârșitul vacanței de vară, deci la începutul noului an universitar, relația se încheia, aproape întotdeauna din inițiativa fetelor. *Trăiseră ceva* în timpul verii, asta era explicația pe care mi-o ofereau, cel mai adesea fără detalii suplimentare; unele dintre ele, mai puțin prevenitoare, îmi precizau că *întâlniseră pe cineva*. Așa, și? Eram și eu *cineva*. Pe măsură ce trecea timpul, aceste explicații faptice mi

se păreau insuficiente: cu siguranță, *întâlniseră pe cineva*; dar ceea ce le făcuse să atribuie acestei întâlniri o asemenea importanță încât să întrerupă relația noastră și să înceapă o nouă relație nu reprezenta decât aplicarea unui model comportamental amoros puternic, dar implicit, și cu atât mai puternic cu cât rămânea implicit.

Potrivit modelului amoros prevalent în anii tinereții mele (și nimic nu mă împingea să cred că lucrurile se schimbaseră în mod semnificativ), după o scurtă perioadă de vagabondaj sexual corespunzând adolescenței, tinerii trebuiau să intre în relații exclusive, de strictă monogamie, care presupuneau nu doar activități sexuale, ci și sociale (ieșiri în oraș, weekenduri, vacanțe). Totuși, aceste relații nu aveau nimic definitiv, ci trebuiau considerate tot atâtea ucenicii ale unei legături amoroase, oarecum ca niște stagii (a căror practică se generaliza de altfel pe plan profesional ca un preambul la prima angajare). Un număr variabil (o medie de zece la douăzeci pare o aproximare rezonabilă) de relații amoroase cu durată variabilă (limita de un an pe care eu o experimentasem putând fi considerată acceptabilă) trebuiau să se succeadă și să ajungă, apoteotic, la relația ultimă, cea care să aibă, de această dată, un caracter conjugal și definitiv, și care să ducă, prin procreare, la constituirea unei familii.

Desăvârșita zădărnicie a acestui tipar nu avea să mi se dezvăluie decât mult mai târziu, de fapt destul de recent, atunci când am avut prilejul, după un răgaz

de câteva săptămâni, să le întâlnesc din întâmplare pe Aurélie, și apoi pe Sandra (dar, sunt convins, întâlnirea cu Chloé sau cu Violaine n-ar fi schimbat semnificativ lucrurile). De îndată ce am ajuns în restaurantul basc unde o invitasem pe Aurélie la cină, am înțeles că aveam să petrec o seară oribilă. În ciuda celor două sticle de Irouléguy alb pe care le-am băut aproape singur, am avut dificultăți din ce în ce mai mari, devenite rapid insuportabile, în păstrarea unui nivel rezonabil de comunicare afectuoasă. Fără să izbutesc cu adevărat să mă lămuresc de ce, mi s-a părut nedelicat și aproape nepermis să evoc niște amintiri comune. Cât privește prezentul, era limpede că Aurélie nu reușise deloc să intre într-o relație conjugală, că aventurile întâmplătoare îi provocau tot mai mult dezgust, că viața ei sentimentală, pe scurt, se îndrepta către un dezastru iremediabil și complet. Cu toate astea, încercase, cel puțin o dată, am înțeles asta după mai multe indicii, și nu-și revenise după eșec, amărăciunea și dezgustul cu care își evoca partenerii masculini (ajunsesem, în lipsă de ceva mai bun, să vorbim despre viața ei profesională – era responsabil cu comunicarea în sindicatul interprofesional al vinurilor de Bordeaux și, prin urmare, călătorea mult, mai ales în Asia, ca să promoveze soiurile franțuzești) dovedeau, cu o crudă evidență, că *și-o luase la greu.* Am fost surprins, totuși, atunci când, chiar înainte să coboare din taxi, m-a poftit „să bem un ultim păhărel". Chiar e cu nervii la pământ, mi-am zis, știam încă din clipa când s-au

închis ușile ascensorului că nu se va-ntâmpla nimic, nici măcar n-aveam chef s-o văd goală, aș fi vrut să evit asta, și totuși s-a petrecut, confirmând ceea ce presimțisem: nu *și-o luase* doar pe plan sentimental, până și trupul îi suferise daune ireparabile, fesele și sânii rămăseseră niște suprafețe de carne jigărite, împuținate, fleșcăite, căzute; nu mai putea, nu avea cum să mai fie vreodată privită ca un obiect al dorinței.

Cina cu Sandra s-a desfășurat aproape după același tipic, cu câteva variațiuni individuale (restaurant cu fructe de mare, post de secretară de director într-o multinațională farmaceutică), iar finalul a fost în mare identic, cu diferența că Sandra, mai dolofană și mai jovială decât Aurélie, mi-a lăsat o impresie de prăbușire mai puțin profundă. Tristețea ei era uriașă, iremediabilă, și știam că va ajunge s-o cotropească total; ca și Aurélie, nu era în fond decât o *pasăre cufundată în păcură*, dar își păstrase, ca să zic așa, o capacitate sporită de a-și fâlfâi aripile. Peste un an sau doi își va fi pus în cui orice ambiție matrimonială, senzualitatea ei nu de tot stinsă o va îndemna să caute compania unor flăcăiandri, va deveni ceea ce pe vremea tinereții mele se numea o femeie *cougar*, și asta avea să dureze cu siguranță câțiva ani, vreo zece în cel mai bun caz, înainte ca deteriorarea de astă dată jenantă a trupului său s-o împingă într-o singurătate definitivă.

Aș fi putut, pe vremea când aveam douăzeci de ani, pe vremea când mi se scula cu orice prilej și uneori fără

nici un prilej, când mi se scula, ca să zic așa, *chiar și-n biserică*, să mă las tentat de o astfel de relație, mai plină de satisfacții și, în același timp, mai profitabilă decât meditațiile pe care le dădeam; cred că pe-atunci aș fi izbutit să fac față, acum însă nu se mai punea, desigur, problema. Erecțiile mele, mai rare și mai întâmplătoare, aveau nevoie de trupuri viguroase, mlădioase și fără cusur.

Viața mea sexuală, în primii ani care au urmat titularizării pe postul de conferențiar la Universitatea Paris III – Sorbona, nu a cunoscut progrese însemnate. Ani la rând m-am culcat cu studentele – iar faptul că eram profesor nu schimba mare lucru. Diferența de vârstă între mine și ele era, oricum ai lua-o, destul de mică la început, și de-abia treptat s-a insinuat o dimensiune transgresivă, legată mai degrabă de evoluția statutului meu universitar decât de îmbătrânirea mea reală sau doar aparentă. Beneficiam prin urmare de această inegalitate fundamentală care face ca îmbătrânirea la bărbați să nu altereze decât foarte încet potențialul lor erotic, în vreme ce la femei prăbușirea se produce cu o brutalitate uluitoare, în câtiva ani sau, uneori, în câteva luni. Singura diferență adevărată față de anii studenției mele consta în faptul că acum eu eram cel care, îndeobște, punea capăt relației la începutul anului universitar. Nu o făceam din donjuanism, nici dintr-o pornire nestăvilită spre desfrâu. Spre deosebire de colegul meu Steve, desemnat să predea, împreună cu mine, literatura secolului al XIX-lea în primul

și al doilea an de studiu, nu dădeam buzna ca nesătulul, când începeau cursurile, să mă holbez la prospăturile din anul întâi (tricourile lui, bascheții Converse și look-ul vag californian mă duceau de fiecare dată cu gândul la Thierry Lhermite, cel din *Les Bronzés*[1], atunci când ieșea din cabană ca să asiste la descinderea în club a turistelor din săptămâna aceea). Întrerupeam relațiile cu tinerele respective mai degrabă sub impulsul unei descurajări, al lehamitei: nu mă mai simțeam cu adevărat în stare să întrețin o relație amoroasă și îmi doream să evit orice fel de dezamăgire sau de motiv de tristețe. Îmi schimbam părerea în decursul anului universitar, sub influența unor factori externi, cât se poate de anecdotici – în general o fustă scurtă.

Apoi s-a isprăvit și asta. Îi spusesem adio lui Myriam la sfârșitul lui septembrie, eram deja la jumătatea lunii aprilie, anul universitar se apropia de încheiere și tot n-o înlocuisem. Fusesem numit profesor universitar plin, cariera mea academică își aflase oarecum împlinirea, dar nu cred că asta conta cu adevărat. În schimb, la puțină vreme după despărțirea de Myriam, am întâlnit-o pe Aurélie, apoi pe Sandra, și am descoperit aici o conexiune tulburătoare, neplăcută și incomodă. Pentru că m-am văzut silit să realizez, tot rumegând zile în șir această idee, că eu și *fostele* mele eram mult mai apropiați decât ne închipuiam, că relațiile sexuale

---

1 Film din 1978, regizat de Patrice Leconte și devenit un clasic al cinematografiei populare franceze.

episodice, neînscrise în perspectiva unui cuplu durabil, ajunseseră să ne inspire un sentiment de deziluzie aproape echivalent. Spre deosebire de ele, eu însă nu mă puteam confesa nimănui, pentru că discuțiile despre viața intimă nu fac parte dintre subiectele considerate admisibile în societatea bărbaților: aceștia vorbesc despre politică, despre literatură, piețe financiare sau sport, fiecare în funcție de propria natură; în privința vieții amoroase vor tăcea mâlc, până la ultima suflare.

Devenisem oare, pe măsură ce îmbătrâneam, victima unui soi de andropauză? Cum suna plauzibil, am hotărât, spre lămurire, să-mi petrec serile pe *Youporn*, un site porno devenit, de-a lungul anilor, de referință. Rezultatul a fost, de la bun început, deosebit de liniștitor. *Youporn* răspundea fantasmelor bărbaților normali de pe suprafața planetei, iar eu eram – mi s-a confirmat din primele clipe – un bărbat de o normalitate absolută. Ceea ce, la urma urmei, nu era chiar evident, câtă vreme îmi consacrasem mare parte din viață studierii unui autor adesea considerat *decadent* și a cărui sexualitate nu constituia, din acest motiv, un subiect prea limpede. Însă am ieșit complet reconfortat din această încercare. Filmele, când superbe (realizate de o echipă din Los Angeles, da, o echipă, cu specialiști în lumini și cadraj, mașiniști), când penibile, dar *vintage* (amatorii nemți), porneau de la câteva scenarii identice și agreabile. Într-unul dintre cele mai răspândite, un bărbat (tânăr?, bătrân?, existau ambele variante) își lăsa

ca prostul penisul să moțăie în străfundul izmenelor sau șortului. Două tinere de rasă variabilă descopereau acest neajuns și nu-și aflau pacea până nu eliberau organul din temnița lui temporară. Ca să-l încânte, îl copleșeau cu cele mai ațâțătoare dezmierdări, totul fiind operat în spiritul prieteniei și complicității feminine. Penisul trecea dintr-o gură în alta, limbile se încrucișau așa cum se întretaie zborul rândunicilor ușor neliniștite pe cerul mohorât din sudul regiunii Seine-et-Marne, atunci când se pregătesc să părăsească Europa pentru pelerinajul de iarnă. Bărbatul, năucit de această ridicare la cer, îngăima doar câteva vorbe palide; înfiorător de palide la francezi („*Oh, putain!*“, „*Oh, putain, je jouis!*“[1], iată cam ce poți auzi de la un popor regicid), mai drăguțe și mai intense la americani („*Oh, my God!*“, „*Oh, Jesus-Christ!*“), martori cu pretenții, cărora aceste vorbe le par niște porunci ce-i îndeamnă să nu nesocotească darurile Domnului (felațiile, puiul fript). Cum-necum, mădularul mi se învârtoșa zdravăn îndărătul ecranului iMac de 27", prin urmare totul era-n regulă.

---

1 O, futu-i! O, futu-i, o să termin!

De când fusesem numit profesor, orarul redus al cursurilor mele îmi îngăduia să-mi grupez ansamblul sarcinilor universitare în ziua de miercuri. Munca începea, de la opt la zece, cu un curs despre literatura secolului al XIX-lea pe care îl susțineam pentru studenții din anul doi – în același interval, într-un amfiteatru vecin, Steve le ținea celor din anul întâi un curs similar. De la orele unsprezece la treisprezece, asiguram cursul de masterat 2 despre decadenți și simboliști. Apoi, între orele cincisprezece și șaisprezece, animam un seminar în care răspundeam întrebărilor venite de la doctoranzi.

Îmi plăcea să iau metroul puțin după ora șapte, dându-mi iluzia trecătoare că aparțin „Franței care se trezește devreme“, cea a muncitorilor și meseriașilor, dar eram aproape singurul în această situație, fiindcă îmi țineam cursul de la ora opt în fața unei săli aproape pustii, cu excepția unui grup compact de chinezoaice, de o seriozitate ce-ți dădea fiori, care vorbeau

puțin între ele și deloc cu altcineva. De cum soseau, își deschideau smartphone-ul ca să înregistreze tot cursul, ceea ce nu le împiedica să-și ia notițe pe niște caiete mari A4 cu spirală. Nu mă întrerupeau niciodată, nu puneau nici o întrebare, așa încât cele două ore treceau fără să-mi dea impresia că am început cu adevărat. La ieșirea de la curs îl întâlneam pe Steve, care avusese o prezență comparabilă – cu diferența că micuțele chinezoaice erau înlocuite de un grup de magrebiene cu văl, dar la fel de serioase, de impenetrabile. Aproape mereu îmi propunea să mergem să bem ceva – îndeobște un ceai de mentă la Marea Moschee din Paris, care se afla la câteva străzi distanță de facultate. Nu-mi plăcea ceaiul de mentă, nici Marea Moschee din Paris, și nu-mi plăcea prea tare nici Steve, însă îl însoțeam. Cred că mi-era recunoscător că-l însoțesc, fiindcă nu prea era respectat în general de colegi, ba chiar puteai să te-ntrebi cum de ajunsese la statutul de conferențiar câtă vreme nu publicase nimic, în nici o revistă importantă sau măcar de mâna a doua, și nu era decât autorul unei vagi teze despre Rimbaud, un *subiect la vrăjeală* prin excelență. Așa cum îmi explicase Marie-Françoise Tanneur, o altă colegă de-a mea, ea însăși specialistă recunoscută în Balzac, au fost scrise mii de teze despre Rimbaud, în toate universitățile din Franța, din țările francofone și nu numai, Rimbaud este probabil cel mai tocat subiect de teză din lume, cu excepția, poate, a lui Flaubert, așa că e îndeajuns să cauți două sau trei teze mai vechi,

susținute în universități din provincie, să le intercalezi pe ici, pe colo, nimeni n-are mijloace și nici chef să verifice miile de pagini despre *iluminat* mâzgâlite neostenit de studenții lipsiți de personalitate. Cariera universitară mai mult decât onorabilă a lui Steve se datora doar – după cum spunea tot Marie-Françoise – faptului *că-i dădea limbi hoanghinei de madam Delouze.* Posibil, deși surprinzător. Spătoasă, cu părul grizonant tuns perie și cu un curs nemilos orientat spre *gender studies*, Chantal Delouze, rectorul universității Paris III – Sorbona, îmi părea o lesbiană țeapănă 100%, dar poate că mă înșelam, poate că nutrea vreo dușmănie față de bărbați, care se exprima prin fantasme dominatoare, poate faptul că îl silea pe amabilul Steve, cu fețișoara lui drăgălașă și inofensivă, cu părul lui lunguț, ondulat și mătăsos, să îngenuncheze între coapsele ei de tractorist îi oferea desfătări nebănuite. Mă tot gândeam dac-o fi sau nu adevărat, în acea dimineață, în curtea salonului de ceai al Marii Moschei, privindu-l cum suge din narghileaua cu aromă de mere.

Ca de obicei, conversația lui se învârtea în jurul titularizărilor și promovărilor din sânul ierarhiei universitare, nu cred să fi abordat vreodată din proprie inițiativă alt subiect. Grija lui din acea dimineață era numirea în post de conferențiar a unui tip de douăzeci și cinci de ani, autor al unei teze despre Léon Bloy și care avea, după părerea lui, „legături cu mișcarea identitară". Ca să câștig timp, mi-am aprins o țigară, întrebându-mă de ce-l zgândărea problema.

Preț de o clipă, mi-a trecut prin cap că se deșteptase *omul de stânga* din el, dar m-am răzgândit: omul de stânga din Steve dormea adânc și nici un eveniment de importanță inferioară unei răsturnări politice la nivelul instanțelor de conducere din lumea academică franceză n-ar fi fost în stare să-l trezească din somn. Poate era un semn, a continuat el, cu atât mai mult cu cât Amar Rezki, cunoscut pentru lucrările sale asupra autorilor antisemiți de la începutul secolului XX, tocmai fusese numit profesor. De altfel, a insistat el, congresul rectorilor se alăturase recent unui boicot al cooperării cu cercetătorii israelieni, inițiat de un grup de universități englezești.

Profitând că era concentrat pe narghilea, care trăgea cam prost, mi-am consultat discret ceasul și am constatat că nu era decât zece și jumătate, nu prea aveam cum să invoc iminența celui de-al doilea curs al meu ca s-o șterg, dar mi-a venit o idee ca să relansez discuția fără prea mari riscuri: de câteva săptămâni se vorbea din nou despre un proiect, vechi de cel puțin patru sau cinci ani, privind deschiderea unei clone a Universității Sorbona în Dubai (sau în Bahrein? ori poate în Qatar? le cam încurcam). Un proiect similar se afla în studiu în cooperare cu Oxfordul, probabil că vechimea celor două universități sedusese cine știe ce petromonarhie. În această perspectivă, care oferea cu siguranță oportunități financiare reale unui tânăr conferențiar, se gândea el oare să intre în joc, afișând poziții antisioniste? Și credea că ar fi fost bine să adopt aceeași atitudine?

I-am aruncat lui Steve o privire violent inchizitorială – pe băiatul ăsta nu-l dădea inteligența afară din casă, îl zăpăceai ușor, așa încât privirea mea a avut un efect rapid.

— Ca specialist în Bloy, bâigui el, știi desigur câte ceva despre curentul identitar, antisemit…

Am oftat, sleit: Bloy nu era antisemit, iar eu nu eram specialist în Bloy. Prin forța lucrurilor, îl pomenisem cu prilejul studiilor mele despre Huysmans și făcusem o comparație între felul în care foloseau limbajul în singura mea lucrare publicată, *Vertijurile neologismelor* – fără îndoială apogeul eforturilor mele intelectuale terestre, și care, în orice caz, se bucurase de cronici excelente în *Poétique* și în *Romantisme*[1], și căreia îi datoram probabil promovarea mea la gradul de profesor.

De fapt, o mare parte din cuvintele ciudate întâlnite la Huysmans nu erau neologisme, ci vorbe rare împrumutate din vocabularul specific anumitor bresle sau anumitor graiuri regionale. Teza mea era că Huysmans a rămas naturalist până la capăt, preocupat să încorporeze în opera sa adevărata vorbire populară și poate că, într-un anume sens, a rămas același socialist care participa la serile de la Médan, acasă la Zola, iar disprețul lui din ce în ce mai mare față de stânga nu i-a alungat niciodată aversiunea inițială față

1 *Poétique* – revistă trimestrială de teorie și analiză literară publicată de Éditions du Seuil. *Romantisme* – revistă trimestrială dedicată literaturii romantice a secolului al XIX-lea.

de capitalism, de bani și față de tot ceea ce ar fi avut legătură cu valorile burgheze. Reprezenta, de fapt, un tip unic de naturalist creștin, în vreme ce Bloy, mereu hămesit după succes comercial sau monden, nu încerca, prin fluxul de neologisme, decât să se evidențieze, să se impună ca lumină spirituală persecutată, la care lumea nu avea acces; își alesese o poziționare mistico-elitistă în societatea literară a timpului și, ulterior, nu a încetat să se mire de eșecul său și de nepăsarea, totuși legitimă, pe care o suscitau imprecațiile lui. Era, scrie Huysmans, „un nefericit, cu un orgoliu de-a dreptul diabolic și o ură nesfârșită". Încă de la început, Bloy îmi păruse un prototip al *catolicului rău*, ale cărui credință și entuziasm nu se inflamează cu adevărat decât atunci când își poate cataloga interlocutorii ca damnați. Cu toate acestea, pe vremea când îmi scriam teza, mă aflasem în contact cu varii cercuri catolico-regaliste de stânga, care îi divinizau pe Bloy și pe Bernanos, făcându-mă să mă bucur de te miri ce scrisoare manuscrisă, ca până la urmă să realizez că nu aveau nimic, dar absolut nimic să-mi ofere, nici un document pe care să nu-l pot eu însumi găsi cu ușurință în arhivele accesibile publicului universitar.

— Ești pe-aproape… Recitește-l pe Drumont[1], i-am spus totuși lui Steve, mai degrabă ca să-i fac plă-

1 Édouard Drumont (1844-1917), jurnalist și scriitor francez, fondator al Ligii Antisemite a Franței și al jurnalului *La libre parole,* care avea ca motto faimosul slogan „La France aux Français!" (Franța pentru francezi!).

cere, moment în care m-a privit cu niște ochi ascultători și naivi de copil oportunist. În fața sălii mele de curs – îmi propusesem să vorbesc în ziua aceea despre Jean Lorrain –, trei indivizi de vreo douăzeci de ani, doi arabi și un negru, blocau intrarea, nu erau înarmați și păreau potoliți, atitudinea lor nu avea nimic amenințător și, cu toate astea, trebuia să trec printre ei, deci trebuia să intervin. M-am oprit în dreptul lor: aveau cu siguranță ordin să evite provocările, să trateze cu respect cadrele didactice, sau, mă rog, așa speram.

— Sunt profesor aici, trebuie să-mi țin cursul, am spus eu pe un ton hotărât, adresându-mă întregului grup.

Mi-a răspuns negrul, cu un surâs larg.

— Nici o problemă, domnule, am venit doar să ne vizităm surorile… a zis el arătând spre amfiteatru cu un gest liniștitor.

În ce le privește pe surori, nu erau acolo decât două fete de origine nord-africană, așezate una lângă alta în amfiteatru, în stânga sus, și îmbrăcate cu o burka neagră, cu ochii feriți după o plasă, mă rog, cât se poate de corect, după părerea mea.

— Ei bine, le-ați văzut, am conchis eu, blajin. Acum puteți pleca, am insistat.

— Nici o problemă, domnule, a răspuns el zâmbind și mai larg, apoi a făcut stânga-mprejur, urmat de ceilalți, care nu suflaseră un cuvințel. După doi pași, s-a întors spre mine:

— Pacea fie cu dumneavoastră, domnule… mi-a zis el cu o ușoară plecăciune.

„A fost bine…“ mi-am spus închizând ușa sălii de curs, „de data asta a fost bine“. De fapt, nu știu la ce mă așteptam, îmi ajunseseră la urechi niște zvonuri privind agresarea unor profesori la Mulhouse, la Strasbourg, la Aix-Marseille și la Saint-Denis, dar nu întâlnisem nici un coleg agresat și, de fapt, nici nu credeam că e posibil. Steve spunea că se semnase de altfel un acord între mișcările tinerilor salafiști și autoritățile universitare, drept dovadă, zicea el, golanii și dealerii dispăruseră complet, de circa doi ani, din preajma facultății. Acordul conținea cumva vreo clauză care să interzică accesul organizațiilor evreiești în facultate? Și ăsta era tot un zvon, greu verificabil, însă Uniunea Studenților Evrei din Franța nu mai era reprezentată, de la ultima deschidere a cursurilor, în nici un campus din zona pariziană, în vreme ce secția de tineret a Frăției Musulmane își înmulțise, aproape pretutindeni, antenele.

Când am ieșit de la curs (ce-ar fi putut să le intereseze pe cele două fecioare cu burka la Jean Lorrain, pederastul acela grețos care se autoproclama *enfilanthrope*[1]? părinții lor or fi fost la curent cu conținutul exact al studiilor lor? uite cum ajungea literatura să te bage în bucluc), am dat peste Marie-Françoise, care mi-a propus să mâncăm împreună. Era limpede, ziua mea avea să fie socială.

Mi-era simpatică această holeră bătrână, leșinată după cancanuri sordide; vechimea ei ca profesor, poziția în anumite comitete consultative confereau bârfelor sale mai multă greutate și substanță decât celor care ajungeau la urechile unui terchea-berchea ca Steve. A ales un restaurant marocan de pe strada Monge – aveam deci și o zi halal!

---

1 Contracție de la *enfiler* (a înșira, a străpunge, a penetra) și *philanthrope*.

Scaunul coanei Delouze – mi-a trântit ea în clipa când chelnerul ne aducea comanda – se clătina. Consiliul Național Universitar, care se reunea la începutul lunii iunie, avea foarte probabil s-o înlocuiască cu Robert Rediger.

Am aruncat o privire rapidă la tajine-ul meu de miel cu anghinare înainte să îndrăznesc, la plesneală, să ridic mirat din sprâncene.

— Da, știu, mi-a spus ea, poate părea aiurea, dar nu sunt doar zvonuri, am primit informații foarte exacte.

M-am scuzat pretextând că merg la toaletă, însă m-am dus doar ca să-mi consult smartphone-ul, acum afli orice de pe Internet, o căutare de nici două minute m-a înștiințat că Robert Rediger era faimos pentru atitudinea propalestiniană și că fusese unul dintre principalii artizani ai boicotului la care fuseseră supuse universitățile israeliene; m-am spălat conștiincios pe mâini, după care m-am întors la colega mea.

Tajine-ul meu se cam răcise, păcat!

— N-o să aștepte totuși alegerile? am întrebat după o primă înghițitură, mi se părea o întrebare cu tâlc.

— Alegeri? Ce treabă au alegerile? Crezi c-o să schimbe ceva?

Se pare că întrebarea mea nu era chiar așa de potrivită.

— Păi, nu știu, în trei săptămâni urmează totuși prezidențialele…

— Știi bine că jocurile sunt făcute, o să fie ca în 2017, Frontul Național[1] o să intre în turul doi, iar stânga va ieși din nou câștigătoare, nu văd de ce s-ar mai chinui consiliul să aștepte alegerile.

— E vorba, totuși, de rezultatul Frăției Musulmane, care e o necunoscută; dacă depășește pragul simbolic de 20%, s-ar putea să influențeze raportul de forțe…

Această afirmație era desigur o nerozie, alegătorii Frăției Musulmane aveau să se reorienteze în proporție de 99% către Partidul Socialist, ceea ce nu putea în nici un caz să influențeze rezultatul, dar cuvintele *raport de forțe* atârnă greu într-o conversație, îți dau aerul că i-ai citit pe Clausewitz și pe Sun Tzu, iar pe deasupra eram încântat și de *pragul simbolic*, în orice caz Marie-Françoise a dat din cap de parcă tocmai aș fi exprimat o idee, după care a cântărit, îndelung, consecințele unei eventuale intrări a Frăției Musulmane la guvernare asupra compoziției instanțelor de conducere universitare, inteligența ei combinatorie își lua avânt, eu chiar n-o mai ascultam, contemplam defilarea ipotezelor pe fața ei ascuțită și purie, e bine să te preocupe ceva în viață, mi-am spus, mă tot întrebam ce anume ar putea să mă intereseze în cazul în

1 Le Front national, partid naționalist înființat în 1972. A fost condus până în 2011 de Jean-Marie Le Pen și apoi, până în prezent, de fiica sa Marine Le Pen. În 2012, formațiunea a obținut cel mai bun scor din istoria sa la prezidențiale, 17,9%.

care viața mea sexuală avea să se încheie… Aș putea eventual să urmez niște cursuri de oenologie sau să colecționez machete de avion.

După-amiaza de seminar a fost anevoioasă, doctoranzii în ansamblu erau obositori, pentru ei începea să se contureze o miză, pentru mine deloc, cu excepția alegerii mâncării indiene pe care aveam s-o încălzesc seara la microunde (*Chicken Biryani? Chicken Tikka Masala? Chicken Rogan Josh?)*, uitându-mă la dezbaterile politice de pe postul France 2.

Astă-seară, pe ecrane era candidata Frontului Național, își afirma iubirea față de Franța („dar care Franță?" îi replicau nu prea inspirat comentatorii de centru-stânga), mă întrebam dacă viața mea amoroasă chiar se isprăvise, în ultimă instanță nu era chiar așa de sigur, am avut de gând o bună parte din seară s-o sun pe Myriam, mi se părea că nu mă înlocuise, o întâlnisem de mai multe ori la facultate și mi-a aruncat niște priviri care puteau fi considerate intense, adevărul e însă că avea mereu o privire intensă, chiar și când era vorba să-și aleagă un balsam de păr, nu era cazul să mă înfierbânt, poate că ar fi fost mai bine să mă angajez politic, militanții diferitelor facțiuni trăiau în această perioadă electorală momente febrile, în vreme ce eu, indiscutabil, mă atrofiam.

„Ferice de cei mulțumiți de viață, de cei ce petrec, de cei veseli", așa își deschide Maupassant articolul pe

care l-a scris despre *À rebours*[1] în *Gil Blas*[2]. Istoria literară a fost în general aspră cu școala naturalistă, iar Huysmans a fost ridicat în slăvi pentru că s-a scuturat de jugul ei. Articolul lui Maupassant este totuși mult mai profund și mai sensibil decât cel pe care Bloy îl scria în aceeași perioadă în *Le chat noir*[3]. Până și obiecțiile lui Zola, dacă le recitim, par de bun-simț; e adevărat că Des Esseintes, psihologic vorbind, rămâne același de la prima la ultima pagină, că nu se întâmplă nimic și că nici nu are cum să se întâmple în această carte, că, într-un anumit sens, acțiunea e nulă; nu mai puțin adevărat este că Huysmans nu avea cum să continue *À rebours*, că această capodoperă era o fundătură, dar nu asta e situația tuturor capodoperelor? Huysmans nu mai putea, după o asemenea carte, să fie naturalist, iar Zola a reținut asta cu precădere, în vreme ce Maupassant, mai artist decât el, nu avea ochi decât pentru capodoperă. Am expus aceste idei într-un scurt articol pentru revista *Journal des dix-neuvièmistes*, ceea ce m-a amuzat timp

1 *În răspăr*.

2 Cotidian francez lansat de Augustin Dumont în 1879 și dispărut în 1938. Reia titlul romanului picaresc al lui Lesage *L'Histoire de Gil Blas de Santillane* (1735).

3 Revistă săptămânală (1882–1897) care promova cabaretul parizian cu același nume. În cursul anilor a adunat semnături prestigioase: Paul Verlaine, Jean Richepin, Léon Bloy sau Jean Lorrain.

de câteva zile mai mult decât campania electorală, dar nu m-a împiedicat deloc să mă gândesc la Myriam.

Pe vremea nu prea îndepărtată a adolescenței fusese cu siguranță o delicioasă rockeriță gotică, după care devenise o tânără mai degrabă elegantă, cu părul tăciune tuns drept, cu pielea foarte albă și ochii negri; elegantă, dar sexy cu sobrietate; mai presus de orice, promisiunile erotismului ei discret erau onorate cu asupra de măsură. Dragostea la bărbați nu este altceva decât recunoștință pentru plăcerea primită și nimeni nu-mi oferise vreodată mai multă plăcere decât Myriam. Putea să-și contracte păsărica după bunul-plac (când domol, cu ușoare presiuni irezistibile, când cu mici zguduituri șirete și neastâmpărate); înainte să mi-l ofere, își agita curulețul cu o grație nesfârșită. Iar felațiile ei… n-am cunoscut ceva comparabil, aborda fiecare supt de parcă ar fi fost cel dintâi și cel de pe urmă din viața ei. Fiecare dintre felațiile ei ar fi putut pe deplin justifica întreaga viață a unui bărbat.

După câteva zile de tergiversări, am sunat-o; am stabilit să ne vedem chiar în seara aceea.

Continuăm să ne tutuim fostele gagici, așa se obișnuiește, dar înlocuim sărutul cu *pupatul*. Myriam avea o rochie scurtă și neagră, colanți negri și ei, o poftisem la mine acasă, nu prea aveam chef de restaurant, a aruncat o privire curioasă prin încăpere, după care s-a cuibărit pe canapea, avea fusta cu adevărat scurtă, am întrebat-o dacă vrea să bea ceva, da, dacă ai un bourbon, mi-a zis ea.

— Ai făcut schimbări… – a luat apoi un gât de băutură – dar nu-mi dau seama ce anume.

— Perdelele.

Pusesem niște perdele duble, portocalii cu ocru, cu vagi motive etnice. Cumpărasem și o bucată de pânză asortată, pe care o zvârlisem peste canapea.

Myriam s-a întors, îngenunchind pe divan ca să inspecteze perdelele.

— Sunt drăguțe, a conchis ea, chiar foarte drăguțe. Ai avut mereu gust. Mă rog, pentru un macho, a adăugat ea.

După care s-a așezat din nou pe canapea ca să stăm față în față.

— Nu te enervează când îți zic că ești macho?

— Nu știu, poate c-așa e, cred că sunt un fel de macho aproximativ; de fapt, n-am fost niciodată convins că e bine ca femeile să voteze, să urmeze aceleași studii ca bărbații, să aibă acces la aceleași profesii etc. Mă rog, până la urmă ne-am obișnuit, dar ce e, în fond, bine?

Și-a mijit ochii uimită, câteva clipe am avut sentimentul că încearcă într-adevăr să afle un răspuns, am început și eu, într-o străfulgerare, să-l caut, după care mi-am dat seama că n-am nici un răspuns, nici la întrebarea asta și nici la oricare alta.

— Ești pentru întoarcerea la patriarhat, așa-i?

— Nu sunt *pentru* nimic, știi prea bine, dar patriarhatul avea măcar meritul că exista, mă rog, vreau să spun că persevera, ca sistem social, în a fi, existau familii cu copii, care reluau în mare aceeași schemă, pe scurt, funcționa; acum nu mai sunt destui copii, deci s-a terminat.

— Da, teoretic ești un macho, fără doar și poate. Însă ai gusturi literare rafinate, Mallarmé, Huysmans, ceea ce cu siguranță te îndepărtează de modelul macho tipic. Aș putea adăuga și o sensibilitate feminină, anormală, pentru textilele decorative. În schimb, te îmbraci ca un mârlan. Un personaj macho grunge ar putea avea oarece credibilitate; nu-ți place însă ZZ Top, l-ai

preferat mereu pe Nick Drake. Pe scurt, ești o personalitate paradoxală.

Înainte să-i răspund, mi-am mai pus niște bourbon. Agresiunea ascunde adesea nevoia de seducție, citisem asta la Boris Cyrulnik, iar Boris Cyrulnik e un greu, un tip pe care nu-l duci cu una, cu două, în domeniul psihic e competent, un fel de Konrad Lorenz al oamenilor. De altfel, Myriam își desfăcuse ușor picioarele în așteptarea unui răspuns – limbajul corpului e o chestie cât se poate de grăitoare.

— Nu e nici un paradox aici, atât doar că folosești psihologia revistelor pentru femei, care nu utilizează decât tipologii de consumator: boemul ecologist, cucoana vanitoasă, mondena *gay-friendly*, satanistul fervent, tehno-zenul, mă rog, sunt inventate altele în fiecare săptămână. Nu corespund unui profil de consumator deja inventariat, asta-i tot.

— Am putea ca... în seara revederii noastre să încercăm să ne spunem niște lucruri drăguțe, nu crezi?

De data asta am deslușit în vocea ei o stridență care m-a deranjat.

— Ți-e foame? am întrebat-o ca să risipesc stânjeneala.

Nu, nu-i era, dar ce să-i faci, până la urmă tot trebuie să mănânci.

— Vrei sushi?

Evident, a acceptat, oamenii întotdeauna acceptă când li se propune sushi, atât gastronomii cei mai exigenți, cât și femeile cele mai preocupate de siluetă,

există un soi de consens universal în jurul acestei alăturări amorfe de pește crud și orez chior, aveam meniul unei firme care livra sushi, până și citirea lui mi se părea plicticoasă, nu pricepeam diferența dintre *wasabi*, *maki* și *salmon roll* și n-aveam nici un chef să pricep ceva, am optat pentru un meniu B3 și am telefonat să dau comanda, în ultimă instanță mai bine ne-am fi dus la restaurant, după ce am închis am pus niște Nick Drake. A urmat o liniște prelungă, pe care am întrerupt-o, cam fără noimă, întrebând-o cum îi mergea la facultate. M-a privit mustrător, după care mi-a spus că bine și că voia să facă un master în domeniul editorial. Am putut, cu ușurare, s-o cârmesc spre un subiect de ordin general, care de altfel îi valida proiectul de carieră: în vreme ce sectoare întregi din economia franceză continuau să se prăbușească, lumea editorială se simțea bine, scotea beneficii uriașe, era totuși ciudat, ai fi zis că, pradă disperării, tot ce le rămăsese oamenilor era lectura.

— Nici tu nu prea stai pe roze. Dar asta e impresia pe care mi-ai lăsat-o mereu, la drept vorbind… a spus ea fără țâfnă, ba chiar cu tristețe.

Ce-aș fi putut să-i răspund? Era greu de contrazis.

— Chiar atât de deprimat păream? am întrebat-o după alt moment de tăcere.

— Nu, nu deprimat, deși într-un fel e mai rău, am văzut mereu la tine un fel de onestitate nefirească, acea inaptitudine pentru compromisurile care le permit oa-

menilor, la urma urmei, să supraviețuiască. Să zicem, de pildă, că ai avea dreptate în privința patriarhatului, că ar fi singura formulă viabilă. Dar eu am făcut studii superioare, am fost obișnuită să mă consider o persoană unică, înzestrată cu o capacitate de reflecție și de decizie egală cu cea a bărbatului, deci ce-i de făcut cu mine, sunt oare bună de zvârlit la coș?

Răspunsul cel mai potrivit ar fi fost probabil „Da“, însă mi-am ținut gura, poate că de fapt nu eram chiar atât de onest. Și sushi tot nu sosea. Mi-am mai turnat un pahar de bourbon, eram deja la al treilea. Nick Drake continua să evoce tinere neprihănite, prințese de demult. Iar eu tot n-aveam chef să-i torn un copil, nici să împart sarcinile și nici să cumpăr un portbebe marsupiu. N-aveam nici măcar vreo pornire să fac sex, mă rog aveam o oarecare pornire, dar în același timp voiam să mor, de fapt nu mai știam ce vreau, simțeam cum mă cuprinde o ușoară greață, ce mama mă-sii făceau ăia de la *Rapid'Sushi*, fir-ar să fie! Ar fi trebuit s-o rog să mi-o sugă, chiar în clipa asta, cuplul nostru ar fi căpătat o a doua șansă, dar am lăsat stinghereala să se lăfăie, să dospească.

— Bun, poate e mai bine să plec… a spus ea după o tăcere de cel puțin trei minute.

Nick Drake își isprăvise jelaniile, urma să trecem la râgâielile celor de la Nirvana, am închis sonorul și i-am zis:

— Ai vrea…

— Îmi pare rău, François că ai ajuns în halul ăsta, mi-a spus în vestibul – își pusese deja haina pe ea – aș vrea să te-ajut, dar nu știu cum, nu-mi dai nici o șansă.

Ne-am pupat din nou, nu credeam că o vom putea lua de la capăt.

Sushi-ul a sosit la câteva minute după plecarea ei. Erau o grămadă.

II

După plecarea lui Myriam, am rămas singur mai mult de o săptămână; era prima oară când, după numirea ca profesor, nu mă simțeam în stare să-mi țin cursurile de miercuri. Momentele de apogeu intelectual ale vieții mele fuseseră scrierea tezei și publicarea cărții; dar asta se întâmplase acum mai bine de zece ani. Apogeu intelectual? Sau apogeu pur și simplu? În orice caz, pe vremea aceea mă simțeam *justificat*. De-atunci nu mai produsesem decât scurte articole pentru *Journal des dix-neuvièmistes* și, uneori, mai rar, pentru *Le Magazine littéraire*, atunci când apărea vreun subiect în acord cu domeniul meu de competență. Articolele mele erau clare, incisive, strălucitoare; în general, erau prețuite, cu atât mai mult cu cât nu întârziam niciodată predarea. Erau însă toate astea de ajuns ca să justifice o viață? Dar de ce trebuie oare ca o viață să fie justificată? Toate animalele, majoritatea covârșitoare a oamenilor trăiesc fără să simtă nici cea mai măruntă nevoie de justificare. Trăiesc pentru că

trăiesc, și cu asta, basta, așa gândesc toți; apoi, bănuiesc, mor pentru că mor și, în opinia lor, așa se încheie socoteala. Măcar în calitatea mea de specialist în Huysmans mă simțeam obligat să fac ceva mai mult.

Atunci când doctoranzii mă întreabă în ce ordine trebuie să abordeze operele unui autor căruia deja s-au decis să-i consacre teza, îi îndemn de fiecare dată să privilegieze ordinea cronologică. Nu pentru că viața autorului ar avea o reală importanță, ci pentru că succesiunea cărților sale trasează un fel de biografie intelectuală, cu propria ei logică. În cazul lui Joris-Karl Huysmans, problema se punea cu o stringență specială în ceea ce privește *À rebours*. Cum, după ce ai scris o carte de o originalitate atât de izbitoare, fără egal în literatura universală, cum de mai poți continui să scrii?

Primul răspuns care-ți vine în minte este, desigur: extraordinar de greu. Este ceea ce s-a întâmplat în cazul lui Huysmans. *En rade*, care a urmat după *À rebours*, e o carte dezamăgitoare, nici n-avea cum să fie altfel, iar impresia negativă, senzația de stagnare, de sărăcire lentă nu înlătură complet plăcerea lecturii doar pentru că autorul a avut o idee strălucită: să povestească, într-o carte condamnată să fie dezamăgitoare, istoria unei dezamăgiri. Așa încât congruența subiectului cu maniera lui de tratare atrage adeziunea estetică. Pe scurt, te plictisești întru câtva, dar continui să citești, deși simți prea bine că nu doar personajele se află *în radă* pe timpul dezolantei lor șederi la țară, ci și Huysmans însuși. Aproape ai impresia că încearcă o revenire la

naturalism (naturalismul sordid al satului, unde țăranii se dovedesc mai abjecți și mai lacomi decât parizienii), dacă n-ar fi acele fragmente onirice care, intersectând narațiunea, o fac complet bolnavă și inclasabilă.

Ceea ce i-a îngăduit lui Huysmans, odată cu următorul roman, să iasă din impas, a fost o formulă simplă, cunoscută: adoptarea unei personaj central, purtător de cuvânt al autorului, căruia i se poate urmări evoluția pe parcursul mai multor cărți. Toate aceste lucruri le-am expus limpede în teza mea; dificultățile au început ulterior, fiindcă punctul central al evoluției lui Durtal (și a lui Huysmans însuși), din *Là-bas*, în ale cărui prime pagini își lua adio de la naturalism, până la *L'oblat*, trecând prin *En route* și *La cathédrale*[1], era convertirea la catolicism.

De bună seamă, unui ateu nu-i e ușor să vorbească despre o serie de cărți care au ca principal subiect o convertire; tot așa, dacă avem în vedere un individ care n-a fost niciodată îndrăgostit, căruia sentimentul iubirii i-ar fi cu desăvârșire străin, acestuia i-ar fi desigur peste mână să fie preocupat de un roman consacrat acestei pasiuni. În lipsa unei veritabile atracții emoționale, sentimentul care i se impunea treptat ateului confruntat cu isprăvile spirituale ale lui Durtal, cu acele mișcări alternative de retragere și de revărsare a harului care constituiau trama ultimelor trei romane ale lui Huysmans, era, din păcate, sastiseala.

1 *Liturghia neagră* (1891), *Novicele* (1903), *Pe drum* (1895), *Catedrala* (1898).

Chiar în acest punct al cugetărilor mele (mă trezisem și îmi beam cafeaua, așteptând ivirea zorilor), mi-a venit o idee nespus de neplăcută: așa cum *À rebours* reprezenta culmea vieții literare a lui Huysmans, Myriam era probabil apogeul vieții mele amoroase. Voi izbuti oare să trec peste pierderea amantei? După toate aparențele, răspunsul era negativ.

În așteptarea morții, îmi rămânea *Journal des dix-neuvièmistes*, următoarea ședință de redacție avea loc în mai puțin de o săptămână. Mai era și campania electorală. Mulți oameni sunt interesați de politică și de război, eu însă nu prea apreciam aceste surse de divertisment și mă simțeam, din nefericire, la fel de politizat ca un ștergar de baie. E drept că, pe vremea tinereții mele, alegerile erau cât se poate de neinteresante; mediocritatea ofertei politice putea chiar să pară surprinzătoare. Un candidat de centru-stânga era ales, pentru unul sau două mandate, în funcție de charisma personală, motive obscure interzicându-i să candideze pentru al treilea; apoi populația se sătura de candidat și, la modul generic, de ceea ce însemna centru-stânga, putea fi constatat un fenomen de alternanță democratică, așa încât alegătorii aduceau la putere un aspirant de centru-dreapta, tot pentru unul sau două mandate, în funcție de om. În mod curios, țările occidentale erau teribil de mândre de acest sistem electoral, care de fapt nu reprezenta decât o împărțire a puterii între două bande rivale, care ajungeau

și să declanșeze războaie doar ca să se impună în țările care nu le împărtășeau entuziasmul. Între timp, ascensiunea extremei dreapta făcuse fenomenul și mai interesant, prin proiectarea asupra dezbaterilor a frisonului uitat al fascismului, însă lucrurile începuseră să se schimbe cu adevărat de-abia în 2017, odată cu cel de-al doilea tur al prezidențialelor. Presa internațională asistase cu uluire la acest spectacol rușinos, dar ineluctabil din unghi aritmetic, al realegerii unui președinte de stânga într-o țară din ce în ce mai orientată spre dreapta. În decursul celor câteva săptămâni care au urmat după scrutin, s-a instalat în toată țara o atmosferă ciudată și apăsătoare. Părea un soi de disperare sufocantă, radicală, dar vrâstată ici-colo cu luciri insurecționale. La o lună după rezultatele din turul doi, Mohammed Ben Abbes a anunțat crearea Frăției Musulmane. Primă tentativă de islam politic, Partidul Musulmanilor din Franța a eșuat rapid din cauza antisemitismului stânjenitor al liderului său, care îl împinsese să stabilească legături cu extrema dreaptă. Trăgând învățămintele cuvenite din acest fiasco, Frăția Musulmană s-a străduit să păstreze o poziție moderată, a susținut cauza palestiniană cu măsură și a menținut relații cordiale cu autoritățile religioase evreiești. După modelul partidelor musulmane active în țările arabe, model de altfel utilizat anterior în Franța de către Partidul Comunist, acțiunea politică propriu-zisă era sprijinită printr-o rețea deasă de mișcări de tineret, de așezăminte culturale și de asociații de caritate.

Într-o țară în care mizeria generală se agrava inevitabil, an de an, politica acestui sistem de rețele se dovedise rodnică și permisese Frăției Musulmane să-și lărgească audiența dincolo de cadrul strict confesional, iar succesul ei fusese de-a dreptul fulgerător: în ultimele sondaje, acest partid care n-avea decât cinci ani de existență strângea 21% din intențiile de vot și sufla în ceafa Partidului Socialist, cu 23%. Dreapta tradițională se plafonase la 14%, iar Frontul Național, cu 32%, rămânea de departe cel dintâi partid francez.

David Pujadas[1] devenise de câțiva ani o figură emblematică și nu doar că pătrunsese în „clubul foarte închis“ al ziariștilor politici (Cotta, Elkabbach, Duhamel și alți câțiva) care fuseseră socotiți în istoria mass-media suficient de pricepuți ca să arbitreze o dezbatere prezidențială între cele două tururi, dar își și surclasase predecesorii printr-o fermitate politicoasă, prin calm și, mai ales, prin aptitudinea de a ignora insultele, de a aduce pe făgaș normal înfruntările care o luau razna, conferindu-le o aparență demnă și democratică. Candidata Frontului Național și candidatul Frăției Musulmane au acceptat să le modereze confruntarea, cu siguranță cea mai așteptată dintre toate cele care precedau primul tur, fiindcă, dacă reprezentantul Frăției Musulmane, aflat în creș-

1 Jurnalist francez, autor, între altele, al volumelor *La tentation du Jihad* și *Agissons avant qu'il ne soit trop tard: Islam et République*.

tere constantă în sondaje de la intrarea în campanie, reușea să-l depășească pe cel al Partidului Socialist, aveam să ne confruntăm cu un al doilea tur complet inedit și cu un rezultat complet imprevizibil. Simpatizanții stângii, în ciuda unor apeluri repetate, clamate pe un ton din ce în ce mai amenințător prin cotidienele și săptămânalele de referință, rămâneau reticenți în transferarea voturilor lor spre un candidat musulman; simpatizanții dreptei, din ce în ce mai numeroși, păreau, în ciuda proclamațiilor foarte hotărâte ale liderilor, gata să sară pârleazul și să voteze în turul doi cu candidata „națională". Prin urmare, aceasta juca o carte mare, fără îndoială cea mai mare din întreaga ei carieră.

Dezbaterea avea loc într-o miercuri, ceea ce nu-mi prea convenea; în ajun, cumpărasem o combinație de mâncăruri indiene pentru microunde și trei sticle de vin banal. O masă anticiclonică se instalase din Ungaria până în Polonia, oprind înaintarea spre sud a depresiunii din Insulele Britanice; în Europa se menținea o vreme neobișnuit de rece și de uscată. Doctoranzii mei mă chinuiseră toată ziua cu întrebări tâmpite, de genul: de ce poeții minori (Moréas, Corbière etc.) erau considerați minori, ce-i împiedica să fie importanți (Baudelaire, Rimbaud, Mallarmé, ca să n-o lungim, după care sărim la Breton). Întrebările lor nu erau dezinteresate, ci dimpotrivă, era vorba de doi doctoranzi sfrijiți și acri, dintre care unul dorea

să facă o teză despre Cros, iar celălalt despre Corbière, tipii voiau să n-o dea-n bară, era limpede, așteptau răspunsul meu ca reprezentant al instituției. M-am eschivat, recomandându-l pe Laforgue, care era pe la mijloc.

În timpul dezbaterii propriu-zise, totul mi-a mers anapoda, mă rog, nu mie, ci aparatului cu microunde, care a ales altă cale de funcționare (rotire rapidă, cu emisia unui sunet aproape subsonic, dar fără să încălzească alimentele), ceea ce m-a împins să-mi prăjesc pachețelele indiene la tigaie, și uite-așa am ratat grosul argumentației. Dar, după câte mi-am dat seama, lucrurile au mers aproape excesiv de corect, cei doi candidați la funcția supremă în stat își înmulțeau dovezile de stimă reciprocă, exprimându-și pe rând o dragoste neasemuită față de Franța, dând impresia că sunt de acord aproape în toate privințele. Cu toate astea, în aceleași momente, izbucneau la Montfermeil lupte între militanții de extremă dreapta și un grup de tineri africani, care nu își revendicau nici o apartenență politică – incidente sporadice avuseseră loc de o săptămână încoace pe teritoriul aceleiași comune, ca urmare a profanării unei moschei. Un site identitar de pe Internet avea să afirme a doua zi că înfruntările fuseseră foarte violente și că erau înregistrați câțiva morți – dar Ministerul de Interne a dezmințit imediat informația. Ca de fiecare dată, președinta Frontului Național și liderul Frăției Musulmane au publicat câte un comunicat prin care se desolidarizau cu tărie de aceste manifestări criminale. Cu doi ani în urmă,

presa realizase câteva reportaje-șoc, atunci când avuseseră loc cele dintâi ciocniri armate, dar azi se vorbea din ce în ce mai puțin despre ele, totul părea că s-a banalizat. Vreme de mai mulți ani, poate chiar decenii la rând, *Le Monde*, ca și toate celelalte ziare de centru-stânga, adică, de fapt, toate ziarele, le denunțaseră sistematic pe „Casandrele“ care prevesteau un război civil între imigranții musulmani și populațiile autohtone din Europa Occidentală. Așa cum îmi explicase unul dintre colegii mei care preda literatura greacă, această utilizare a mitului Casandrei era, în fond, bizară. În mitologia greacă, Casandra e înfățișată la început ca o tânără foarte frumoasă, „asemănătoare Afroditei de aur“, scrie Homer. Îndrăgostit de ea, Apollo îi oferă darul profeției, cu condiția să-l accepte în așternutul ei. Casandra acceptă darul, dar refuză dragostea zeului, care, mânios, o scuipă în gură, ceea ce o va împiedica să se mai facă vreodată înțeleasă sau crezută. Ea prevestește succesiv răpirea Elenei de către Paris, apoi dezlănțuirea războiului din Troia și își avertizează compatrioții troieni în legătură cu șiretlicul prin care grecii (faimosul „cal troian“) au cucerit orașul. Va sfârși ucisă de Clitemnestra, nu înainte de a-și fi prevestit moartea, ca și pe aceea a lui Agamemnon, care refuzase să o creadă. Într-un cuvânt, Casandra oferea exemplul predicțiilor pesimiste constant împlinite și se părea, examinând faptele, că ziariștii de centru-stânga nu făceau decât să repete nesocotința troienilor. O astfel de orbire nu avea, din punct de vedere istoric,

nimic inedit: putea fi întâlnită la intelectualii, politicienii și ziariștii anilor '30 ai veacului trecut, unanim convinși că Hitler „va deveni până la urmă rațional". Probabil că unor oameni care au trăit și au prosperat într-un anumit sistem social le este imposibil să-și închipuie punctul de vedere al celor care, neavând niciodată ceva de așteptat de la acest sistem, își propun să-l distrugă, fără vreo apăsare.

La drept vorbind, de câteva luni încoace, atitudinea presei de centru-stânga se schimbase: nu se mai vorbea deloc despre violențele din suburbii, despre conflictele interetnice, problema era pur și simplu trecută sub tăcere, ba chiar încetase și denunțarea „Casandrelor", care, la rândul lor, ajunseseră să tacă. Oamenii păreau sătui să li se împuieze urechile cu acest subiect; în mediul pe care-l frecventam, se așternuse lehamitea mai devreme decât în toate celelalte; se va întâmpla „ceea ce trebuie să se întâmple", cam ăsta era, pe scurt, sentimentul general. A doua zi seara, pe drum spre cocteilul trimestrial de la *Journal des dix-neuvièmistes*, știam deja că luptele de la Montfermeil nu aveau să suscite prea multe comentarii, oricum nu mai multe decât ultimele dezbateri dinaintea primului tur al prezidențialelor, și mult mai puține decât recentele numiri din posturile universitare. Recepția se desfășura pe strada Chaptal, la Muzeul Vieții Romantice, închiriat pentru această ocazie.

Dintotdeauna mi-a plăcut Piața Saint-Georges cu adorabilele ei fațade Belle Époque; m-am oprit câteva clipe în fața bustului lui Gavarni, după care am urcat pe strada Notre-Dame-de-Lorette și apoi pe strada Chaptal. În dreptul numărului 16 se deschidea o scurtă alee pavată, mărginită de arbori, ce ducea la muzeu.

Vremea era plăcută, așa că ușile duble fuseseră larg deschise spre grădină; am luat o cupă de șampanie înainte să-mi încep plimbarea printre tei și, de îndată, am zărit-o pe Alice. Era conferențiară la Universitatea Lyon III, specialistă în Nerval; rochia ei vaporoasă, cu flori viu colorate, era fără îndoială ceea ce se cheamă o rochie de cocteil, nu prea știam de fapt diferențele între rochia de cocteil și rochia de seară, dar eram sigur că Alice va purta de fiecare dată rochia potrivită și că va avea, în general, comportamentul cel mai nimerit, era o companie plăcută, așa încât n-am ezitat s-o salut, deși era prinsă într-o conversație cu un tânăr cu față ascuțită, cu piele foarte albă, îmbrăcat cu un

blazer peste tricoul inscripționat cu PSG și încălțat cu niște bascheți de un roșu intens, în mod ciudat ansamblul era destul de elegant; mi s-a prezentat ca fiind Godefroy Lempereur.

— Sunt unul dintre noii dumneavoastră colegi... mi-a spus întorcându-se spre mine – am văzut că a cerut un whisky sec –, am fost numit la Paris III.

— Da, am aflat, sunteți specialist în Bloy, nu-i așa?

— François l-a detestat dintotdeauna pe Bloy, a intervenit Alice abilă, mă rog, în calitate de specialist în Huysmans se află, evident, de altă parte a baricadei.

Lempereur s-a întors spre mine zâmbindu-mi cu o căldură surprinzătoare și mi-a spus rapid:

— Vă cunosc, desigur... Prețuiesc enorm lucrările dumneavoastră despre Huysmans.

A urmat un moment de tăcere, își căuta cuvintele cu ochii ațintiți asupra mea, privirea îi era atât de intensă încât m-am gândit că, probabil, se machiase, sau cel puțin își accentuase genele cu o dâră de rimel, am avut deodată impresia că avea să-mi spună niște lucruri importante. Alice ne învăluia cu acea privire deopotrivă tandră și ușor batjocoritoare a femeilor care urmăresc o discuție între bărbați, adică acel fenomen ciudat care pare să oscileze mereu între pederastie și duel. O pală de vânt destul de puternică a scuturat, deasupra noastră, frunzișul teilor. Chiar în acea clipă am auzit din depărtare, destul de șters, un zgomot surd care semăna a explozie.

— E ciudat, a spus în cele din urmă Lempereur, cât de atașați rămânem de autorii cărora ne-am consacrat

la începutul vieții. Ai zice că, după un secol sau două, patimile se domolesc, că, universitari fiind, dobândim un soi de obiectivitate literară etc. Ei bine, nici pomeneală. Huysmans, Zola, Barbey, Bloy, toți indivizii ăștia s-au cunoscut între ei, au dezvoltat raporturi de prietenie sau de ură, au făcut alianțe, s-au certat, istoria relațiilor lor este chiar cea a literaturii franceze; iar noi, la mai bine de un veac distanță, reproducem aceste relații, continuăm să fim fideli propriului campion, suntem gata ca, de dragul lui, să ne iubim, să ne provocăm, să ne luptăm, prin intermediul unor articole.

— Aveți dreptate, dar asta nu-i rău. Măcar e o dovadă că literatura e o treabă serioasă.

— Nimeni nu s-a certat din cauza bietului Nerval… a intervenit Alice, dar cred că Lempereur nici măcar n-a auzit-o, continua să mă privească țintă, acut, de parcă ar fi fost cufundat în propriul discurs.

— Ați fost mereu o persoană foarte serioasă, a continuat el, v-am citit toate articolele din *Journal.* Ceea ce nu e și cazul meu. La douăzeci de ani, eram fascinat de Bloy, de intransigența, de violența, de virtuozitatea cu care disprețuia sau insulta; însă era, într-o mare măsură, și un fenomen de modă. Bloy era arma absolută împotriva secolului XX, cu mediocritatea, cu nerozia lui angajată, cu umanitarismul lui dezgustător; împotriva lui Sartre, împotriva lui Camus, împotriva tuturor măscăricilor angajați; dar și împotriva tuturor formaliștilor grețoși, a noului roman, tuturor absurdităților lipsite de urmări. Bun, am împlinit douăzeci și cinci de ani: în continuare nu-mi plac

nici Sartre, nici Camus, nici orice ar avea legătură cu noul roman, în schimb virtuozitatea lui Bloy a ajuns să mi se pară jenantă și trebuie să recunosc că dimensiunea spirituală și sacră de care făcea atâta caz nu-mi mai spune aproape nimic. Îmi place mult mai mult acum să-i recitesc pe Maupassant sau pe Flaubert – și chiar pe Zola, mă rog, anumite pagini din el. Și, desigur, pe foarte straniul Huysmans…

Are un stil *intelectual de dreapta* destul de seducător, mi-am spus, i-ar asigura o poziție destul de singulară la facultate. Pe oameni poți să-i lași să vorbească în neștire, sunt mereu preocupați de propriul discurs, totuși discuția trebuie din când în când înviorată. Am aruncat o privire lipsită de speranță către Alice, știam că n-o interesează deloc perioada aceea literară, era o fanatică *Frühromantik*[1]. Am fost cât pe ce să-l întreb pe Lempereur: „Sunteți catolic, fascist sau amândouă deodată?", dar m-am abținut, pierdusem cu siguranță contactul cu intelectualii de dreapta, habar n-aveam cum să procedez. De departe s-au auzit din nou niște păcănituri prelungite.

— Ce să fie, credeți că… a întrebat Alice, după care a adăugat cu un ton șovăitor: Par niște focuri de armă.

Am tăcut pe dată și mi-am dat seama că toate conversațiile din grădină încetaseră, se auzeau din nou foșnetul vântului printre frunze și niște pași sfioși pe

---

1 Primul romantism, perioadă cuprinsă generic între 1798 și 1804, cu reprezentanți ca August și Friedrich von Schlegel, Tieck, Novalis sau Fichte.

pietriș, mai mulți invitați părăseau sala unde se ținea cocteilul și înaintau pe sub copaci, în așteptare. Doi profesori de la Universitatea din Montpellier au trecut pe lângă mine, își deschiseseră smartphone-urile și le țineau ciudat, cu ecranul orizontal, ca pe o nuielușă vrăjită de alun. „Nimic…“ oftă unul dintre ei angoasat, „au rămas pe G20“. Dacă-și închipuiau că posturile de știri aveau să relateze evenimentul, ei bine, se înșelau, mi-am zis, azi ca și ieri la Montfermeil era black-out total.

— E prima oară când se aud trosnituri la Paris, a remarcat Lempereur cu un ton neutru.

În aceeași clipă s-au auzit din nou schimburi de focuri, de această dată foarte deslușit, păreau foarte aproape, și apoi o explozie puternică. Toți invitații s-au întors în direcția de unde se auzise. O trâmbă de fum se ridica spre cer deasupra clădirilor, zarva venea din apropierea Pieței Clichy.

— Asta e, cred că micuța noastră chermeză se va încheia prematur… a spus Alice cu grație.

Într-adevăr, mulți dintre invitați încercau să telefoneze; unii începuseră să meargă spre ieșire, dar nu deodată, ci în etape, parcă spre a demonstra că-și țineau firea și că nu se lăsau cuprinși de panică.

— Ne putem continua discuția la mine acasă, a propus Lempereur. Locuiesc pe strada Cardinal Mercier, la doi pași de-aici.

— Mâine am un curs la Lyon, iau trenul de șase dimineața, a spus Alice, cred că mă retrag acum.

— Ești sigură?

— Da. Și, culmea, nu mi-e deloc teamă.

O priveam întrebându-mă dacă are vreun rost să insist, și, culmea, nici mie nu mi-era teamă, încredințat fiind, fără vreun temei anume, că răzmerița se va opri pe bulevardul Clichy.

Renault-ul Twingo al lui Alice era parcat la colț cu strada Blanche.

— Nu sunt convins că-i prudent ce faci, i-am zis, după pupăturile de despărțire, oricum sună-mă când ajungi.

A încuviințat, după care a demarat.

— E o femeie remarcabilă… spuse Lempereur.

I-am dat dreptate, recunoscând în sinea mea că nu știu mare lucru despre ea. Alături de distincțiile onorifice și de evoluțiile profesionale, singurul subiect de conversație între colegi erau indiscrețiile sexuale; și pe seama ei nu auzisem nici un zvon. Era inteligentă, elegantă, frumușică – ce vârstă să fi avut? Cam cât mine, între patruzeci și patruzeci și cinci de ani – și, după toate aparențele, era singură. Era totuși cam devreme să plec steagul, mi-am zis, după care mi-am amintit că și în ajun luasem în calcul aceeași perspectivă.

— Remarcabilă, am întărit eu, încercând să-mi alung din minte gândurile negre.

Împușcăturile încetaseră. Când am intrat pe strada Ballu, pustie la ora aceea, i-am atras atenția lui Lempereur că ne-am trezit în plină epocă a scriitorilor noștri

preferați; aproape toate imobilele, deosebit de bine conservate, datau din vremea celui de-al Doilea Imperiu sau de la începutul celei de-a Treia Republici.

— E-adevărat, chiar întâlnirile de marți ale lui Mallarmé se țineau nu departe de-aici, pe strada Rome… a răspuns el. Și dumneavoastră unde stați?

— Pe bulevardul Choisy. Anii 1970, mai degrabă. O epocă, desigur, mult mai puțin spectaculoasă pe plan literar.

— În ceea ce se numește *Chinatown?*

— Exact, stau în plin Chinatown.

— S-ar putea dovedi o alegere isteață, zise el gânditor, după o pauză lungă de reflecție.

Chiar în clipa aceea am ajuns la colțul străzii Clichy. M-am oprit locului, interzis. La vreo sută de metri spre nord, piața Clichy era complet invadată de flăcări; se deslușeau mai multe caroserii de mașini și cea a unui autobuz, carbonizate: statuia mareșalului Moncey, impunătoare și neagră, se detașa în mijlocul incendiului. Tăcerea năpădise scena, tulburată doar de urletul repetat al unei sirene.

— Știți ceva despre cariera mareșalului Moncey?

— Nimic.

— A fost soldat al lui Napoleon. S-a evidențiat apărând bariera din Clichy împotriva cotropitorilor ruși în 1814. Dacă luptele interetnice s-ar întinde până în Parisul *intra-muros*, a continuat Lempereur pe același ton, comunitatea chineză n-ar fi afectată. Chinatown ar putea deveni unul dintre puținele cartiere pariziene cu adevărat sigure.

— Credeți?

A ridicat din umeri, fără să răspundă. În clipa aceea am zărit cu uimire doi CRS[1] cu mitraliere, îmbrăcați în combinezoane de kevlar, care coborau liniștiți strada Clichy în direcția gării Saint-Lazare. Sporovăiau cu entuziasm, fără să ne arunce nici măcar o privire.

— Ăștia… eram atât de năucit încât articulam cu greu, ăștia se poartă de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic.

— Da… Lempereur se oprise și își masa gânditor bărbia. Știți, e greu de spus în clipa asta ceea ce e sau nu posibil să se întâmple. Dacă vine cineva să susțină contrariul, ori e idiot, ori mincinos; după părerea mea, nimeni nu poate susține că știe cum o să evolueze lucrurile în săptămânile viitoare. Bun… spuse el, după un nou răgaz de gândire, am ajuns aproape de casa mea. Sper ca prietena dumneavoastră să fi ajuns și ea cu bine…

1 Polițist din Compagnies républicaines de sécurité (corp al poliției naționale însărcinat cu intervenții în cazul protecției civile).

Strada Cardinal Mercier, tăcută și pustie, se sfârșea într-o fundătură, unde se afla o fântână înconjurată de coloane. De-o parte și de alta, portaluri masive, având camere de supraveghere deasupra, dădeau spre niște curți pline de verdeață. Lempereur a apăsat cu arătătorul pe o plăcuță de aluminiu, care era probabil un dispozitiv de identificare biometrică; de îndată, în fața noastră s-a ridicat un stor metalic. În capătul curții, pe jumătate dosit după platani, am zărit un mic palat, luxos și elegant, tipic pentru al Doilea Imperiu. Mi-am spus: cu siguranță nu veniturile de proaspăt conferențiar îi îngăduiau să locuiască aici; atunci ce anume?

Nu știu de ce, dar îmi închipuiam că tânărul meu coleg trăia într-un decor minimalist, stilizat și dominat de alb. Dimpotrivă, amenajarea interioară era în perfect acord cu stilul clădirii: tapisat în mătase și catifea, salonul era înțesat cu scaune confortabile, cu măsuțe cu intarsii de sidef și marchetărie; un tablou de mari dimensiuni în stil academic, probabil un Bouguereau

autentic, se lăfăia deasupra unui șemineu plin de ornamente. M-am așezat pe un divan îmbrăcat în rips verde-închis, după care am acceptat un alcool de pere.

— Dacă doriți, hai să încercăm să aflăm ce se-ntâmplă, mi-a propus el în timp ce mă servea.

— Nu, sunt convins că nu dau nimic pe canalele de știri. Poate pe CNN, dacă aveți antenă parabolică.

— Am încercat în ultimele zile; nimic pe CNN, zero pe Youtube, dar m-așteptam la așa ceva. Pe Rutube dau din când în când niște imagini, filmate de diverși indivizi cu telefonul; surprind câteva secvențe, nu m-au lămurit.

— Nu-nțeleg de ce au optat pentru black-outul total; nu pricep încotro bate guvernul.

— După mine, asta e clar: le e teamă că Frontul Național va câștiga alegerile. Și orice imagine cu violențe urbane înseamnă voturi în plus pentru Front. Acum, cea care agită spiritele este extrema dreaptă. Evident, tipii reacționează una-două la periferii; dacă ești atent, de fiecare dată când a început balamucul în ultimele luni, a pornit de la o provocare anti-islam: ba o moschee profanată, ba o femeie obligată să-și scoată vălul sub amenințare. Mă rog, chestii de genul ăsta.

— Prin urmare, credeți că în spate se află Frontul Național?

— Nu. Nu, nu le dă mâna. Nu așa merg lucrurile. Hai să zicem că există niște punți.

Și-a terminat paharul, a mai pus un rând pentru amândoi, după care a amuțit. Pânza lui Bouguereau

de deasupra șemineului reprezenta cinci femei într-o grădină – unele înveșmântate în tunici albe, altele aproape goale – înconjurând un copil dezbrăcat, cu părul cârlionțat. Una dintre femeile goale își ascundea sânii; o alta n-avea cum, pentru că ținea în brațe un buchet de flori de câmp. Avea niște sâni frumoși, iar artistului îi ieșeau de minune faldurile. Lucrarea data de mai bine de un secol și lumea aceea mi se părea nespus de îndepărtată; prima reacție în fața acestui obiect incomprehensibil era uluirea. Încet-încet puteai încerca să te pui în pielea unui burghez din secolul al XIX-lea, una dintre notabilitățile în redingotă pentru care fusese pictat tabloul; puteai, ca și ei, să trăiești începutul unui fior erotic privind aceste nuduri grecești, dar întoarcerea în timp era anevoioasă. Maupassant, Zola, chiar și Huysmans erau mai ușor accesibili. Ar fi trebuit probabil să vorbesc despre asta, despre această ciudată putere a literaturii, dar am hotărât să rămân în planul politicii, doream să știu mai mult și părea că știe mai mult. Mă rog, asta era impresia pe care o lăsa.

— V-ați aflat în intimitatea mișcărilor identitare, nu-i așa? tonul meu fusese impecabil, al unui om de lume preocupat, curios și-atât, neutru binevoitor, cu un strop de eleganță.

A zâmbit sincer, fără rezerve.

— Da, știu că mi s-a dus vorba la facultate… Într-adevăr, am fost membru al unei mișcări identitare, cu câțiva ani în urmă, pe vremea când îmi pregăteam

teza. Erau niște identitari catolici, regaliști adesea, niște nostalgici, niște romantici în fond – dar și alcoolici, cei mai mulți dintre ei. Între timp, lucrurile s-au schimbat, am pierdut contactul cu ei, cred că dacă aș merge la o reuniune m-aș simți complet străin.

Am tăcut cu metodă: când taci cu metodă privindu-i fix în ochi, dându-le impresia că le sorbi cuvintele, oamenii vorbesc. Le place să fie ascultați, toți anchetatorii știu asta; toți anchetatorii, toți scriitorii, toți spionii.

— Vedeți dumneavoastră… a continuat el, blocul identitar era orice, numai un bloc nu, era scindat între mai multe facțiuni care nu prea se înțelegeau: catolici, solidariști înrudiți cu „a Treia Cale", regaliști, neo-păgâni, atei puri și duri veniți dinspre extrema stângă… Totul s-a schimbat însă odată cu crearea Indigenilor Europeni, care s-au inspirat de la „Indigenii Republicii"[1], dar au mers în direcție strict opusă și au reușit să propage un mesaj limpede și federativ; suntem indigenii Europei, cei dintâi ocupanți ai acestor meleaguri și refuzăm colonizarea musulmană; refuzăm, de asemenea, firmele americane și cumpărarea patrimoniului nostru de către capitaliștii venetici sosiți din India, din China etc. Îi citau pe Geronimo, pe Cochise, pe Sitting Bull, ceea ce era o treabă destul de isteață; în plus, site-ul lor de Internet era foarte

1 Mișcare politică apărută în 2005, care s-a definit ca „antirasistă" și preocupată de lupta împotriva discriminărilor de tot felul.

inovator din punct de vedere grafic, cu animații de efect, cu o muzică antrenantă, și prin urmare au atras de partea lor un public nou, tânăr.

— Chiar credeți că vor să declanșeze un război civil?

— Fără doar și poate. O să vă arăt un text apărut pe Net…

S-a ridicat și a dispărut în camera de-alături. De când pătrunsesem la el în salon, împușcăturile păreau să fi încetat – dar, de fapt, nu eram prea sigur că se puteau auzi de-acolo, aleea era deosebit de liniștită.

S-a întors și mi-a înmânat un vraf de foi capsate și tipărite cu corp mărunt; documentul era, într-adevăr, intitulat fără echivoc: „PREGĂTIREA RĂZBOIULUI CIVIL".

— Sigur, mai sunt multe la fel, dar ăsta este unul dintre cele mai sintetice, cu statisticile cele mai fiabile. Conține multe date, pentru că examinează cazul a douăzeci și două de țări din Uniunea Europeană, dar concluziile sunt peste tot aceleași. În rezumat, teza lor e că transcendența reprezintă un avantaj evolutiv; cuplurile care se recunosc într-una dintre cele trei religii ale Scripturii și la care s-au conservat valorile patriarhale, au mai mulți copii decât cuplurile de atei sau de agnostici; femeile sunt mai puțin educate, hedonismul și individualismul sunt mai puțin pregnante. De altfel, transcendența este, în mare măsură, un element transmisibil genetic: convertirile sau respingerea valorilor familiale nu au decât o importanță secundară;

în majoritatea cazurilor, indivizii rămân fideli sistemului metafizic în care au fost crescuți. Umanismul ateu pe care se întemeiază „traiul împreună“ laic se vede prin urmare condamnat în viitorul foarte apropiat, procentul populației monoteiste fiind chemat să crească urgent, cu precădere în cazul populației musulmane – chiar și fără a se mai ține seama de imigrare, care va accentua și mai mult fenomenul. Întâi de toate, identitarii europeni afirmă că între musulmani și restul populației va izbucni, mai devreme sau mai târziu, un război civil. De unde concluzia că, dacă vor să aibă șansa să câștige războiul, e mai bine ca acesta să se declanșeze cât mai curând posibil – oricum înainte de 2050, dar de preferință mult mai devreme.

— Mi se pare logic…

— Da, pe plan politic și militar e limpede că au dreptate. Rămâne de văzut doar dacă s-au hotărât să treacă la acțiune acum și în ce țări anume. Respingerea musulmanilor e aproape la fel de puternică în toate țările europene; Franța rămâne însă un caz cu totul special, datorită armatei sale. Trupele franceze rămân una dintre primele armate ale lumii, această tendință a fost menținută, în ciuda restricțiilor bugetare, de toate guvernele care s-au succedat; ceea ce face ca nici o mișcare insurecțională să nu tragă nădejde de izbândă, câtă vreme guvernul s-ar hotărî să intervină pe cale armată. Strategia este, prin urmare, diferită.

— Cum adică?

— Carierele militare sunt scurte. La ora actuală, armata franceză – trupele de uscat, maritime și aerie-

ne laolaltă – are un efectiv de 330 000 de oameni, dacă includem și jandarmeria. Recrutările anuale aduc aproximativ 20 000 de persoane; ceea ce înseamnă că, în mai puțin de cincisprezece ani, efectivele armatei franceze vor fi complet împrospătate. Dacă tinerii militanți identitari – și sunt aproape toți tineri – s-ar înscrie masiv la concursurile de recrutare ale forțelor armate, ar putea într-un timp relativ scurt să acceadă la conducerea lor ideologică. Aceasta e linia susținută, încă de la început, de ramura politică a mișcării; și tot acesta este motivul care a provocat, cu doi ani în urmă, despărțirea de ramura militară, partizană a recursului imediat la luptă armată. Cred că facțiunea politică va păstra controlul și că ramura militară nu îi va convinge decât pe câțiva marginali din mediile delincvente, fascinați de arme; în alte țări însă, situația ar putea fi diferită, mai ales în Scandinavia. Ideologia multiculturalistă din Scandinavia este și mai apăsătoare decât în Franța, militanții identitari sunt mai numeroși și mai belicoși; și, pe de altă parte, armata are trupe nesemnificative numeric, care s-ar dovedi probabil incapabile să facă față unor revolte mai serioase. Într-adevăr, dacă ar fi să se declanșeze curând o insurecție generală în Europa, probabil că va începe din Norvegia sau din Danemarca; Belgia și Olanda sunt, la rândul lor, niște zone potențial foarte instabile.

Către două noaptea totul părea că s-a liniștit, am găsit imediat un taxi. L-am felicitat pe Lempereur pentru calitatea alcoolului său de pere – practic,

dădusem gata sticla. Bineînțeles, auzisem de ani de zile, dacă nu chiar de zeci de ani, vorbindu-se pe aceste teme. Expresia „După mine, potopul“ este atribuită când lui Ludovic XV, când amantei sale, doamna de Pompadour. Ea rezuma destul de plenar starea mea de spirit, dar era prima oară când, simultan, mă fulgera neliniștea: la urma urmei, s-ar putea ca potopul să vină înainte să dau în primire. Nu mă așteptam, desigur, să am un sfârșit de viață fericit, nu existau motive să fiu scutit de doliu, de infirmitate sau de suferință; dar, până în clipa de față, puteam spera cel puțin că voi părăsi această lume fără excese de violență.

Era prea alarmist? Din păcate, nu; băiatul ăsta îmi lăsase o sănătoasă impresie de seriozitate. A doua zi dimineață, am dat o căutare pe Rutube, dar nu apărea nimic legat de Piața Clichy. Am dat doar de o secvență video destul de înspăimântătoare, deși nu conținea elemente de violență: vreo cincisprezece tipi îmbrăcați în negru din cap până-n picioare, cu cagule și mitraliere, desfășurați în formație în V înaintau încet în mijlocul unui decor urban care evoca un cartier din Argenteuil. Cu siguranță nu era o înregistrare cu telefonul mobil: rezoluția era excelentă și fusese adăugat un efect de ralanti. Acest video static, impunător, filmat în ușor contraplonjeu, nu dorea decât să afirme o prezență, o luare în posesie a unui teritoriu. În situația unui conflict etnic, aș fi automat trecut în tabăra albilor, așa încât iată, pentru prima oară de când ies să-mi fac cumpărăturile, le-am mulțumit în gând

chinezilor că au știut, încă de la înființarea cartierului, să evite stabilirea acolo a negrilor sau arabilor și, de altfel, a oricărui alt non-chinez, cu excepția câtorva vietnamezi.

Era totuși mai înțelept să mă gândesc la o repliere, în cazul în care lucrurile ar degenera prea repede. Tatăl meu locuia într-o vilă din masivul Écrins și, de curând (mă rog, eu aflasem de curând), își găsise o nouă parteneră de viață. Maică-mea își consuma depresia la Nevers, neavând altă companie decât pe cea a buldogului ei francez. De vreo zece ani nu mai aveam nici o veste de la ei. Cei doi *baby-boomers* dăduseră întotdeauna dovadă de un egoism neînduplecat, așa că nimic nu mă îndreptățea să cred că mă vor primi cu brațele deschise. Mă întrebam uneori dacă aveam să-mi revăd părinții înainte să se prăpădească, dar răspunsul era de fiecare dată negativ. Nici măcar un război civil n-ar fi rezolvat lucrurile; s-ar fi descurcat ei să găsească un pretext ca să nu mă primească sub acoperișul lor. În această privință nu duseseră niciodată lipsă de pretexte. Mai aveam și niște prieteni, mai mulți, de fapt nu chiar așa de mulți, nu mai ținusem legătura; era Alice, puteam desigur s-o consider prietenă. Dar, în general, după despărțirea de Myriam, eram al naibii de singur.

Duminică, 15 mai

Mi-au plăcut dintotdeauna emisiunile din seara alegerilor prezidențiale; ba chiar cred că, excepție făcând finalele Cupei Mondiale la fotbal, ele reprezentau principala mea atracție TV. Sigur, suspansul nu era așa de puternic, alegerile respectând tiparul narativ aparte al unei povești cu deznodământ cunoscut încă din prima clipă; însă uriașa diversitate a actorilor (politologi, editorialiști politici de „prim-plan", sumedenie de militanți în extaz sau în lacrimi la sediile partidelor... în fine, oamenii politici, cu declarațiile lor la cald, profunde sau emoționate) și excitația generală a participanților îmi dădeau senzația extrem de rară, de telegenică, de prețioasă că trăiesc un moment istoric în direct.

Dezumflat de dezbaterea precedentă, pe care cuptorul meu cu microunde mă împiedicase practic s-o urmăresc, am cumpărat de data asta icre, humus și lipii; în ajun pusesem la rece două sticle de Rully. De îndată ce David Pujadas a intrat în emisie la 19.50, am înțeles că seara electorală se anunța un spectacol de

soi și că aveam să trăiesc un moment de excepție. Pujadas rămânea, desigur, foarte profesionist, dar, după lucirile din ochii lui, nu rămânea brumă de îndoială: rezultatele pe care deja le știa și pe care avea dreptul să le dezvăluie de-abia peste zece minute constituiau o surpriză majoră; peisajul politic francez avea să fie întors cu susu-n jos.

— Cutremur! a anunțat el în timp ce se afișau primele cifre.

Frontul Național avea un avans considerabil, cu 34,15% din voturi; ceea ce era aproape normal, sondajele anunțau asta de luni bune, candidata de extremă dreapta mai crescuse doar foarte puțin în ultimele săptămâni de campanie. În spatele ei, candidatul Partidului Socialist, cu 21,6%, și cel al Frăției Musulmane, cu 21,7%, erau cot la cot, despărțiți de atât de puține voturi, încât situația se putea răsturna de mai multe ori în cursul serii, pe măsură ce se aflau rezultatele de la birourile de vot din marile orașe și din Paris. Cu 12,1%, candidatul dreptei era definitiv scos din cursă.

Jean-François Copé[1] a apărut pe ecrane de-abia la ora 21.50. Palid, neras, cu cravata într-o rână, dădea mai mult decât oricând senzația că e pus sub acuzare. Cu o smerenie dezolantă, a acceptat că e o înfrângere, un mare eșec, a cărui responsabilitate și-o asuma pe

1 Om politic francez, fost secretar și președinte al UMP (Uniunea pentru o Mișcare Populară), partid de dreapta.

de-a-ntregul; n-a mers până acolo încât să ia în calcul retragerea din viața politică, precum Lionel Jospin în 2002. În privința recomandărilor de vot pentru turul doi, s-a abținut; biroul politic al UMP urma să se reunească în cursul săptămânii ca să ia o decizie.

La ora 22.00, cei doi candidați nu fuseseră încă departajați, ultimele cifre ofereau estimări absolut identice – incertitudine care îl scutea pe candidatul socialist de o declarație previzibil anevoioasă. Aveau oare să fie rase de pe scenă cele două partide care structurau viața politică franceză încă de la începuturile celei de-a Cincea Republici? Ipoteza era într-atât de tulburătoare, încât simțeai că toți analiștii care se succedau în grabă pe platouri – printre ei până și David Pujadas, deși cu greu putea fi bănuit de complezență față de islam și mai era și un apropiat al lui Manuel Valls – și-o doreau în secret. Trecând de pe un canal pe altul cu o asemenea iuțeală încât părea că fusese hărăzit cu darul ubicuității, reușind până la o oră târzie din noapte uluitoare coregrafii cu eșarfa lui roșie, Christophe Barbier a fost fără îndoială unul dintre regii acestei seri electorale, eclipsându-i cu ușurință pe Renaud Dély, cenușiu și posomorât în fața unui rezultat pe care ziarul său nu-l prevăzuse, și pe Yves Thréard, de obicei mai combativ.

De-abia puțin după miezul nopții, când tocmai îmi isprăveam cea de-a doua sticlă de Rully, au apărut rezultatele definitive: Mohammed Ben Abbes, candidatul Frăției Musulmane, venea în poziție secundă cu

22,3% din voturi. Cu doar 21,9%, candidatul socialist era eliminat. Manuel Valls a rostit o alocuțiune, foarte sobră, prin care îi felicita pe cei doi candidați ajunși în frunte și prin care amâna orice hotărâre până la întrunirea comitetului director al Partidului Socialist.

Miercuri, 18 mai

Când m-am întors la facultate să-mi țin cursurile, am avut, pentru întâia oară, senzația că se putea întâmpla ceva important; că sistemul politic în care fusesem obișnuit să trăiesc încă din copilărie și care de o bună vreme se fisura vizibil putea să explodeze în orice clipă. Nu știu ce anume mi-a creat această senzație. Poate atitudinea studenților de la masterat: oricât de amorfi și depolitizați ar fi fost, în ziua aceea păreau tensionați, anxioși și încercau în mod vădit să prindă frânturi de informații pe smartphone-uri și pe tablete; în orice caz, erau mai neatenți ca niciodată la cursul meu. Poate și mersul fetelor cu burka, mai neșovăielnic și mai domol decât de obicei, înaintau acum pe culoare direct, câte trei, fără să se furișeze pe lângă pereți, de parcă ar fi fost deja stăpânele locului.

În schimb m-a uluit lipsa de vlagă a colegilor mei. Părea că n-au nici o problemă, părea că nimic nu-i privește, ceea ce-mi confirma un gând pe care-l nutream de ani de zile: celor care ajung la statutul de

universitari nici măcar nu le trece prin cap că o anume evoluție politică le-ar putea perturba cariera; se simt invulnerabili.

La sfârșitul zilei am zărit-o pe Marie-Françoise, când tocmai dădeam colțul străzii Santeuil ca să mă îndrept spre metrou. Mergeam cu pas grăbit, aproape că am început să alerg ca s-o prind din urmă și, când am ajuns în dreptul ei, după ce i-am dat repede bineţe, am întrebat-o fără ocoliș:

— Ce crezi, colegii noștri au motive să fie așa de liniștiți? Chiar ți se pare că suntem la adăpost?

— Ah… a exclamat ea cu un rânjet de gnom care o făcea și mai hâdă, înainte să-și aprindă o Gitane, mă întrebam dac-o să se trezească în sfârșit cineva din facultatea asta de rahat. Nu, nu suntem deloc la adăpost, te rog să mă crezi, o persoană în poziția mea știe ce vorbește…

A lăsat să se scurgă câteva clipe, după care mi-a explicat:

— Soțul meu lucrează la DGSI[1]…

Am privit-o cu uimire: era prima oară când deveneam conștient că fusese femeie și că, într-un anume sens, încă mai era, că un bărbat, cândva, dorise această creatură bondoacă, broscoidală. Din fericire, mi-a înțeles greșit expresia.

— Știu… mi-a zis ea cu încântare, pe toți îi surprinde. Mă rog, știi ce înseamnă DGSI?

1 Direcția Generală a Securității Interne, serviciu de informații al Ministerului de Interne, înființat la 12 mai 2014.

— Vreun serviciu secret? Ceva în genul DST[1]?

— DST-ul nu mai există. A fuzionat cu Serviciile Generale de Informații[2] ca să formeze DCRI, care ulterior a devenit DGSI.

— Soțul tău e un fel de spion?

— Nu chiar, de spioni se ocupă DGSE, care ține de Ministerul Apărării. DGSI e la Interne.

— Și-atunci, e o poliție politică?

A surâs din nou, mai discret, parcă o urâțea mai puțin.

— Oficial, ei – normal – resping termenul, dar, sigur, cam despre asta e vorba. Supraveghează mișcările extremiste, pe cei care ar putea s-o cotească spre terorism, e una dintre principalele lor atribuții. Ai putea să treci pe la noi să bem un păhărel, soțul meu ți-ar putea explica toată tărășenia. În fine, îți va explica doar ce are voie să-ți explice, nu prea știu precis, tot timpul se schimbă regulile, în funcție de evoluția dosarelor. În orice caz, o să fie schimbări mari după alegeri, care o să privească direct facultatea.

Locuiau în piața Vermenouze, la cinci minute pe jos de Censier. Soțul ei nu semăna deloc cu un membru al serviciilor secrete, așa cum mi-l închipuiam

1 Direcția de Supraveghere a Teritoriului. Fost serviciu de contraspionaj din cadrul Direcției Generale a Poliției Naționale.

2 Serviciu creat în 1907, având ca principal obiectiv informarea guvernului asupra oricărei mișcări ce putea aduce atingere statului francez.

(dar cum mi-l închipuiam, de fapt? Probabil ca pe un soi de corsican, amestec de tâlhar și de vânzător de băutură). Zâmbitor și curățel, cu craniul așa de neted, c-ai fi zis că e lustruit, era îmbrăcat cu un halat ecosez, dar cred că la serviciu purta papion și poate chiar vestă, totul respira în el o eleganță bătrânicioasă. La început mi-a dat o impresie de vioiciune intelectuală aproape anormală; probabil că era ultimul fost elev de pe strada Ulm[1] care și-a dat, după absolvire, examenul de admitere la Școala Națională Superioară de poliție.

— Imediat după ce am fost numit comisar, mi-a spus turnându-mi un porto, am cerut să fiu repartizat la Informațiile Generale; aveam o vocație în sensul ăsta... a adăugat cu un zâmbet fin, de parcă pasiunea lui pentru serviciile secrete n-ar fi fost decât o manie nevinovată.

A lăsat să treacă o vreme, a sorbit un prim gât de porto, apoi încă unul, după care a continuat:

— Negocierile între Partidul Socialist și Frăția Musulmană sunt mult mai dificile decât s-a prevăzut. Totuși musulmanii sunt gata să ofere stângii mai mult de jumătate din ministere – inclusiv portofolii-cheie cum sunt Finanțele și Internele. Nu există divergențe nici în materie de economie, nici de politică fiscală; cu atât mai puțin în ce privește siguranța – în plus, față de partenerii lor socialiști, au mijloacele de

1 Școala Normală Superioară (Paris, arondismentul 5, strada Ulm), una dintre cele mai prestigioase instituții franceze de învățământ superior.

a instaura ordinea în orașe. Există câteva dezacorduri în privința politicii externe, ar dori ca Franța să condamne mai ferm Israelul, dar în acest punct stânga va ceda fără probleme. Marea problemă, piedica principală în negocieri, este Educația. Interesul pentru educație constituie o veche tradiție socialistă, iar mediul didactic este singurul pe care Partidul Socialist nu l-a abandonat niciodată, pe care a continuat să-l susțină și pe marginea prăpastiei; atât doar că acum au de-a face cu un interlocutor mult mai motivat decât ei și care nu va ceda sub nici un motiv. Știți, Frăția Musulmană e un partid aparte: multe mize politice uzuale îi lasă aproape indiferenți; și, mai ales, nu îi conferă economiei locul central. Pentru ei, esențială este demografia. Și educația. Populația care dispune de cel mai ridicat nivel de reproducere și care izbutește să-și transmită valorile este cea care triumfă. În opinia lor, e cât se poate de simplu, economia și geopolitica nu sunt decât praf în ochi: cei care controlează natalitatea controlează viitorul și gata! De aceea, singurul punct capital, singurul domeniu unde vor musai să capete satisfacție este cel al educației copiilor.

— Ce vor de fapt?

— Ei bine, pentru Frăția Musulmană, fiecare copil francez trebuie să aibă posibilitatea să beneficieze, la începutul și la sfârșitul școlarității, de un învățământ islamic. Iar învățământul islamic este, din toate punctele de vedere, foarte diferit de învățământul laic. În primul rând, în nici un caz nu poate fi mixt; și doar anumite cariere să fie accesibile pentru femei. Ce do-

resc ei în fond este ca majoritatea femeilor, după școala primară, să fie orientate către școlile de menaj și să se mărite cât mai repede posibil – o mică minoritate putând urma, înainte de căsătorie, studii literare sau artistice; acesta ar fi modelul lor ideal de societate. De altfel, toate cadrele didactice, fără excepție, vor trebui să fie recrutate dintre musulmani. Se cuvin respectate regulile privind regimul alimentar al cantinelor școlare și timpul alocat celor cinci rugăciuni zilnice. Mai presus de orice, programa școlară va trebui adaptată învățămintelor Coranului.

— Credeți că negocierile au sorți de izbândă?

— N-au încotro. Dacă nu reușesc să încheie un acord, Frontul Național va câștiga cu siguranță alegerile. De altfel, și dacă izbutesc, tot își păstrează integral șansele, ați văzut, ca și mine, sondajele. Chiar dacă Jean-François Copé a declarat că, personal, se abține, 85% din votanții UMP se vor reorienta către Frontul Național. O să fie strâns, foarte strâns: 50-50, pe bune. Singura soluție care le mai rămâne, a continuat el, este să recurgă la o dublare sistematică a tipurilor de învățământ. În privința poligamiei, de altfel, au ajuns deja la o înțelegere, care le-ar putea sluji drept model. Căsătoria republicană va rămâne neschimbată, o uniune între două persoane, bărbați sau femei. Căsătoria musulmană, eventual poligamă, nu va avea nici o consecință în termeni de stare civilă, dar va fi recunoscută ca validă și va oferi drepturi, prin centrele de securitate socială și prin serviciile fiscale.

— Sunteți sigur? Mi se pare aiuritor…

— Bineînțeles, e deja stipulat în negocieri; de altfel, e în perfectă conformitate cu teoria legii musulmane a minorității, care e de mult susținută de Frăția Musulmană. Ei bine, în privința educației s-ar putea să fie oarecum la fel. Școala republicană va rămâne neschimbată, deschisă tuturor – dar cu mult mai puțini bani, bugetul Educației va fi redus cu cel puțin o treime, iar de data asta profesorii nu vor putea schimba nimic; în contextul economic actual, orice reducere bugetară va atrage cu siguranță un consens larg. În paralel, va fi implementat un sistem de școli musulmane private, care vor beneficia de echivalarea diplomelor – și care, spre deosebire de celelalte, se vor putea bucura de subvenții private. Desigur, într-un răgaz foarte scurt, școala publică se va devaloriza, și toți părinții preocupați cât de cât de soarta copiilor lor îi vor înscrie în sistemul de învățământ musulman.

— Și pentru universități va fi la fel, a intervenit nevastă-sa. Sorbona, mai ales, îi face să delireze ceva de speriat – Arabia Saudită e dispusă să facă o donație practic nelimitată; o să ajungem una dintre cele mai bogate universități din lume.

— Și Rediger o să fie numit rector? am iscodit-o, amintindu-mi de precedenta noastră discuție.

— Da, desigur, e bătut în cuie; orientarea lui pro-musulmană e constantă de cel puțin două decenii încoace.

— S-a și convertit, dacă nu mă-nșală memoria… a intervenit domnul Tanneur.

Am dat pe gât paharul, mi-a mai pus un rând; într-adevăr, se-ntâmplau chestii noi.

— Presupun că e cât se poate de secret, am reluat eu după un răstimp de gândire. Nu pricep de ce îmi pomeniți toate astea.

— În vremuri normale, aș păstra tăcerea. Numai că acum totul a transpirat – și asta ne îngrijorează în clipa de față. Tot ce v-am spus, și încă multe pe deasupra, le-am citit, ca atare, pe blogurile unor militanți identitari – cei printre care ne-am putut infiltra.

Și-a clătinat capul în semn de neîncredere și a continuat:

— Și dacă ar fi reușit să pună microfoane în sălile cele mai bine protejate ale Ministerului de Interne, tot n-ar fi aflat mai mult. Cel mai rău e că, deocamdată, nu folosesc aceste informații explozive: nici un comunicat de presă, nici o dezvăluire pentru marele public; pur și simplu așteaptă. E o situație nemaiîntâlnită și cât se poate de angoasantă.

Am încercat să aflu mai mult despre mișcarea identitară, dar, în mod vizibil, omul se închidea în sine. Aveam un coleg la facultate, i-am mărturisit, care cochetase cu mișcarea, după care s-a îndepărtat complet.

— Da, așa zic toți, mi-a aruncat el sarcastic.

Când am pus problema armelor pe care le aveau, se zice, diverse grupări din acestea, s-a mulțumit să-și siroteze vinul de Porto și apoi să mormăie:

— Da, s-a vorbit despre finanțarea din partea unor miliardari ruși… dar nu e nimic oficial.

După care a tăcut definitiv. Am plecat la scurt timp după aceea.

Joi, 19 mai

A doua zi când mă îndreptam spre facultate, unde n-aveam nici o treabă, am format numărul lui Lempereur. După socotelile mele, era ora când ieșea de la curs; într-adevăr, a răspuns. I-am propus să bem ceva; cum nu-i plăceau cafenelele de lângă universitate, mi-a propus să ne întâlnim la Delmas, în Piața Contrescarpe.

Pe când urcam pe strada Mouffetard, m-am gândit la vorbele soțului lui Marie-Françoise: tânărul meu coleg știa mai mult decât a catadicsit să-mi spună? Mai era încă implicat în mișcare?

Cu fotolii mari și confortabile din piele, cu parchet întunecat și perdele roșii, Delmas i se potrivea de minune. Nu s-ar fi dus în veci la localul din față, Contrescarpe, cu enervantele lui biblioteci butaforice; era un om de gust. A comandat o cupă de șampanie, m-am mulțumit cu o bere Leffe la halbă și brusc ceva s-a năruit în mine, m-am simțit deodată sastisit de subtilitatea și de moderația mea, așa că l-am atacat fără ocolișuri, chiar înainte de întoarcerea chelnerului:

— Situația politică pare foarte nesigură… Ce-ați face în locul meu?

Sinceritatea mea l-a amuzat, dar mi-a răspuns pe același ton:

— Aș începe prin schimbarea contului bancar.

— Contului bancar? De ce?

Aproape că strigasem, eram probabil foarte încordat, fără să-mi dau cu adevărat seama. Chelnerul s-a întors cu băuturile, iar Lempereur a făcut o pauză înainte să răspundă:

— Nu e foarte sigur că evoluțiile recente ale Partidului Socialist sunt bine văzute de electorat.

În clipa aceea am înțeles că *știa*, că încă juca un rol în sânul mișcării, poate un rol hotărâtor: cunoștea perfect toate aceste informații care transpiraseră în nebuloasa identitară, și poate chiar el hotărâse, până acum, să le tăinuiască.

— Așa stând lucrurile… a continuat el molcom, victoria Frontului Național în turul doi e foarte posibilă. Sunt siliți – absolut siliți, s-au angajat prea mult în acest sens pe lângă electorat, care este masiv pentru suveranitate – să iasă din Europa și din sistemul monetar european. Pe termen lung, consecințele asupra economiei franceze vor fi poate benefice; dar, într-o primă fază, vom trăi convulsii financiare semnificative; nu e sigur că băncile franceze, chiar și cele mai puternice, vor rezista. Prin urmare, v-aș recomanda să vă deschideți un cont într-o bancă străină – o bancă englezească, mai degrabă, Barclays sau HSBC, de pildă…

— Și-atât?

— E deja mult. Asta dacă nu cumva aveți un locșor în provincie unde să vă refugiați o vreme…

— Nu am.

— Vă sfătuiesc totuși să plecați fără întârziere; găsiți un hotel la țară. Locuiți în Chinatown, nu-i așa? E puțin probabil să apară jafuri sau confruntări grave în acest cartier; totuși, în locul dumneavoastră, aș pleca. Luați-vă un concediu, așteptați puțin până se limpezesc lucrurile.

— M-aș simți ca un șobolan care părăsește corabia.

— Șobolanii sunt mamifere inteligente, a răspuns el cu un ton calm și vag amuzat. Vor supraviețui oamenilor; și, în orice caz, au un sistem social mult mai serios.

— Anul universitar nu s-a încheiat de tot; mai am încă două săptămâni de cursuri.

— E, poftim… De data asta a surâs din suflet, cât pe ce să-l pufnească râsul. Se pot întâmpla multe, situația nu e nici pe departe previzibilă; ceea ce mi se pare însă aproape imposibil este ca anul universitar să se încheie în condiții normale!

Apoi a tăcut, sorbind încet din cupa de șampanie. Am înțeles că nu-mi va mai spune nimic; un zâmbet cam disprețuitor continua să-i spânzure pe buze, dar, în mod ciudat, începuse să-mi devină aproape simpatic. Am comandat o a doua bere, cu aromă de zmeură, de astă dată; nu-mi venea să mă întorc acasă,

unde nu mă aștepta nimeni și nimic. M-am întrebat dacă trăia cu vreo femeie sau dacă măcar avea vreo prietenă; probabil că da. Lempereur era un fel de *eminență cenușie*, de lider politic al unei mișcări mai mult sau mai puțin clandestine; există fete pe care așa ceva le atrage, e lucru bine știut. Adevărul e că sunt și fete care se simt fermecate de specialiștii în Huysmans. Ba o dată am vorbit cu o tânără drăguță, ispititoare, care avea fantasme cu Jean-François Copé; mi-au trebuit câteva zile ca să-mi revin. La fetele din zilele noastre descoperi tot soiul de ciudățenii.

Vineri, 20 mai

A doua zi am deschis un cont la sucursala Barclays de pe Avenue des Gobelins. Transferul fondurilor nu va dura decât o zi lucrătoare, m-a înștiințat funcționarul; spre marea mea surpriză, am primit pe loc un card Visa.

Am hotărât să mă întorc acasă pe jos, făcusem mecanic formalitățile de schimbare a contului, în stare de transă, și simțeam nevoia să reflectez. Când am ieșit în Place d'Italie, am fost brusc copleșit de sentimentul că totul ar fi putut să dispară. Micuța negresă cu păr cârlionțat și cu fundul bombat într-o pereche de jeans mulați, care aștepta autobuzul 21, putea să dispară; cu siguranță avea să dispară sau, în cel mai bun caz, să fie reeducată. Pe esplanada din fața centrului Italie 2 se aflau ca de obicei persoane care strângeau fonduri, astăzi în contul Greenpeace, și ei aveau să dispară, am clipit din ochi în clipa când un tânăr bărbos, cu păr șaten până la umeri, s-a apropiat de mine cu vraful de pliante și a dispărut parcă anticipat, i-am trecut prin

față fără să-l văd și am intrat pe ușile de sticlă care duceau spre parterul galeriei comerciale.

Înăuntru, bilanțul era amestecat. Bricorama era incontestabil, dar zilele buticului Jennyfer erau fără îndoială numărate, pentru că nu propunea nimic care să se potrivească cu o adolescentă islamică. Magazinul *Secret stories*, în schimb, care vindea lenjerie de firmă la prețuri colosale, n-avea de ce să-și facă griji: succesul magazinelor similare din Riad sau din Abu-Dhabi nu se dezmințise vreodată, iar Chantal Thomass sau La Perla n-aveau a se teme de instaurarea unui regim islamic. Îmbrăcate, la vreme de zi, cu impenetrabilele burka negre, sauditele bogate se preschimbau seara în păsări ale paradisului, se împodobeau cu corsete, cu sutiene brodate, cu colanți, cu chiloței minusculi, ornați cu dantele multicolore și cristale; exact pe dos decât occidentalele, șic și sexy în timpul zilei pentru că statutul social le-o impune, dar care seara, ajungând acasă, cad late și renunță, sleite, la orice formă de seducție, trăgându-și pe ele țoale comode și informe. Deodată, în fața prăvăliei Rapid'Jus (care propunea amestecuri din ce în ce mai complexe: cocos-maracuja-guava, mango-litchi-guarana, erau într-adevăr mai bine de zece, cu un conținut de vitamine înspăimântător), m-am dus cu gândul la Bruno Deslandes. Nu-l mai văzusem de vreo douăzeci de ani și nici nu mă mai gândisem la el. Era unul dintre colegii mei de doctorat, s-ar putea spune că avusesem relații aproape prietenești, el îl studia pe Laforgue, scrisese o teză

onorabilă și-atât, imediat după aceea a câștigat un concurs pentru postul de inspector financiar, după care s-a însurat cu Annelise, o fată pe care o întâlnise nu știu unde, la o petrecere studențească oarecare. Tipa lucra la serviciul de marketing al unui operator de telefonie mobilă, câștiga mult mai mult decât el, dar el, în schimb, beneficia de siguranța locului de muncă, după cum se zice, cumpăraseră o vilișoară la Montigny-le-Bretonneux, făcuseră doi copii, un băiat și-o fată, era singurul dintre foștii mei colegi care se încumetase să ducă o viață familială normală, ceilalți navigau incert între site-ul Meetic, un strop de *speed-dating* și singurătate, îl întâlnisem din întâmplare într-un tren regional expres și m-a invitat la el în vinerea următoare, seara, la un grătar, era sfârșit de iunie, avea gazon și putea organiza petreceri în aer liber, urma să mai vină și niște vecini, „nimeni de la facultate", m-a înștiințat el.

Greșeala a fost să organizeze întâlnirea într-o vineri seara, am înțeles din prima clipă când am ajuns pe peluză și m-am pupat cu nevastă-sa; muncise toată ziua și venise acasă vlăguită și, în plus, se ambalase prea tare, tot uitându-se la redifuzarea emisiunii *O cină aproape perfectă* de pe canalul M6, și ticluise chestii mult prea sofisticate, sufleul de zbârciogi era o rușine, iar când a devenit limpede că și sosul guacamole va fi un eșec, am crezut că o s-o văd izbucnind în lacrimi, fiul ei de trei anișori s-a pus pe zbierat și Bruno, care începuse să toarne-n el încă de la sosirea primilor oaspeți, nu-i

putea fi nicicum de ajutor la întorsul cârnaților, atunci i-am sărit în ajutor, mi-a aruncat din adâncul disperării ei o privire de pătimașă recunoștință, un grătar e mai complex decât îmi închipuiam, cotletele de miel se acopereau iute cu o peliculă carbonizată, neagră și probabil cancerigenă, focul fusese pesemne prea puternic, iar eu nu mă pricepeam deloc, dacă aș fi cotrobăit prin mecanism, riscam să provoc o explozie a buteliei cu butan, eram singuri în fața unui munte de hălci arse și ceilalți invitați goleau sticlele de rosé una după alta fără să ne bage în seamă, am văzut cu ușurare că se apropie furtuna, ne-au picurat primii stropi, pieziși și reci, a urmat o retragere imediată către living, petrecerea se îndrepta către un bufet rece. În momentul când s-a prăvălit pe canapea, zvârlind o privire dușmănoasă spre *taboulеh*, m-am gândit la viața lui Annelise și la aceea a tuturor femeilor occidentale. Probabil că dimineața se coafa, apoi se îmbrăca grijuliu, în conformitate cu statutul ei profesional, în cazul său cred că trebuia să fie mai degrabă elegantă decât sexy, mă rog, era o dozare complexă, probabil că pierdea o groază de timp înainte să-și ducă odraslele la creșă, ziua trecea printre mail-uri, telefoane, întâlniri diverse, apoi se întorcea acasă către orele douăzeci și unu, epuizată (Bruno era cel care lua copiii seara, le dădea să mănânce, avea program de funcționar), se prăbușea, își punea un sweat-shirt și niște colanți de jogging și așa se prezenta în fața domnului și stăpânului ei, cu siguranță el avea senzația că fusese tras pe

sfoară, ea însăși avea senzația că fusese trasă pe sfoară, problema n-avea să se rezolve în timp, copiii aveau să crească, tot așa cum aveau să sporească, mecanic, responsabilitățile profesionale, fără să mai luăm în seamă pieile lor din ce în ce mai căzute.

Am plecat printre ultimii, am ajutat-o chiar pe Annelise să strângă, n-aveam nici cea mai mică intenție să încep o aventură cu ea – ceea ce s-ar fi putut întâmpla, orice părea posibil în situația ei. Voiam doar s-o fac să simtă un soi de solidaritate, de solidaritate zadarnică.

Bruno și Annelise erau cu siguranță divorțați acum, așa se întâmplă în zilele noastre: cu un secol în urmă, pe vremea lui Huysmans, ar fi rămas împreună și poate că, în ultimă instanță, n-ar fi fost atât de nefericiți. Ajuns acasă, mi-am turnat un pahar sănătos de vin și m-am cufundat din nou în romanul *En ménage*[1], mi-l aminteam ca pe unul dintre cele mai bune ale lui Huysmans și am regăsit imediat plăcerea lecturii, tot după douăzeci din ani, în mod miraculos intactă. Poate că niciodată fericirea călâie a vechilor cupluri n-a fost exprimată cu atâta delicatețe: „André și Jeanne n-au mai avut curând parte decât de duioșii senine, de împliniri materne, atunci când se mai culcau împreună, tolănindu-se pur și simplu doar ca să fie unul lângă celălalt, ca să flecărească, înainte să se

1 *Menajul* (1881).

pună spate în spate și să doarmă“. Frumos, nimic de zis, dar verosimil? Așa ceva ar fi fost posibil azi? De bună seamă, totul avea legătură cu desfătările hranei: „Lăcomia se insinuase în viața lor ca o râvnă nouă, provocată de tocirea din ce în ce mai puternică a simțurilor, precum pasiunea unor călugări care, lipsiți de bucurii trupești, nechează în fața bucatelor alese și a vinurilor vechi“. Cu siguranță, pe vremea când femeia își cumpăra și își spăla singură legumele, își pregătea cărnurile și fierbea înăbușit tocana ore în șir, se putea dezvolta o relație tandră și nutritivă; evoluția condiționărilor alimentare cufundase în uitare această senzație care, de altfel – Huysmans o mărturisea fără ocoliș –, nu era decât o palidă compensație pentru pierderea plăcerilor trupești. El, în viața personală, nu construise un menaj cu vreuna dintre aceste femei-bucătărese, singurele capabile, după Baudelaire, alături de „fetițe“, să se armonizeze cu scriitorul – observație cu atât mai riguroasă cu cât „fetița“ se poate transforma, de-a lungul anilor, într-o femeie bucătăreasă, aceasta fiind chiar dorința ei ascunsă și tendința ei firească. Dimpotrivă, după un stagiu de „desfrâu“, cu siguranță moderat, Huysmans o cârmise către viața monastică. Iar în acest punct mă despărțeam de el. Am luat *En route*, am încercat să străbat câteva pagini, dar m-am întors la *En ménage*; nu prea aveam fibră spirituală și era păcat, pentru că viața monahală continua să funcționeze, neschimbată de secole, în vreme ce azi femeile bucătărese – ia-le de unde nu-s!

Pe timpul lui Huysmans, ele mai existau cu siguranță, dar mediul literar în care se mișca nu-i îngăduise să le întâlnească. La drept vorbind, nici facultatea nu era un mediu mai fericit. Ar fi putut, de pildă, Myriam să se transforme, de-a lungul anilor, într-o femeie la cratiță? Tocmai îmi puneam această întrebare când mi-a sunat mobilul. Ce ciudat, era chiar ea, am început să bâigui de uimire, nu m-așteptam o clipă să mă caute. Am aruncat o privire spre ceasul deșteptător: se făcuse ora zece seara, lectura mă absorbise cu totul, uitasem până și să mănânc. În schimb, mi-am dat seama că aproape isprăvisem cea de-a doua sticlă de vin.

— Am putea… a urmat o ezitare, m-am gândit că ne-am putea întâlni mâine-seară.

— Așa…

— Mâine e ziua ta. Sau ai uitat?

— Da. Adevărul e că am uitat cu desăvârșire.

— Și… a șovăit din nou, mai am să-ți spun ceva. Ei bine, poate n-ar fi rău să ne vedem.

Sâmbătă, 21 mai

M-am trezit la patru dimineața, după telefonul lui Myriam terminasem *En ménage*, cartea asta era neîndoios o capodoperă, nu dormisem decât vreo trei ceasuri. Femeia căutată întreaga viață fusese descrisă de Huysmans, pe când avea douăzeci și șapte sau douăzeci și opt de ani, în *Marthe*, primul său roman, publicat la Bruxelles în 1876. Femeie bucătăreasă cea mai mare parte din timp, ea trebuia să fie în stare să se preschimbe în „fetiță" la ore fixe, după cum bine preciza. Nu era foarte greu să se transforme în „fetiță", oricum nu mai greu decât să reușească un sos *béarnaise*; totuși o căutase în zadar pe această femeie. Ceea ce, până în clipa de față, mi se întâmplase și mie. Faptul, în sine, că împlineam patruzeci și patru de ani, nu mă tulbura prea tare, nu era decât o aniversare ca oricare alta; atât doar că la exact patruzeci și patru de ani Huysmans redescoperise credința. Între 12 și 20 iulie, își făcea cel dintâi sejur la mânăstirea trapistă din Igny, în departamentul Marne. Pe 14 iulie se spovedea,

după îndelungi ezitări, meticulos relatate în romanul *En route*. Pe 15 iunie se împărtășea, ceea ce nu i se mai întâmplase din copilărie.

Pe vremea când îmi scriam teza despre Huysmans, am petrecut o săptămână la abația din Ligugé, unde peste câțiva ani scriitorul avea să fie primit în rândul ordinului, și încă o săptămână la abația din Igny. Deși aceasta fusese complet distrusă în timpul Primului Război Mondial, șederea mea acolo mi-a fost de mare folos. Decorațiunile și mobilierul, modernizate desigur, păstraseră simplitatea, sobrietatea care îl impresionaseră pe Huysmans; iar orarul nenumăratelor rugăciuni și slujbe cotidiene, începând cu *Angelus*-ul de la ora patru dimineața și până la *Salve Regina* de pe înserat, rămăsese același. Spre deosebire de restaurantul universitar, mesele se luau în tăcere, ceea ce era foarte odihnitor; mai țin minte și că măicuțele făceau ciocolată și fursecuri, iar produsele lor, recomandate de ghidurile *Le Petit Futé*, erau expediate în toată Franța.

Puteam ușor înțelege atracția pentru viața monahală – chiar dacă, îmi dădeam seama, punctul meu de vedere era foarte diferit de cel al lui Huysmans. Nu izbuteam însă să pricep deloc dezgustul lui fățiș pentru pasiunile trupești și nu reușeam nici să mi-l reprezint. În general, corpul meu era un focar de suferințe – migrene, afecțiuni cutanate, dureri de dinți, hemoroizi – care se perindau fără întrerupere, nelăsându-mi practic nici un răgaz. Și n-aveam decât patruzeci și patru de ani! Cum o să fie la cincizeci, la șaizeci sau mai încolo?!

Voi fi atunci doar o juxtapunere de organe în descompunere lentă, iar viața îmi va deveni o nesfârșită tortură, mohorâtă, fără speranță, meschină. Penisul era în fond singurul meu organ care nu se manifestase sub forma durerii, ci doar sub aceea a desfătării. Modest, dar vesel, mă slujise întotdeauna cu devotament – deși poate că, de fapt, eu eram în slujba lui, ideea nu era de lepădat, dar autoritatea lui era cât se poate de agreabilă: nu-mi poruncea niciodată, doar uneori mă incita spășit, fără sarcasm ori țâfnă, să iau parte mai intens la viața socială. Știam că în seara aceea avea să stăruie în favoarea lui Myriam, fusese mereu în relații foarte bune cu Myriam, iar Myriam îl tratase întotdeauna cu afecțiune și respect, iar asta îmi provocase valuri de plăcere. Iar surse de plăcere nu prea aveam; de fapt era singura care-mi rămăsese. Interesul pentru viața intelectuală mi se diminuase serios; existența mea socială nu era deloc mai mulțumitoare decât existența mea trupească, se manifesta și ea tot ca o suită de necazuri mărunte – chiuveta se înfunda, Internetul pica, mi se luau puncte de pe permisul de conducere, femeia de serviciu mă fura, făceam greșeli în declarația de impozit – care se succedau necontenit, nelăsându-mi o clipă de tihnă. La mânăstire scăpai, cred, de cele mai multe dintre grijile astea; te ușurai de povara existenței individuale; în același timp, renunțai la plăcere; era însă o alegere justificată. Păcat, mi-am zis, continuându-mi lectura, că în *En route* Huysmans a insistat atât asupra silei pe care i-o provocau excesele

lui din trecut; poate că, din acest punct de vedere, n-a fost sincer pe de-a-ntregul. Bănuiam că la mânăstire îl atrăsese nu atât faptul că puteai scăpa de fuga după delectări trupești, cât acela că devenea posibil să te eliberezi de ostenitoarea și cenușia succesiune a micilor necazuri cotidiene, de tot ceea ce descrisese atât de magistral în *À vau-l'eau*[1]. Măcar la mânăstire ai asigurată casa și masa – bașca, în cazurile fericite, viața veșnică.

Myriam a sunat la ușă pe la orele nouăsprezece.

— La mulți ani, François! mi-a zis ea de îndată, chiar din prag, cu o voce ștearsă, apoi mi s-a repezit în brațe și m-a sărutat pe gură, buzele și limbile ni s-au încolăcit. Mergând cu ea spre salon, mi-am dat seama că era și mai sexy decât ultima oară. Purta o altă minijupă neagră, mai scurtă încă, și avea dres – când s-a așezat pe canapea i-am întrezărit închizătoarea portjartierelor, neagră, profilată pe partea de sus a coapsei, nespus de albă. Bluza, tot neagră, era complet transparentă, i se vedeau limpede sânii unduindu-se – mi-am dat seama că degetele mele păstraseră în amintire atingerea acelor sfârcuri, a surâs șovăielnic, clipa avea ceva confuz și fatal.

— Mi-ai luat cadou? am întrebat-o, cu un ton care se dorea glumeț, într-o tentativă de a destinde atmosfera.

— Nu, mi-a răspuns ea grav, n-am găsit nimic care să-mi placă.

---

1 *La vale* (cu sensul de „spre pierzanie"), roman publicat în 1882.

După o altă tăcere, brusc, și-a desfăcut picioarele; n-avea chiloți, iar fusta îi era atât de scurtă încât i s-a văzut dunga fofoloancei, epilată și candidă.

— Ți-o sug, a spus, o să ți-o sug meseriaș. Hai, întinde-te pe canapea.

I-am dat ascultare, m-am lăsat despuiat. A îngenuncheat și a început să mă lingă între buci, îndelung și tandru, după care m-a luat de mână și m-a sculat în picioare. M-am sprijinit de perete. A îngenuncheat din nou și a început să-mi lingă boașele, frecându-mă cu mișcări scurte și repezi.

— Când vrei, trec la sulă… a spus ea, făcând o pauză.

Am așteptat puțin, până în pragul exploziei, după care i-am spus:

— Acum.

O priveam în ochi chiar înainte ca limba să i se coboare pe sexul meu, privind-o mă simțeam și mai excitat; era ciudată, amestec de frenezie și de încordare, limba ei dădea târcoale glandului, când repede, când apăsat și domol; mâna stângă mă strângea de rădăcina pulii în vreme ce degetele mâinii drepte mă mângâiau pe coaie, valuri de plăcere mă inundau și îmi răvășeau conștiința, abia de mă mai țineam pe picioare, eram la un pas de leșin. Chiar înainte să ejaculez, urlând, am găsit putere s-o implor:

— Oprește-te, oprește-te!

Abia de mi-am recunoscut vocea – schimbată, aproape imperceptibilă.

— Nu vrei să-mi termini în gură?

— Nu acum.

— Bun… Sper că asta înseamnă c-o să ai chef să mi-o tragi mai târziu. Mâncăm ceva, nu?

De data asta comandasem sushi din vreme, ne aștepta încă de pe la mijlocul după-amiezii în frigider; pusesem și două sticle de șampanie la rece.

— Știi, François… mi-a spus după un gât de șampanie, nu sunt nici curvă, nici nimfomană. Ți-o sug așa, pentru că te iubesc. Pentru că te iubesc mult. Știai?

Da, știam. Dar știam că mai e și altceva, ceva ce nu reușea să-mi destăinuie. M-am uitat lung la ea, căutând în zadar cum să deschid subiectul. Și-a terminat cupa de șampanie, a oftat, după care mi-a spus:

— Părinții mei s-au hotărât să plece din Franța.

Am amuțit. Și-a băut paharul, și l-a pus pe al treilea și a continuat:

— Emigrează în Israel. Miercurea viitoare luăm avionul de Tel Aviv. Nici măcar nu mai așteaptă turul doi al prezidențialelor. Și ce-i complet aiurea e că au ticluit totul pe la spate, fără să ne spună; și-au deschis un cont în Israel, au închiriat on-line un apartament; taică-meu și-a lichidat punctele de pensie, au scos casa la vânzare, totul fără să sufle o vorbă. Sora și fratele meu sunt mai mici amândoi, pot să pricep la o adică, sunt poate prea tineri, dar pe mine, care am douăzeci de ani, să mă pună în fața faptului împlinit… Nu mă forțează să plec, dacă aș insista ar fi gata să-mi închirieze o cameră la Paris; urmează însă vacanța de

vară și îmi dau seama că nu-i pot lăsa, mă rog, nu acum, ar fi foarte îngrijorați. Nu mi-am dat seama, dar de câteva luni încoace au început să frecventeze alte persoane, se întâlnesc numai cu evrei. Au petrecut seri întregi împreună, s-au zădărât reciproc, nu sunt singurii care pleacă, cel puțin patru sau cinci dintre amicii lor și-au lichidat totul aici ca să se stabilească în Israel. Am discutat o noapte întreagă cu ei, dar n-am reușit să le știrbesc hotărârea, sunt convinși că se va petrece ceva grav cu evreii din Franța, e ciudat că tocmai acum li s-a năzărit, când au sărit de cincizeci de ani, le-am spus că e-o tâmpenie și că Frontul Național nu mai are de multă vreme porniri antisemite…

— Nu chiar așa de multă… Ești prea tânără ca să-l fi cunoscut, dar Jean-Marie Le Pen, tatăl lui Marine, încă făcea legătura cu vechea tradiție a extremei dreapta de la noi. Era un neghiob, complet incult, nu-i citise, cu siguranță, nici pe Drumont, nici pe Maurras; dar cred că auzise de ei, pentru că se încadrau în orizontul lui mental. Fiicei lui, evident, numele astea nu-i mai spun nimic. Astea fiind zise, dacă iese musulmanul, nu cred că ai de ce să te temi. A făcut totuși o alianță cu Partidul Socialist, nu e de capul lui.

— În privința asta… a clătinat ea din cap neîncrezătoare, în privința asta sunt mai puțin optimistă ca tine. Când un partid musulman ajunge la putere, nu miroase a bine pentru evrei. Nu găsesc nici un exemplu contrar…

Am rămas fără glas; de fapt nu prea știam istorie, în liceu nu prea mă omorâsem, iar după aceea n-am reușit niciodată să duc o carte de istorie până la capăt.

Și-a turnat din nou. Asta trebuia făcut, desigur, să ne-mbătăm ușor, circumstanțele o cereau; lăsând deoparte faptul că șampania era tare bună.

— Fratele și sora mea pot continua liceul acolo; iar eu aș putea să merg la Universitatea din Tel Aviv, mi s-ar echivala parțial studiile. Ce-o să fac însă în Israel? Nu vorbesc o boabă de ivrit. Franța e țara mea.

Avea vocea schimbată, simțeam că stă să dea-n plâns.

— Iubesc Franța! a mai spus ea, cu o voce din ce în ce mai sugrumată, iubesc, nu știu… iubesc brânza.

— Am, dacă vrei!

M-am ridicat cu un salt de măscărici, încercând să destind atmosfera, și am scotocit prin frigider: cumpărasem într-adevăr niște Saint-Marcellin, niște șvaițer, niște *bleu des Causses.* Am deschis și o sticlă de vin alb; nici nu m-a băgat în seamă.

— Și nici nu vreau să ne despărțim, a mai zis, după care s-a pus pe bocit.

M-am ridicat, am luat-o în brațe; nu găseam nici o vorbă de bun-simț ca s-o alin. Am condus-o până în cameră, am luat-o din nou în brațe. Continua să plângă mocnit.

M-am trezit spre orele patru ale dimineții: era o noapte cu lună plină și în cameră se vedea foarte bine.

Myriam stătea lungită pe burtă, îmbrăcată doar cu un tricou. Nu trecea aproape nici o mașină pe bulevard. După vreo două sau trei minute, a apărut încetișor o dubiță Renault Trafic, care s-a oprit în dreptul turnului. Din ea au ieșit doi chinezi, ca să fumeze o țigară; păreau că scrutează împrejurimile; apoi s-au suit la loc în mașină, care s-a îndepărtat spre Porte d'Italie. M-am întors în pat și i-am mângâiat fesele; s-a umezit de îndată și am intrat în ea. Întotdeauna îi plăcuse această poziție simplă. I-am ridicat coapsele ca s-o pătrund mai bine, și am început un du-te-vino. Se zice adesea că orgasmul feminin este complex, misterios; pentru mine însă, mecanismul propriului orgasm îmi era și mai necunoscut. Am simțit imediat că de data asta aveam să fiu în stare să mă controlez cât de mult va fi nevoie, că voi putea opri după bunul plac ascensiunea plăcerii. Șalele mi se mișcau încet, fără osteneală, după câteva minute a prins să geamă, apoi să urle, iar eu continuam s-o lucrez, până și după ce a început să-și contracteze vaginul pe mădularul meu; respiram domol, perseverent, mi se părea că sunt veșnic, apoi a oftat prelung, m-am prăbușit peste ea strângând-o în brațe, îmi tot repeta: „Iubitul meu… iubitul meu…" printre lacrimi.

Duminică, 22 mai

M-am trezit din nou pe la opt, am pus de cafea, m-am culcat la loc; Myriam respira ritmic, suflul ei acompania, într-un tempo mai languros, zgomotul discret al filtrului. Pe boltă pluteau mici cumulus bucălați; pentru mine fuseseră dintotdeauna norii fericirii, al căror alb strălucitor e menit doar să adâncească albastrul cerului, sunt norii pe care-i reprezintă copiii atunci când desenează căsuța ideală, cu horn fumegând, gazon în față și floricele. Nu prea știu ce mi-a venit să deschid iTélé[1], imediat după ce mi-am turnat prima cană de cafea. Sunetul era dat tare și mi-a luat ceva timp până să găsesc telecomanda și să opresc sonorul. Prea târziu, Myriam se trezise. Numai cu tricoul pe ea, a venit să se cuibărească pe canapeaua din salon. Scurtul nostru moment de tihnă se încheiase: am dat sonorul tare. Informațiile privind negocierile secrete dintre Partidul Socialist și Frăția

1 Post de știri francez.

Musulmană ajunseseră pe Net în timpul nopții. Pe iTélé, pe BFM sau LCI, nu se vorbea decât despre asta. Deocamdată nu apăruse nici o reacție din partea lui Manuel Valls; în schimb Mohammed Ben Abbes urma să țină o conferință de presă la orele unsprezece.

Vesel și durduliu, adesea malițios în replicile date ziariștilor, candidatul musulman te făcea să uiți cu desăvârșire că fusese unul dintre cei mai tineri politehniști francezi admiși la ENA[1], în promoția Nelson Mandela[2], din care mai făcuse parte și Laurent Wauquiez[3]. Părea mai degrabă un bătrân băcan tunisian de cartier – ceea ce tatăl său chiar fusese de altfel, chiar dacă băcania lui se afla în Neuilly-sur-Seine, iar nu în arondismentul 18, ori măcar în Bezons sau în Argenteuil.

De data asta însă, Ben Abbes a amintit că a beneficiat mai mult decât oricine de meritocrația republicană; așa că nu dorea să aducă atingere sistemului căruia îi datora totul, inclusiv onoarea supremă de a se supune votului poporului francez. A evocat micul apartament de deasupra băcăniei, unde își făcea temele; a

---

1 École nationale d'administration (Școala Națională de Administrație), instituție de învățământ franceză creată pentru democratizarea accesului la posturile de înalți funcționari publici. A dat până azi trei președinți, șapte premieri, numeroși miniștri și prefecți.

2 Anul 2001.

3 Om politic francez, vicepreședinte al UMP, fost ministru al învățământului superior și cercetării (2011-2012) și al afacerilor europene (2010-2011).

pomenit figura tatălui său, cu o emoție bine strunită; mi se părea excelent.

Timpurile însă – nu puteam să nu fim de acord –, se schimbaseră, a continuat el. Din ce în ce mai des, familiile, fie ele evreiești, creștine sau musulmane, își doreau pentru copiii lor o educație care să nu se limiteze la transmiterea cunoștințelor, ci să integreze o formație spirituală adecvată tradiției lor. Această întoarcere la religie reprezenta o tendință profundă, care marca societatea noastră, iar Educația nu putea s-o ignore. În fond, era vorba de extinderea școlii republicane, de modelarea ei în sensul unei coexistențe armonioase cu marile tradiții spirituale – musulmane, creștine și evreiești – din țara noastră.

Discursul său suav și sforăitor a continuat preț de vreo zece minute, după care s-a trecut la întrebări din partea presei. Remarcasem mai demult că, în fața lui Mohammed Ben Abbes, jurnaliștii cei mai țâfnoși, cei mai agresivi erau parcă hipnotizați, se blegeau. Totuși, cred că i s-ar fi putut pune întrebări delicate: de pildă renunțarea la clasele mixte; sau faptul că dascălii trebuiau să îmbrățișeze credința musulmană. Dar, la urma urmei, nu se-ntâmpla așa și la catolici? Nu trebuia să fii botezat ca să poți preda într-o școală creștină? Mi-am dat seama că eram în ceață; în momentul în care s-a încheiat conferința de presă, ajunsesem exact acolo unde dorise candidatul musulman: un fel de îndoială generalizată, senzația că nu eram confruntați cu nimic îngrijorător și nici cu adevărat nou.

Marine Le Pen a contraatacat la douăsprezece și jumătate. Vioaie și proaspăt coafată, filmată în ușor contraplonjeu în fața primăriei, era aproape frumoasă – ceea ce contrasta net cu aparițiile ei anterioare. De când cu schimbarea din 2017, candidata națională era convinsă că, pentru a accede la funcția supremă, o femeie trebuia obligatoriu să semene cu Angela Merkel, așa că se străduia să egaleze respectabilitatea bolovănoasă a cancelarului german, copiindu-i până și croiala taioarelor. În această dimineață de mai, însă, părea să fi regăsit o strălucire, un elan revoluționar care aminteau de originile mișcării pe care o conducea. De ceva vreme, se zvonea că discursurile îi erau scrise de Renaud Camus[1], sub supravegherea lui Florian Philippot[2]. Nu știu dacă rumoarea avea vreun temei, însă în orice caz făcuse progrese considerabile. La început am fost izbit de caracterul republican, ba chiar deschis anticlerical al intervenției sale. Evitând trimiterea banală la Jules Ferry, se referea la Condorcet, căruia îi cita memorabilul discurs din 1792 rostit în fața Adunării Legislative, unde acesta îi evoca pe acei egipteni, pe acei indieni „în care spiritul uman făcuse atâtea progrese, dar care s-au cufundat în degradarea celei mai jalnice ignoranțe, atunci când puterea religioasă a acaparat dreptul de educare a oamenilor".

1 Scriitor francez (n. 1946), cunoscut pentru orientarea sa de dreapta.

2 Om politic, vicepreședinte al Frontului Național din 2012.

— Credeam că e catolică, mi-a atras atenția Myriam.

— Nu știu cum e ea, dar electoratul său nu e, Frontul Național n-a reușit niciodată să pătrundă printre catolici, sunt prea solidari și tiermondiști. Se adaptează.

A aruncat o privire spre ceas, însoțită de un gest de lehamite.

— Trebuie să plec, François. Le-am promis alor mei că luăm masa împreună.

— Ei știu că ești aici?

— Da, sunt liniștiți; dar mă așteaptă cu masa.

Îi vizitasem o dată pe părinții ei, chiar la începutul relației noastre. Locuiau într-o căsuță din Cité des Fleurs[1], în spatele stației de metrou Brochant. Casa avea garaj, un atelier, te puteai crede într-un orășel de provincie, oriunde numai la Paris nu. Îmi amintesc că am cinat în grădină, era vremea narciselor. S-au purtat amabil cu mine, au fost primitori și afectuoși – fără ca, în același timp, să-mi acorde o importanță exagerată, ceea ce era și mai bine. În clipa când tatăl ei destupa o sticlă de Châteauneuf-du-Pape, am realizat dintr-odată că Myriam, trecută de douăzeci de ani, încă lua în fiecare seară masa cu părinții; că-și ajuta frățiorul să-și facă temele, că se ducea cu

1 Cité des Fleurs – un ansamblu imobiliar închis circulației publice, situat în arondismentul 17 din Paris.

sora mai mică să-i cumpere țoale. Era un trib, un trib familial bine sudat; în comparație cu tot ce văzusem până atunci era atât de extraordinar, încât cu greu m-am abținut să nu mă podidească plânsul.

Am tăiat sonorul; mișcările lui Marine Le Pen deveneau din ce în ce mai însuflețite, dădea cu pumnul în gol, la un moment dat și-a deschis violent brațele. Cu siguranță, Myriam avea să plece în Israel împreună cu părinții, nu era loc de-ntors.

— Sper să mă întorc curând… mi-a spus, de parcă îmi citise gândurile. Stau doar câteva luni, cât să se lămurească lucrurile în Franța.

Deși socoteam că e exagerat de optimistă, am preferat să tac.

Și-a tras fusta pe ea.

— Sigur, cu toată agitația asta, o să jubileze, o să aud tot timpul mesei: „Vezi, ți-am zis noi…" Sigur, sunt drăguți, ei cred că e spre binele meu.

— Da, sunt de treabă. Chiar sunt.

— Tu ce-o să faci? Cum crezi c-o să meargă lucrurile la facultate?

Am condus-o până la ușă; mi-am dat seama că n-aveam nici cea mai mică idee; și, în același timp, că mi se rupea. Am sărutat-o blând pe buze, după care i-am răspuns:

— Pentru mine nu există nici un Israel.

Un gând sărăcuț, dar exact. Apoi a dispărut în lift.

După aceea, s-au mai scurs câteva ceasuri. În timp ce soarele asfințea între turnuri, mă trezeam, deveneam pe deplin conștient de mine însumi, de împrejurări, de tot și de toate. Mintea îmi rătăcise prin zone nesigure și întunecoase, mă simțeam cuprins de o tristețe ucigătoare. Îmi reveneau în cap fără încetare, dureros, frazele lui Huysmans din *En ménage* și-atunci am devenit conștient că nici măcar nu-i propusesem lui Myriam să vină să locuiască la mine, să stăm împreună, dar imediat după aceea mi-am dat seama că nu asta era problema, că părinții ei oricum erau dispuși să-i închirieze o cameră și că apartamentul meu avea oricum doar două încăperi, mari, e drept, însă numai două, conviețuirea noastră ar fi dus, în scurt timp, la dispariția oricărei atracții sexuale, și că eram prea tineri pentru ca menajul nostru să supraviețuiască.

Mai demult, oamenii alcătuiau familii, adică după ce se reproduceau și-o mai trăgeau câțiva ani, numai bine ca odraslele lor să devină adulți, apoi se întorceau

la Cel de Sus. Acum, era rezonabil ca un cuplu să înceapă un menaj pe la cincizeci, șaizeci de ani, în clipa când trupurile îmbătrânite, slăbite nu mai simt decât nevoia unui contact familiar, liniștitor și cast; acesta e, simultan, și momentul în care mâncarea tradițională, așa cum e ea celebrată în *Escapadele lui Petitrenaud*[1], devine definitiv mai prețioasă decât celelalte plăceri. Am cochetat câtva timp cu ideea unui articol destinat pomenitului *Journal des dix-neuvièmistes*, în care urma să stabilesc că, după lunga și plicticoasa perioadă modernistă, concluziile lui Huysmans reveneau în actualitate mai mult ca oricând, așa cum o demonstra înmulțirea pe toate posturile de televiziune a unor emisiuni de succes dedicate bucătăriei, cu precădere celei tradiționale; ulterior mi-am dat seama că nu mai aveam nici energia, nici dorința necesare ca să scriu un articol, fie și pentru o publicație de nișă precum *Journal des dix-neuvièmistes*. În același timp, am văzut, cu un soi de stupoare incredulă, că televizorul era încă aprins, tot pe iTélé. Am dat sonorul mai tare; Marine Le Pen își încheiase de mult discursul, dar acesta zăbovea încă în toate comentariile. Astfel am aflat că șefa partidului convocase miercuri o uriașă manifestație, care urma să parcurgă Champs-Elysées. Nu dorea cu nici un chip să ceară autorizația Prefecturii, iar în cazul în care demonstrația avea să fie interzisă, avertiza din start autoritățile că „aceasta

1 Emisiune săptămânală cu profil culinar difuzată pe France 5, realizată de Jean-Luc Petitrenaud.

va avea loc cu orice preț“. Își terminase discursul citând un articol din *Declarația drepturilor omului și cetățeanului*, cea din 1793: „Atunci când guvernul violează drepturile poporului, insurecția reprezintă, pentru întreg poporul și pentru fiecare segment al acestui popor, cel mai sfânt drept și datoria absolut necesară“. Cuvântul *insurecție* provocase în mod firesc numeroase comentarii și avusese un corolar neașteptat: ieșirea lui François Hollande dintr-o îndelungă tăcere. La sfârșitul a două mandate prezidențiale dezastruoase, pentru că nu-și datorase realegerea decât strategiei lamentabile de a încuraja creșterea în popularitate a Frontului Național, președintele în exercițiu renunțase practic să se exprime, așa încât cea mai mare parte a presei părea să fi uitat că există. Atunci când, pe esplanada palatului Elysées, în fața unui grupuscul de vreo zece jurnaliști, s-a prezentat ca fiind „ultima redută a ordinii republicane“, s-au auzit râsete răzlețe, scurte, dar sonore. Peste câteva minute, primul ministru a făcut la rândul său o declarație. Roșu ca racul, cu venele de pe frunte umflate, părea în pragul apoplexiei atunci când i-a avertizat pe toți cei aflați la limita legalității democratice că vor fi tratați, fără doar și poate, ca niște infractori. În cele din urmă, singurul care și-a păstrat cumpătul a fost Mohammed Ben Abbes, care a susținut dreptul la manifestații de stradă și care i-a propus doamnei Le Pen o dezbatere asupra laicității – ceea ce, în opinia majorității comentatorilor, constituia o manevră abilă,

atâta vreme cât era aproape exclus ca ea să accepte și îi conferea liderului musulman, cu cheltuieli minime, imaginea unui om al echilibrului și dialogului.

Până la urmă m-am săturat și am început să zapez între niște emisiuni despre obezitate, după care am închis televizorul. Faptul că istoria politică putea să joace un rol în viața mea continua să mă descumpănească, dar și să-mi provoace un ușor dezgust. Îmi dădeam totuși seama, și nu de ieri, de azi, că prăpastia din ce în ce mai uriașă dintre populație și cei care vorbeau în numele ei, politicieni și ziariști, urma să ducă obligatoriu la evenimente haotice, violente și imprevizibile. Franța, ca și alte țări ale Europei Occidentale, se îndrepta de multă vreme spre un război civil, mi se părea evident; dar până în zilele din urmă, eram încă încredințat că francezii, în marea lor majoritate, rămâneau resemnați și apatici – poate pentru că eu însumi eram oarecum resemnat și apatic. Mă înșelasem.

Myriam m-a sunat de-abia marți seară, puțin după ora unsprezece; avea o voce veselă, încrederea în viitor părea să-i fi revenit: după părerea ei, lucrurile aveau să se rezolve rapid în Franța. Eu mă îndoiam. Ba chiar reușise să-și bage în cap că Nicolas Sarkozy avea să revină pe scena politică și că avea să fie primit ca un salvator. Deși așa ceva mi se părea imposibil, n-am avut inimă s-o contrazic; aveam senzația că Sarkozy renunțase în sinea lui și că, din 2017, pusese punct acestei perioade din viața sa.

Urma să ia avionul a doua zi devreme. Prin urmare, nu ne mai puteam întâlni înainte de plecare; îi rămăseseră multe de făcut – începând cu valiza, nu-i așa de simplu să îndeși o viață întreagă în treizeci de kile de bagaj. Mă așteptam; cu toate astea, am avut o ușoară strângere de inimă închizând telefonul. Știam că, de acum, aveam să fiu singur.

Miercuri, 25 mai

A doua zi dimineață, când am luat metroul spre facultate, eram totuși destul de binedispus – evenimentele politice din ultimele zile și chiar și plecarea lui Myriam îmi păreau un fel de vis urât, o greșeală care avea să fie rapid îndreptată. Nu mică mi-a fost surpriza când, ajuns pe strada Santeuil, am constatat că porțile zăbrelite prin care se ajungea la clădiri erau închise – paznicii le deschideau de obicei încă de la opt fără un sfert. Mai mulți studenți, printre care i-am recunoscut și pe unii de-ai mei, din anul doi de studiu, așteptau în fața intrării.

De-abia pe la opt și jumătate și-a făcut apariția un paznic, venind de la secretariatul principal. S-a așezat îndărătul grilajului și ne-a înștiințat că facultatea avea să fie închisă toată ziua și că va rămâne așa până la noi ordine. Mai mult nu ne putea spune, trebuia să ne ducem acasă, unde vom fi „informați individual". Era un negru blajin, un senegalez, dacă-mi aduc bine aminte, pe care îl cunoșteam de ani buni și pe care-l

îndrăgeam. Chiar înainte să plec, m-a apucat de mână ca să-mi spună că, după cum umbla vorba, situația era gravă și că e puțin probabil ca facultatea să se redeschidă în săptămânile următoare.

Poate că Marie-Françoise știa mai multe; am încercat de câteva ori să dau de ea în cursul dimineții, dar fără succes. În disperare de cauză, spre orele treisprezece treizeci am deschis iTélé. Mulți dintre participanții la manifestația organizată de Frontul Național sosiseră deja: Place de la Concorde și Tuileries erau negre de atâta lume. Potrivit organizatorilor, se strânseseră două milioane de persoane; potrivit poliției, doar trei sute de mii. Oricum ar fi fost, nu văzusem nicicând atâta puhoi de oameni.

Un cumulonimbus uriaș, în formă de nicovală, domina partea de miazănoapte a Parisului, de la Sacré-Cœur la Opéra Garnier, iar flancurile sale de un cenușiu închis erau înspicate cu pământiu. Mi-am mutat privirea asupra televizorului, unde o mulțime imensă continua să se adune; și apoi din nou către cer. Norul de furtună părea să se deplaseze ușor către sud, dacă se spărgea deasupra grădinilor Tuileries, risca să tulbure desfășurarea manifestației.

La orele paisprezece fix, cortegiul, condus de Marine Le Pen, a pătruns pe Champs-Elysées în direcția Arcului de Triumf, unde aceasta plănuise să rostească un discurs la orele cincisprezece. Am tăiat sonorul, dar am continuat o vreme să privesc imaginile. Pe un

banner uriaș, întins dintr-o parte în alta a bulevardului, se putea citi: „Noi suntem poporul Franței“. Pe numeroase pancarte mici răspândite prin mulțime stătea scris „Suntem la noi acasă“. Propoziția devenise sloganul, deopotrivă explicit și lipsit de o agresivitate exagerată, utilizat de militanții naționaliști în cursul demonstrațiilor. Furtuna încă era amenințătoare; norul imens stătea acum suspendat, neclintit, deasupra cortegiului uman. După câteva minute m-am plictisit și m-am cufundat din nou în lectura romanului *En rade.*

Marie-Françoise m-a sunat puțin după orele optsprezece; nu aflase mare lucru, Consiliul Național al Universităților se întrunise în ajun, dar nu transpirase de-acolo nici o informație. În orice caz, era sigură că facultatea n-avea să se deschidă înainte de încheierea alegerilor și, probabil, nici înainte de deschiderea următorului an școlar – examenele puteau foarte bine fi mutate în septembrie. Într-un plan mai general, situația i se părea gravă; soțul ei era vădit neliniștit, de la începutul săptămânii petrecea paisprezece ore pe zi la birou, iar cu o zi înainte rămăsese să doarmă acolo. Înainte să închidă, mi-a promis că o să mă sune dacă află ceva.

Nu mai aveam nimic de mâncare și nici nu-mi prea dădea inima ghes să mă duc la hipermarketul Géant Casino; începutul serii nu era o perioadă prea bună pentru cumpărături în acest cartier foarte populat, dar mi-era foame și, mai mult decât foame, aveam

o imensă poftă să cumpăr de mâncare, vițel cu sos alb, merluciu cu hasmațuchi, musaca berberă; mâncărurile pentru microunde, fiabile în lipsa lor de gust, dar având ambalaje colorate și vesele, reprezentau totuși un adevărat progres față de dezolantele tribulații ale eroilor lui Huysmans; nu puteai desluși în ele fir de rea-voință, iar senzația că participi la o experiență colectivă dezamăgitoare, dar egalitară, putea deschide calea unei parțiale resemnări.

Curios lucru, dar hipermarketul era aproape pustiu, așa că mi-am umplut iute căruciorul, într-un elan de entuziasm amestecat cu frică; dintr-odată m-a străfulgerat, fără vreun motiv anume, expresia „ora stingerii“. Câteva dintre casierițele înșirate îndărătul caselor de marcat trăgeau cu urechea la radio: manifestația continua, deocamdată nu era invocat nici un incident. Dar asta o să se întâmple mai târziu, când se va sparge gașca, mi-am zis.

S-a pornit ploaia, violentă, chiar în momentul când ieșeam din centrul comercial. Când m-am întors acasă, mi-am încălzit o limbă de vită cu sos de Madeira, gumoasă, dar comestibilă, și am aprins din nou televizorul; începuseră confruntările, se zăreau grupuri de bărbați mascați, foarte mobili, înarmați cu puști de asalt și pistoale-mitraliere; fuseseră sparte niște vitrine, ici și colo ardeau niște mașini, dar imaginile, luate pe timp de ploaie, erau de foarte proastă calitate, așa încât era imposibil să-ți faci o idee limpede despre forțele care se încleștau.

III

Duminică, 29 mai

M-am trezit spre ora patru dimineața, lucid, cu mintea la pândă; mi-am făcut valiza pe-ndelete, am adunat elementele unei farmacii portabile, am strâns haine de schimb pentru o lună; mi-am găsit până și încălțările de trekking – niște pantofi sport foarte high-tech pe care nu-i purtasem niciodată și pe care-i cumpărasem cu un an înainte, crezând că o să mă apuc de hoinărit. Mi-am luat și laptopul, o rezervă de batoane cu proteine, un fierbător electric și niște ness. La cinci și jumătate, eram gata de plecare. Mașina a pornit fără probleme, la ieșirea din Paris era pustiu; la ora șase mă apropiam deja de Rambouillet. N-aveam nici un plan, nici o destinație anume; doar senzația, foarte vagă, că ar fi fost bine să mă îndrept spre sud-vest; că, în cazul în care în Franța ar fi izbucnit un război civil, i-ar fi luat mai mult timp să ajungă în sud-vest. La drept vorbind nu știam aproape nimic despre acea regiune, cu excepția faptului că acolo se mănâncă rață marinată: iar rața marinată mi se părea

prea puțin compatibilă cu un război civil. Mă rog, poate mă înșelam.

În general, cunoșteam Franța destul de puțin. După o copilărie și o adolescență petrecute la Maisons-Lafitte, o suburbie burgheză prin excelență, m-am stabilit la Paris, de unde n-am plecat niciodată; n-am vizitat niciodată cu adevărat țara al cărei cetățean, dintr-un punct de vedere oarecum teoretic, eram. Avusesem pornirea s-o fac, așa cum stă mărturie cumpărarea acestui Volkswagen Tuareg, contemporană cu achiziția pantofilor sport. Era o mașină puternică, dotată cu un motor V8 diesel de 4,2 l cu injecție directă *common rail* care o făcea capabilă să depășească 240 km/h; concepută pentru drumuri lungi, avea însă și calități de off-road. Probabil că pe-atunci îmi zbura gândul la tot soiul de weekenduri cu escapade pe drumuri forestiere; până la urmă însă, nimic din toate astea nu s-a finalizat, m-am mulțumit ca, duminicile, să fiu un client fidel al târgului de carte veche care se ținea în parcul Georges Brassens. Uneori, din fericire, îmi mai petreceam câte-o duminică regulând – în special pe Myriam. Viața mea ar fi fost deosebit de ternă și de tristă dacă, din când în când, n-aș fi regulat-o pe Myriam. M-am oprit la popasul Mille Étangs, imediat după ieșirea din Châteauroux; am cumpărat un *cookie* dublu de ciocolată și o cafea mare de la Croissanterie, apoi m-am suit din nou în mașină și mi-am luat micul dejun, gândindu-mă când la trecutul meu, când la nimic. Parcarea domina câm-

purile dimprejur, pustii dacă n-ar fi fost câteva vaci, probabil de rasă Charolais. Soarele se înălțase pe cer, dar câteva pânze de brumă mai pluteau peste șesurile din vale. Peisajul era vălurit, mai degrabă frumos, dar nu se zărea nici un iaz[1] – și, de altfel, nici un râu. Mi se părea lipsit de noimă să mă gândesc la ce va fi.

Am deschis radioul mașinii: scrutinul începuse și se desfășura normal, François Hollande votase deja în fieful său din departamentul Corrèze. Prezența la vot, atât cât se putea estima la o oră așa de matinală, era ridicată, mai ridicată decât la precedentele alegeri prezidențiale. Anumiți analiști politici considerau că un procent crescut de participare favoriza „partidele de guvernământ“ în detrimentul partidelor extremiste; alții însă, la fel de reputați, socoteau că lucrurile stăteau exact pe dos. De fapt, nu se putea trage deocamdată nici o concluzie pornind de la procentul de participare, și era un pic cam devreme ca să ascult radioul; înainte să părăsesc parcarea, l-am închis.

La scurtă vreme după plecare, mi-am dat seama că indicatorul de carburant era foarte jos, cam un sfert de rezervor; ar fi trebuit să fac plinul la benzinărie. Mi-am mai dat seama și că autostrada era neobișnuit de pustie. Duminică dimineața nu e niciodată bulucială pe autostradă, e perioada când societatea respiră,

1 Numele locului, Mille Étangs, înseamnă „o mie de iazuri“.

se descongestionează, când membrii ei își făuresc iluzia fugară a unei existențe individuale. Totuși, parcursesem aproape o sută de kilometri și nu depășisem și nici nu întâlnisem altă mașină! Evitasem cu greu un camion bulgăresc care mergea în zigzag, cu un șofer rupt de oboseală, între banda din dreapta și cea pentru opriri de urgență. Era liniște, treceam pe lângă niște indicatoare de vânt bicolore agitate de briză; soarele strălucea peste șesuri, ca un funcționar destoinic și fidel. Am deschis din nou radioul, însă de pomană: toate posturile programate de aparatul meu, de la France Info la Europe 1, trecând prin Radio Monte-Carlo și RTL nu emiteau decât un zumzet confuz de paraziți. În Franța tocmai se petrecea ceva, eram convins; cu toate astea, puteam continua să străbat, cu 200 km/h, rețeaua rutieră a Hexagonului, și poate că era singura soluție, nimic nu mai părea să funcționeze în țara asta, e posibil ca și radarele să fi fost în pană, conducând cu viteza asta aveam să ajung spre orele șaisprezece la punctul de frontieră La Jonquera, odată ajuns în Spania situația va fi cu totul alta, războiul civil puțin mai departe, merita încercat. Atât doar că nu mai aveam benzină; da, asta trebuia rezolvat cât se poate de urgent, chiar la prima benzinărie.

Adică aceea de la Pech-Montat. Stația n-avea nimic îmbietor, potrivit panourilor informative: nu tu restaurant, nici vorbă de produse regionale, o benzinărie jansenistă, hărăzită strict carburanților; nu puteam însă aștepta până la Jardin des Causses du Lot, aflată

la cincizeci de kilometri mai jos. M-am liniștit la gândul că aș putea să opresc pentru aprovizionare la Pech-Montat și apoi de plăcere la Causses du Lot, unde aveam să cumpăr foie gras, brânză de capră, vin de Cahors, cu care aveam să mă delectez în cursul serii, în camera mea de hotel de pe Costa Brava; era un plan bine gândit, înțelept, realizabil.

Parcarea era pustie și mi-am dat imediat seama că ceva nu era-n regulă; am încetinit cât am putut, înainte să ajung, cu multă prudență, până la stația de benzină. Vitrina explodase, asfaltul era acoperit cu mii de cioburi de sticlă. Am coborât din mașină, m-am apropiat: în interiorul magazinului, vitrina frigorifică pentru băuturi fusese și ea spartă, iar standurile de ziare erau răsturnate. Am descoperit-o pe casieriță zăcând pe jos într-o baltă de sânge, cu brațele strânse la piept, într-un gest de zadarnică apărare. Tăcerea era totală. M-am îndreptat spre pompele de benzină, care însă erau blocate. Probabil că puteau fi repornite de la casele de marcat. M-am întors în magazin, am pășit peste cadavru cu o strângere de inimă, dar n-am găsit nici un mecanism care să pară că dirijează distribuirea de carburant. După o scurtă ezitare, am luat de pe rafturi un sandvici cu ton și salată de crudități, o bere fără alcool și ghidul Michelin.

Printre hotelurile din zonă recomandate, cel mai apropiat era popasul Haut-Quercy, aflat în Martel; trebuia să urmez D 840 circa zece kilometri. Când

mă îndreptam spre ieșire, mi s-a părut că văd două trupuri întinse pe jos, în apropierea parcării pentru tiruri. Am coborât din nou din mașină și m-am apropiat: într-adevăr, doi tineri magrebieni, îmbrăcați în uniforma specifică suburbiilor, fuseseră împușcați; nu pierduseră mult sânge, dar erau cu siguranță morți; unul dintre ei încă ținea în mână un pistol-mitralieră. Ce se întâmplase oare aici? Am încercat din nou, la nimereală, să prind un post de radio, dar și de data asta am dat doar peste un hârâit neclar.

Am ajuns la Martel, fără neplăceri, după un sfert de ceas, drumul departamental străbătea un peisaj vesel, împădurit. Tot nu întâlnisem nici o altă mașină, începusem să-mi pun întrebări serioase; după care mi-am zis că oamenii se zăvorâseră probabil în case, din aceleași motive care mă făcuseră să părăsesc Parisul: presentimentul unei catastrofe iminente. Popasul Haut-Quercy era o clădire mare din calcar alb, cu două etaje, situată ușor în afara satului. Poarta s-a deschis cu un scârțâit slab, am traversat un teren acoperit cu pietriș și am urcat cele câteva trepte până la recepție. Nu era nimeni. În spatele tejghelei, stăteau agățate pe un panou cheile camerelor; nu lipsea nici una. Am sunat de mai multe ori, din ce în ce mai tare, fără să primesc vreun răspuns. Am ieșit: îndărătul clădirii se afla o terasă înconjurată de tufe de trandafiri, cu măsuțe rotunde și scaune de fier forjat ornamentate, care era probabil folosită pentru micul

dejun. Am luat-o pe o alee mărginită cu castani și am mers vreo cincizeci de metri înainte să ajung pe o peluză plină de verdeață, cu șezlonguri și umbrele care-și așteptau ipoteticii clienți, și care domina întinderile din jur. Am contemplat preț de câteva minute peisajul, vălurit și odihnitor, după care m-am întors spre hotel. În momentul în care am pătruns pe terasă, tocmai ieșea o femeie, o blondă de vreo patruzeci de ani, cu o rochie de stofă cenușie, cu părul strâns în jurul capului și cărare pe mijloc; când m-a văzut a avut o tresărire.

— Restaurantul e închis, mi-a aruncat ea, în defensivă.

I-am spus că-mi doream doar o cameră.

— Nu servim nici micul dejun, a precizat ea încă dinainte să admită, clar fără tragere de inimă, că ar avea o cameră.

M-a însoțit până la primul etaj, a deschis o ușă și mi-a întins un petic de hârtie, minuscul:

— Poarta se închide la orele douăzeci și două, dacă întârziați, o să aveți nevoie de cifru, mi-a mai spus înainte să se îndepărteze, fără vreo altă vorbă.

După ce am deschis obloanele, camera nu mai era așa de respingătoare, cu excepția tapetului de pe pereți, ale cărui motive ornamentale, de un roșu aprins, înfățișau scene de vânătoare. Am încercat în zadar să prind ceva la televizor: nu exista semnal pe nici un canal, doar o învălmășeală de purici. Nici Internetul nu funcționa: apăreau mai multe rețele, cu nume care

începeau cu Bbox sau SFR – probabil aparținând locuitorilor satului –, dar nici unul nu bătea până la popasul Haut-Quercy. Un fluturaș de informare a clienților, pe care l-am descoperit într-un sertar, oferea amănunte asupra curiozităților turistice ale satului și avea și niște indicații privind gastronomia locului; nimic însă despre Internet. În mod limpede, conectarea la rețea nu constituia una dintre preocupările majore ale clienților popasului.

Mi-am desfăcut bagajul, mi-am atârnat cele câteva haine pe umerașe, am băgat în priză fierbătorul și periuța de dinți electrică, mi-am deschis telefonul mobil – constatând că nu am nici un mesaj –, după care am început să mă întreb ce caut eu acolo. Această întrebare, atât de generală, și-o poate pune oricine, oriunde și oricând; dar călătorul singuratic, trebuie să recunoaștem, e mai ispitit decât alții să o rostească. Dacă Myriam ar fi fost alături de mine, n-aș prea mai fi avut motive, la drept vorbind, să fiu acum la Martel; oricum, întrebarea n-ar fi apărut. Un cuplu e o lume, o lume autonomă și închisă care se deplasează printr-o lume mai vastă, fără să fie afectat cu adevărat de aceasta; fiind singur, eram vulnerabil, așa că mi-a trebuit o oarecare doză de curaj ca, după ce mi-am strecurat foaia cu informații în buzunar, să pot ieși să vizitez satul.

În Place des Consuls, chiar în centru, se afla o hală de cereale, vădit străveche, nu mă pricepeam aproape deloc la arhitectură, dar casele care o înconjurau,

clădite din piatră gălbuie, arătoasă, datau de mai multe secole, văzusem deja niște chestii asemănătoare la televizor, în general în niște emisiuni ale lui Stéphane Bern, și, aidoma celor de-acolo, ba chiar având ceva în plus, aici era o casă foarte mare, aproape un palat, cu arcade în ogivă și turnulețe, când m-am apropiat am constatat că, într-adevăr, reședința Raymondie fusese ridicată între 1280 și 1350, și că aparținuse inițial viconților de Turenne. Restul satului era pe măsură, am urmat străzile pitorești și pustii până când am ajuns la biserica Saint-Maur, masivă, aproape lipsită de ferestre; era o biserică fortificată, construită ca să reziste la atacurile păgânilor, așa cum existau multe în zonă, după cum m-a înștiințat foaia informativă.

Drumul D 840 care străbătea satul continua spre Rocamadour. Auzisem de Rocamadour, era o destinație turistică destul de cunoscută, cu multe stele în ghidul Michelin, ba chiar stăteam să mă-ntreb dacă nu cumva *văzusem* localitatea într-o emisiune a lui Stéphane Bern, dar se afla totuși la 20 de kilometri distanță, așa că am ales un drum departamental mai micuț și mai sinuos, care ducea spre Saint-Denis-les-Martel. O sută de metri mai încolo am dat peste o minusculă gheretă de lemn vopsit, unde se găseau bilete pentru un tren turistic cu aburi care mergea de-a lungul văii râului Dordogne. Părea interesant; ar fi fost totuși mai plăcut în doi, îmi tot repetam cu o încântare posomorâtă; oricum nu era nimeni în gheretă. Myriam ajunsese de câteva zile la Tel Aviv, avusese cu siguranță timp să afle informații privind înscrierea

la facultate, poate că-și făcuse deja un dosar, ori poate se mulțumise să meargă la plajă, n-am plecat niciodată împreună în concediu, mi-am spus, nu m-am priceput niciodată să aleg o destinație sau să fac o rezervare, susțineam că iubesc Parisul în luna august, dar de fapt nu eram pur și simplu în stare să ies din oraș.

De-a lungul căii ferate, în dreapta, era un drum de țară. După un kilometru de urcat în pantă blândă, printr-o pădure deasă, am dat peste un mirador care avea și o placă pentru orientare. O pictogramă înfățișând un aparat foto cu burduf confirma vocația turistică a locului. Râul Dordogne curgea mai jos, printre faleze de calcar de vreo cincizeci de metri, urmându-și nedeslușit destinul geologic. De pe un panou informativ pedagogic, am aflat că regiunea era locuită din cele mai vechi timpuri ale preistoriei; omul de Cro-Magnon îl alungase încet-încet pe omul de Neanderthal, care s-a retras până în Spania și apoi a dispărut.

M-am așezat pe buza falezei, străduindu-mă fără prea mare succes să mă cufund în contemplarea peisajului. După jumătate de ceas, am scos telefonul și am format numărul lui Myriam. A părut plăcut surprinsă să mă audă. Totul mergea ca uns, aveau un apartament agreabil, luminos, în centrul orașului; nu, încă nu se ocupase de înscrierea la facultate; dar mie cum îmi mergea? Bine, am mințit-o; dar mi-era dor de ea. Am pus-o să promită că-mi va scrie un mail foarte lung, în care să-mi povestească tot, imediat ce-o să poată – după care mi-am amintit că nu aveam Internet.

Niciodată nu mi-a plăcut să scot sunete de pupături la telefon, și pe vremea tinereții mi-era greu, dar acum, la mai bine de patruzeci de ani, chiar mi se părea ridicol; m-am silit totuși, dar imediat după ce am închis, m-am simțit năpădit de o singurătate cumplită și am înțeles că nu voi mai îndrăzni nicicând s-o sun pe Myriam, senzația de apropiere care se instala în timpul convorbirii telefonice era prea violentă și hăul care urma, prea copleșitor.

Încercarea de a mă arăta interesat de frumusețile naturale ale regiunii era evident sortită eșecului; m-am mai străduit totuși ceva vreme, așa că atunci când am pornit înapoi spre Martel se lăsa seara. Oamenii din Cro-Magnon vânau mamuți și reni; astăzi puteau alege între Auchan și Leclerc, amândouă situate în Souillac. Singurele negoțuri din sat erau o brutărie – închisă – și o cafenea situată în Place des Consuls, care părea și ea închisă, nici o masă nu fusese scoasă în stradă. Totuși, din interior răzbătea o ușoară lumină, așa că am împins ușa și am intrat.

Vreo patruzeci de oameni, cufundați într-o tăcere totală, urmăreau un reportaj de la BBC News difuzat pe un televizor așezat undeva sus în fundul sălii. Nimeni n-a reacționat la apariția mea. Erau, neîndoielnic, localnici, aproape toți pensionari, restul lăsau impresia că sunt lucrători cu brațele. Nu mai avusesem de mult prilejul să vorbesc englezește, comentatorul avea un debit prea rapid și nu pricepeam

mare lucru; adevărul e că ceilalți spectatori păreau mai avansați decât mine. Imaginile, filmate în localități foarte diverse – Mulhouse, Trappes, Stains, Aurillac – nu prezentau aparent nici un interes: săli polivalente, grădinițe de copii, școli părăsite. A fost nevoie să aștept intervenția lui Manuel Valls – filmat în fața palatului Matignon, palid, sub lumina unor reflectoare prea puternice – ca să pot reconstitui desfășurarea evenimentelor: la începutul după-amiezii, circa douăzeci de birouri de vot fuseseră luate cu asalt de bande înarmate. Nu se înregistrase nici o victimă, dar fuseseră furate câteva urne; până în momentul respectiv, acțiunile nu fuseseră revendicate. Așa stând lucrurile, guvernul se vedea silit să întrerupă procesul electoral. Mai târziu în cursul serii urma să aibă loc o ședință de criză, premierul avea să anunțe măsurile cuvenite; se va recurge – încheia el banal – la legea Republicii.

Luni, 30 mai

M-am trezit pe la șase dimineața și am constatat că televizorul începuse să funcționeze: semnalul de la iTélé era slab, dar cel al BFM era fără cusur; desigur, toate programele erau dedicate evenimentelor din ajun. Comentatorii subliniau deosebita vulnerabilitate a procesului democratic; pentru că, în codul electoral, se stipula categoric: dacă rezultatele, fie și dintr-o singură secție de votare din întreaga Franță, devin indisponibile, alegerile în ansamblul lor vor fi invalidate. Subliniau de asemenea că era pentru întâia oară când un grupuscul avusese ideea să exploateze această slăbiciune. Noaptea târziu, prim-ministrul anunțase că vor fi organizate noi alegeri începând cu duminica viitoare; dar că, de această dată, toate secțiile de vot aveau să fie puse sub pază armată.

În privința consecințelor politice ale acestor evenimente, comentatorii erau, în schimb, în complet dezacord; le-am urmărit argumentele divergente o bună parte a dimineții, după care am coborât în parc, cu o

carte în mână. Epoca lui Huysmans nu dusese lipsă de conflicte politice: avuseseră loc atentatele anarhiste; funcționase de asemenea politica anticlericală dusă de guvernul „tătucului Combes“, a cărei violență părea azi de neconceput, guvernul ajunsese să dispună spolierea bunurilor ecleziastice și desființarea congregațiilor. Această ultimă decizie îl afectase personal pe Huysmans, obligându-l să părăsească abația Ligugé unde își aflase adăpostul; toate astea nu ocupaseră însă decât un loc mărunt în opera sa, problemele politice în ansamblu păreau să-l fi lăsat complet nepăsător.

Dintotdeauna mi-a plăcut capitolul din *À rebours* în care Des Esseintes, după ce își plănuise o călătorie la Londra, sub imperiul unei noi lecturi din Dickens, se trezește captiv într-o cârciumă de pe strada Amsterdam, incapabil să se ridice de la masă. „Îl covârșeau o uriașă aversiune față de călătorii, o presantă nevoie de a sta liniștit…“ Măcar eu izbutisem să părăsesc Parisul, să ajung în departamentul Lot, mi-am spus, în timp ce priveam ramurile legănate de vânt ale castanilor. Știam că greul trecuse: un călător singuratic trezește la început neîncredere, ba chiar ostilitate, dar oamenii se obișnuiesc treptat, atât hotelierii, cât și crâșmarii, care ajung să își spună că au de-a face cu un tip extravagant, dar inofensiv.

Într-adevăr, când m-am întors în cameră la începutul după-amiezii, administratoarea hotelului m-a salutat cu oarecare căldură și m-a înștiințat că restaurantul se va redeschide în cursul serii. Apăruseră și alți

clienți, un cuplu de englezi de vreo șaizeci de ani, soțul avea aer de intelectual, ba chiar de universitar, erau genul de oameni care vizitează fără cruțare capelele cele mai dosite, imbatabili în privința artei romanice din Quercy și a influențelor școlii din Moissac; tipii n-ar fi creat probleme.

Atât iTélé, cât și BFM reveneau asupra consecințelor politice ale repetării turului doi al prezidențialelor. Biroul politic al Partidului Socialist era în reuniune; se întrunise Biroul politic al Frăției Musulmane; până și Biroul politic al UMP găsise de cuviință să intre în consultări. Ziariștii sporeau numărul duplexurilor între strada Solférino, strada Vaugirard și bulevardul Malesherbes[1], reușind astfel să mascheze destul de abil faptul că nu aveau nici o informație semnificativă.

Am ieșit din nou pe la orele șaptesprezece; părea că viața se reîntoarce treptat în localitate, brutăria era deschisă, trecătorii străbăteau Place des Consuls; aproape că semănau cu imaginea pe care mi-aș fi făcut-o dacă aș fi dorit să mi-i imaginez pe locuitorii unui sătuc din Lot. La Café des Sports nu mai era atâta afluență, iar interesul pentru actualitatea politică părea să se fi stins, televizorul din fundul sălii era dat pe Télé Monte-Carlo. Tocmai îmi terminasem berea, când mi s-a părut că recunosc o voce. M-am întors:

1 Pe strada Solférino se află sediul PS, iar pe Vaugirard cel al UMP.

la casă, Alain Tanneur plătea pentru o cutie de țigări de foi Café Crème; avea la subraț o pungă de la brutărie, din care ieșea o pâine de țară. Soțul lui Marie-Françoise s-a întors și el; fața i s-a rotunjit într-o expresie de uimire.

Mai târziu, cu o altă bere în față, i-am explicat că mă aflam acolo din întâmplare și i-am povestit ce văzusem la benzinăria din Pech-Montat. M-a ascultat cu atenție, fără să lase să se întrevadă vreo urmă de surpriză.

— Bănuiam… a spus după ce mi-am isprăvit relatarea. Bănuiam că, pe lângă atacurile de la secțiile de votare, au mai avut loc și alte ciocniri, despre care presa nu au pomenit; și probabil că mai sunt nu știu câte în toată Franța…

Prezența lui la Martel nu era deloc întâmplătoare; avea o casă acolo, care aparținuse părinților lui, era un om de-al locului, voia să se retragă aici după pensionare, adică foarte curând. În condițiile în care candidatul musulman ar fi câștigat, Marie-Françoise era convinsă că n-avea să-și păstreze catedra, într-o universitate islamică nici un post didactic nu putea fi ocupat de o femeie, era cu desăvârșire imposibil. Dar cu postul lui de la DGSI ce se întâmpla?

— Am fost dat afară, mi-a ripostat el cu furie mocnită. M-au concediat vineri dimineață, pe mine și pe toată echipa mea, a continuat el. S-a petrecut pe fugă, ne-au dat două ceasuri ca să eliberăm birourile.

— Știți ce motive au avut?

— A, da! Știu… Joi am adresat superiorilor mei ierarhici un raport prin care-i avertizam asupra incidentelor care amenințau să se producă în diferite locații din teritoriu; incidente care aveau drept scop sabotarea alegerilor. N-au mișcat un deget; a doua zi eram pe drumuri.

Mi-a lăsat răgaz să rumeg informația, după care m-a descusut:

— Prin urmare? Ce concluzii se pot trage de-aici?

— Vreți să spuneți că guvernul *își dorea* ca procesul electoral să fie întrerupt?

A încuviințat blând din cap.

— În fața unei comisii de anchetă, n-aș avea cum să dovedesc asta… Pentru că raportul meu nu fusese foarte exact. De pildă, punând cap la cap notele informatorilor mei, căpătasem convingerea că avea să se întâmple ceva la Mulhouse sau în zona respectivă; dar nu puteam preciza dacă se va petrece în secția de vot Mulhouse 2, Mulhouse 5 sau Mulhouse 8… Ca să le protejăm pe toate, ne-ar fi trebuit o serioasă desfășurare de forțe; și tot așa pentru celelalte puncte amenințate. Superiorii mei ar putea să replice că nu ar fi fost prima dată când DGSI se arăta excesiv de alarmistă; pe scurt, că și-au asumat un risc rezonabil. Convingerea mea, vă repet, este simțitor diferită…

— Știți cine se află la originea acestor acțiuni?

— Exact cei la care vă gândiți.

— Identitarii?

— Da, identitarii pe de-o parte. Dar și tinerii musulmani jihadiști, în egală măsură.

— Credeți că au vreo legătură cu Frăția Musulmană?

— Nu, a scuturat el din cap cu hotărâre. Mi-am petrecut cincisprezece ani din viață anchetând acest subiect; niciodată nu s-a putut stabili nici cea mai mică conexiune, cel mai mărunt contact. Jihadiștii sunt niște salafiști habotnici, care recurg la violență în loc să aibă încredere în prozelitism, dar, cu toate astea, rămân salafiști, iar pentru ei Franța este un pământ al sacrilegiului, *dar al koufr*; dimpotrivă, pentru Frăția Musulmană, Franța face deja parte, potențial, din *dar al islam.* Mai presus de orice însă, pentru salafiști orice formă de autoritate emană de la Dumnezeu, însuși principiul reprezentării populare este un sacrilegiu, niciodată nu le-ar trece prin cap să întemeieze sau să susțină un partid politic. Așa stând lucrurile, chiar dacă se arată fascinați de jihadul mondial, tinerii extremiști musulmani își doresc de fapt victoria lui Ben Abbes; nu cred în ea, consideră că jihadul este singura cale, dar nu vor face nimic ca s-o împiedice. Tot așa se întâmplă și cu Frontul Național și cu identitarii. Pentru identitari, singura soluție adevărată e războiul civil; înainte să se radicalizeze, unii dintre ei au fost însă apropiați ai Frontului Național, și nu vor face nimic care să-i dăuneze. Încă de la înființare, Frontul Național și Frăția Musulmană au ales calea urnelor; au pariat pe faptul că pot ajunge la putere

respectând regulile democratice. Ce pare curios, și chiar hazliu, dacă vreți, este că, acum câteva zile, identitarii europeni, ca și musulmanii jihadiști, și-au băgat în cap, fiecare în parte, că partidul advers urma să câștige – și că n-aveau altă șansă decât să suspende procesul electoral aflat în desfășurare.

— Și, în opinia dumneavoastră, cine avea dreptate?

— Asta chiar nu știu. Pentru întâia oară, s-a destins și a zâmbit sincer, apoi a continuat: Există un soi de legendă, care vine de pe vremea vechiului serviciu al Informațiilor Generale, care acreditează ideea că avem acces la niște sondaje confidențiale, niciodată făcute publice. E, oarecum, o copilărie… Dar e și ceva adevărat în ea, tradiția s-a păstrat într-o oarecare măsură. Ei bine, în acest caz, sondajele secrete ofereau exact aceleași estimări ca sondajele oficiale: 50-50, până la capăt, cu diferențe de zecimale…

Am mai comandat două beri.

— Ar fi bine să luăm cina împreună, la noi acasă, mi-a zis Tanneur. Marie-Françoise va fi încântată să vă vadă. Știu că o mâhnește peste măsură pierderea postului la universitate. Pe mine nu mă prea afectează, oricum trebuia să ies la pensie peste doi ani… Desigur, se termină cam neplăcut; dar o să primesc pensia întreagă, cu siguranță, și probabil un bonus special, cred că o să se dea peste cap ca să nu le creez probleme.

Chelnerul ne-a adus berile și un bol cu măsline; se adunase deja mai multă lume în cafenea, unii vorbeau

tare, părea limpede că toți se cunoșteau între ei; iar alții, care treceau pe lângă masa noastră, îl salutau pe Tanneur. Ronțăiam două măsline, șovăind: îmi scăpa ceva în șirul evenimentelor; n-ar fi rău să-i pomenesc despre asta, poate știa ceva, părea că știe o grămadă de lucruri; regretam că, până acum, nu acordasem politicii decât o atenție anecdotică, superficială.

— Nu pricep… am zis după o înghițitură de bere, ce sperau oamenii care au atacat secțiile de vot. Pentru că oricum alegerile se vor desfășura peste o săptămână sub supravegherea armatei; și, cum raportul de forțe nu s-a schimbat, rezultatul va fi tot nehotărât. Asta dacă nu cumva vor reuși să descopere că responsabili pentru incidente sunt identitarii, situație în care Frăția Musulmană va avea de câștigat, sau, dimpotrivă, că vinovați sunt musulmanii, ceea ce va favoriza Frontul Național.

— Nu, vă spun cu certitudine: va fi imposibil să se demonstreze ceva, fie într-un sens, fie în celălalt; și nimeni nu va încerca. În schimb, se vor întâmpla lucruri pe scena politică, foarte curând, probabil începând de mâine. O primă variantă ar fi ca UMP să se hotărască să parafeze o alianță electorală cu Frontul Național. UMP-ul nu mai înseamnă mare lucru, e în cădere liberă; dar un acord cu ei ar fi suficient ca să încline balanța și deci să stimuleze decizia.

— Nu știu, mi-e greu să cred; mi se pare că, dacă ar fi fost posibil, s-ar fi întâmplat deja de ani buni.

— Aveți perfectă dreptate, a exclamat el surâzând larg. La început, Frontul Național ar fi făcut orice ca să stabilească o alianță cu UMP și să pătrundă într-o majoritate guvernamentală; treptat, a început să crească în sondaje, moment în care UMP a prins să se teamă. Nu de populismul lor și nici de presupusul lor fascism – conducătorii UMP nu s-ar da în lături să ia anumite măsuri drastice de siguranță publică sau xenofobe, care oricum sunt masiv dorite de electoratul lor, mă rog, ce a mai rămas din el; concret însă, UMP este acum de departe cel mai slab partid din alianță; așa încât le e teamă că, dacă vor bate palma, vor fi pur și simplu anihilați, absorbiți de partener. Ca să nu mai vorbim că la mijloc e Europa, iar aceasta e problema fundamentală. Adevărata agendă a UMP, ca și aceea a socialiștilor, este dispariția Franței, integrarea ei într-un ansamblu federal european. Alegătorii lor, desigur, nu împărtășesc acest obiectiv; șefii partidelor au izbutit însă, ani la rând, să bage subiectul sub preș. Dacă ar stabili o alianță cu un partid vădit antieuropean, n-ar mai putea persevera în această atitudine; iar alianța s-ar face țăndări în cel mai scurt timp. Iată de ce cred mai degrabă într-o a doua variantă: crearea unui front republican, în care UMP se va ralia, ca și Partidul Socialist, la candidatura lui Ben Abbes – bineînțeles sub rezerva unei participări profitabile la guvernare și a unor înțelegeri pentru viitoarele alegeri legislative.

— Și asta mi se pare complicat; mă rog, foarte surprinzător.

— Aveți, încă o dată, dreptate!

A surâs din nou, și-a frecat palmele, în mod limpede discuția îl amuza peste poate.

— E complicat însă dintr-un alt motiv. E complicat *pentru că* e surprinzător; pentru că așa ceva nu s-a mai întâmplat, cel puțin de la sfârșitul celui de-al Doilea Război încoace. A trecut atâta timp de când binomul stânga-dreapta structurează jocul politic, încât ni se pare imposibilă altă cale. Totuși, în fond, nu există nici o dificultate reală: ceea ce desparte UMP de Frăția Musulmană e mult mai nesemnificativ decât ceea ce o desparte de Partidul Socialist. Am discutat despre asta, dacă-mi amintesc bine, la prima noastră întâlnire: Partidul Socialist a cedat în cele din urmă în privința Educației, a ajuns la un acord cu Frăția Musulmană și orientarea sa antirasistă a reușit să predomine asupra celei laice, doar pentru că s-a simțit încolțit, pentru că a ajuns la strâmtoare. Lucrurile vor fi mult mai simple pentru UMP, care se află și mai aproape de dezintegrare, și care n-a acordat niciodată importanță Educației, până și conceptul le e străin. Pe de altă parte, UMP și PS trebuie să se deprindă cu ideea de a guverna împreună; ceea ce pentru ei e un lucru nou, exact pe dos decât în luările lor de poziție de când au intrat în politică.

Rămâne, de bună seamă, și a treia posibilitate, adică să nu se întâmple nimic; să nu poată fi realizat nici un acord, iar al doilea tur să aducă aceleași rezultate, adică aceeași incertitudine. Într-un anume

sens, e varianta cea mai probabilă, dar și cea mai îngrijorătoare. În primul rând, niciodată de-a lungul istoriei celei de-a Cincea Republici rezultatele n-au fost atât de strânse; apoi, mai ales, nici una dintre cele două formațiuni rămase în luptă nu are nici cea mai mică experiență a exercițiului guvernamental, nici pe plan național, nici pe plan local; în materie de politică, sunt expresia unui desăvârșit amatorism.

Și-a terminat berea și m-a privit cu ochii săi scăpărând de istețime. Pe sub haina în carouri, purta un tricou polo; era prevenitor, lipsit de iluzii și ager; e foarte posibil să fi fost abonat la revista *Historia*; mi-era lesne să-mi închipui o colecție de *Historia* cartonate, stând într-o bibliotecă din preajma șemineului; cu rafturi pe care se află și lucrări foarte specializate, cum ar fi dedesubturile așa-zisei *Françafrique*[1], sau istoria serviciilor secrete de la al Doilea Război Mondial încoace; tipul fusese sau urma să fie consultat, fără îndoială, de autorii acestor lucrări, aici, în refugiul lui din Quercy; asupra anumitor subiecte se va vedea silit să tacă, asupra altora se va simți îndreptățit să dea lămuriri.

— Rămâne pe mâine-seară? m-a întrebat el, după ce i-a făcut chelnerului semn cu mâna ca să plătească. Trec să vă iau de la hotel. Marie-Françoise chiar va fi încântată.

---

1 Termen folosit curent în media pentru a denunța politica externă a Franței în Africa, în special în fostele colonii.

Se lăsa seara peste Place des Consuls, iar soarele la scăpătat acoperea cu luciri de foc pietrele gălbui ale clădirilor; ne aflam în fața reședinței de la Raymondie.

— E un sat străvechi, nu-i așa? l-am întrebat.

— Da, foarte. Iar numele Martel nu i-a fost dat din întâmplare… Toată lumea știe că Charles Martel i-a înfrânt pe arabi la Poitiers în 732, stăvilind expansiunea musulmană spre nord. A fost o bătălie hotărâtoare, care marchează adevăratul debut al creștinătății medievale; lucrurile n-au stat însă chiar atât de categoric, invadatorii nu s-au retras imediat, iar Charles Martel s-a tot războit cu ei, vreme de câțiva ani, în Aquitania. În 743 a câștigat o nouă luptă la doi pași de-aici și a hotărât ca, în chip de mulțumire, să ridice o biserică pe care se afla blazonul său, trei ciocane încrucișate. Satul a fost construit în jurul acestei biserici – ulterior distrusă și apoi clădită în secolul XIV. E adevărat că s-au purtat multe bătălii între creștini și musulmani, înfruntarea armată e de când lumea una dintre îndeletnicirile umane majore, războiul e în *natura omului*, cum spunea Napoleon. Cred însă că acum a sosit momentul unei concilieri, al unei alianțe cu islamul.

I-am întins mâna ca să ne luăm rămas-bun. Își supralicita ușor rolul de veteran al serviciilor secrete, de bătrân înțelept etc., dar până la urmă fusese concediat foarte recent, era de înțeles că-i trebuie timp ca să intre în pielea noului său personaj. În orice caz, eram încântat că am fost invitat la el a doua zi, puteam fi sigur

că vinul de Porto va fi de bună calitate, și n-aveam îndoieli nici în legătură cu mâncarea, nu era deloc genul care să trateze superficial gastronomia

— Să vă uitați mâine la televizor, atenție la actualitatea politică… mi-a zis chiar înainte de plecare. Pot să pun pariu că se va-ntâmpla ceva.

Marți, 31 mai

Vestea s-a aflat, într-adevăr, puțin după orele paisprezece: UMP, UDI[1] și PS se înțeleseseră să încheie un acord de guvernare, „un front republican lărgit“, și îl susțineau pe candidatul Frăției Musulmane. Surescitați, jurnaliștii canalelor de știri, unul după altul, n-au stat o clipă toată după-amiaza, încercând să afle amănunte în plus asupra condițiilor acordului și repartizării ministerelor, dar de fiecare dată au primit același răspuns care pomenea găunoșenia considerațiilor politicianiste, urgența realizării unității naționale și a vindecării rănilor unei țări divizate etc. Totul – perfect previzibil; mai puțin întoarcerea lui François Bayrou în prim-planul scenei politice; acceptase un tandem cu Mohammed Ben Abbes, care se angajase să-l numească prim-ministru dacă ieșea victorios la alegerile prezidențiale.

1 Uniunea Democraților și Independenților, partid politic francez de centru dreapta, fondat în 2012.

Bătrânul politician din Béarn, înfrânt, practic, în toate confruntările electorale la care participase de treizeci de ani încoace, își cultiva cu îndârjire o imagine de *noblețe*, beneficiind de complicitatea unor reviste; adică, în mod regulat, se lăsa fotografiat, stând sprijinit într-un toiag ciobănesc, îmbrăcat cu o pelerină de fermier, într-un peisaj în care se amestecau pârloage și câmpuri cultivate, în general din zona Labourd[1]. Imaginea pe care încerca să o promoveze în nenumăratele sale interviuri era cea gaullistă, a *bărbatului care a spus nu*.

— Chestia cu Bayrou e o idee genială, absolut genială! a exclamat Alain Tanneur de cum m-a văzut, tremurând literalmente de entuziasm. Mărturisesc că nu mi-ar fi dat niciodată prin cap; chiar e tare Ben Abbes ăsta…

Marie-Françoise m-a primit zâmbind din toată inima; părea nu doar bucuroasă că mă vede, ci și că, în general, e binedispusă. Văzând-o cum trebăluiește în fața mesei de bucătărie, cu un șorț inscripționat hazos „N-o înjurați pe bucătăreasă, are patronul grijă“, îți venea greu să ți-o închipui, cu câteva zile mai devreme, ținând cursuri doctorale asupra împrejurărilor neobișnuite în care Balzac făcuse corecturile în șpalt pentru romanul *Béatrix.* Pregătise tarte cu gât de rață și hașme, delicioase. Soțul ei, înfierbântat, a deschis una după alta o sticlă de Cahors și una de Sauternes,

1 Provincie istorică din Țara Bascilor franceză.

după care și-a amintit că trebuia, musai, să-i gust vinul de Porto. Deocamdată, nu înțelegeam absolut deloc de ce întoarcerea lui François Bayrou în arena politică putea fi calificată drept o *idee genială*; eram însă convins că Tanneur nu va întârzia să-și dezvolte ideea. Marie-Françoise îl privea cu căldură, vizibil ușurată că soțul ei încasase atât de ușor concedierea și se strecurase atât de firesc în noul său rol de *strateg în papuci* – pe care avea să și-l interpreteze cu dibăcie în fața primarului, doctorului, notarului, ce s-o mai lungim, în fața tuturor notabilităților locale, foarte importante încă în târgurile de provincie, și în ochii cărora avea să-și păstreze aureola unei cariere în serviciile secrete. În mod hotărât, pensionarea lor stătea sub cele mai fericite auspicii.

— Ce e extraordinar la Bayrou, ceea ce-l face de neînlocuit, a continuat Tanneur entuziasmat, e desăvârșita lui tâmpenie. Proiectul lui politic nu a depășit niciodată dorința de a cuceri prin orice mijloace „funcția supremă"; n-a avut niciodată și nici măcar nu s-a prefăcut că are cea mai mică idee personală; lucru destul de rar, în poziția lui. Asta a făcut din el omul politic capabil să întrupeze perfect noțiunea de umanitarism, cu atât mai mult cu cât se crede Henric IV și un mare pacificator în spațiul dialogului interconfesional; de altfel, se bucură de un cert prestigiu în fața electoratului catolic, pe care prostia lui îl scutește de frământări. Exact de asta are nevoie Ben Abbes, care, înainte de orice, dorește să întruchipeze un nou uma-

nism, prezentând islamul ca pe o formă împlinită a unui umanism de tip nou, unificator, și care e de altfel perfect sincer atunci când își proclamă respectul pentru cele trei religii ale Scripturii.

Marie-Françoise ne-a poftit să trecem la masă; pregătise o salată de bob cu păpădie și așchii de parmezan. Era atât de gustoasă încât, pentru o clipă, am pierdut firul discursului lui Tanneur. Catolicii dispăruseră practic din Franța, a continuat el, dar păreau că sunt încă îmbătați de un soi de elixir moral, în orice caz Ben Abbes făcuse totul ca să-și atragă bunele lor sentimente: anul trecut se dusese de cel puțin trei ori la Vatican. Pricopsit, prin simpla lui origine, cu o aură tiermondistă, știuse totuși să-și țină aproape electoratul conservator. Spre deosebire de vechiul său rival Tariq Ramadan, stigmatizat de relațiile lui troțkiste, Ben Abbes evitase dintotdeauna să se compromită cu stânga anticapitalistă; înțelesese perfect că dreapta liberală câștigase „bătălia ideilor", că tinerii deveniseră *antreprenori* și că natura mereu actuală a economiei de piață era unanim admisă. Însă adevărata idee de geniu a liderului musulman fusese descoperirea faptului că alegerile nu se vor juca pe terenul economiei, ci pe acela al valorilor; că, și în acest domeniu, dreapta se pregătea să câștige „bătălia ideilor", fără măcar să trebuiască să lupte. Ramadan prezenta legea islamică *sharia* ca pe o opțiune inovatoare, dacă nu chiar revoluționară, în vreme ce el îi restituia dimensiunea liniștitoare, tradițională – cu un parfum

de exotism care, în plus, o făcea ispititoare. În privința restaurării familiei, a moralei tradiționale și, implicit, a patriarhatului, se deschidea în fața lui un bulevard pe care dreapta, și cu atât mai puțin Frontul Național, n-aveau cum s-o apuce, fără să se vadă categorisiți drept reacționari sau chiar fasciști de către supraviețuitorii generației '68 – mumii progresiste, sociologic muribunzi, dar refugiați în citadele mediatice de unde puteau să împroaște imprecații despre vremurile dezastruoase și *ambianța dezgustătoare* care sufocau țara; doar el era ferit de orice pericol. Paralizată de antirasismul ei structural, stânga fusese încă de la început incapabilă să lupte sau chiar să vorbească despre asta.

Marie-Françoise ne-a servit apoi mușchiuleț de miel marinat, cu cartofi la tigaie, și am pierdut șirul.

— Totuși, e musulman, am obiectat eu confuz.

— Și ce dacă? a spus el triumfător. E un musulman *moderat*, asta contează: o afirmă tot timpul și e adevărat. Nu trebuie să ți-l imaginezi ca pe un taliban sau ca pe un terorist, ar fi o greșeală; i-a disprețuit mereu pe indivizii ăștia. Atunci când vorbește despre ei, în articolele sale de opinie publicate în *Le Monde*, dincolo de condamnarea morală afișată, se poate limpede distinge această nuanță de dispreţ; de fapt, îi consideră pe teroriști niște *amatori*. În realitate, Ben Abbes este un politician deosebit de abil, probabil cel mai abil și mai viclean pe care l-am avut în Franța de la François Mitterand încoace; dar, spre deosebire de Mitterand, el are o viziune istorică incontestabilă.

— Pe scurt, credeți că tabăra catolică nu are de ce să se teamă.

— Nu doar că nu are de ce să se teamă, dar are și ce spera! Știți, a zâmbit el de parcă s-ar fi scuzat, de zece ani studiez cazul lui Ben Abbes, pot afirma, fără nici o exagerare, că sunt una dintre persoanele din Franța care îl cunoaște cel mai bine. Mi-am consacrat practic întreaga carieră supravegherii mișcărilor islamiste. Prima afacere la care am lucrat – eram încă tânăr pe-atunci, elev la Saint-Cyr-au-Mont-d'Or[1] – au fost atentatele din 1986 de la Paris, despre care până la urmă s-a aflat că fuseseră comandate de Hezbollah și, indirect, de Iran. Au urmat apoi algerienii, kosovarii, mișcările din sfera de influență Al Qaeda, lupii singuratici… niciodată n-au încetat să se manifeste, sub diverse forme. Prin forța împrejurărilor, atunci când a fost înființată, Frăția Musulmană a intrat în colimatorul nostru. Au trecut mulți ani până să ne convingem că Ben Abbes avea cu adevărat un proiect, ba chiar un proiect foarte ambițios, care nu avea nici o legătură cu fundamentalismul islamic. În cercurile de extremă dreapta s-a răspândit ideea că, atunci când musulmanii vor ajunge la putere, creștinii vor fi obligatoriu reduși la condiția de *dhimmis*, de cetățeni de mâna a doua. „Dhimmitudinea" este, într-adevăr, unul dintre principiile generale ale islamului;

1 Localitate unde funcționează, din 1941, Școala Națională Superioară de Poliție.

în practică însă, statutul de dhimmi este extrem de flexibil. Islamul are o extensie geografică uriașă; felul în care este practicat în Arabia Saudită n-are nici o legătură cu acela din Indonezia sau din Maroc. În Franța, sunt absolut convins – pot chiar să pariez – că nu vor fi ridicate piedici în calea cultului creștin, ba, mai mult, subvențiile acordate asociațiilor catolice și întreținerii clădirilor religioase vor fi sporite – își pot permite așa ceva, câtă vreme fondurile alocate moscheilor de către petromonarhii vor fi, oricum, mult mai mari. Adevăratul dușman al musulmanilor, lucrul de care se tem și pe care îl urăsc cel mai mult, nu este catolicismul, ci secularismul, laicitatea, materialismul ateu. Pentru ei, catolicii sunt niște credincioși, iar catolicismul este una dintre religiile Scripturii; se cuvine doar ca ei să facă un pas mai departe și să se convertească la islam: iată adevărata viziune musulmană asupra creștinătății, viziunea originară.

— Și evreii?

Întrebarea îmi scăpase, nu prevăzusem să ridic problema. Imaginea lui Myriam în patul meu, cu tricou, în ultima noastră dimineață, imaginea feselor ei micuțe și rotunde mi-a trecut fulgerător prin minte; mi-am mai turnat un pahar sănătos de Cahors.

A zâmbit din nou:

— Cazul evreilor e un pic mai complicat. În principiu, teoria funcționează și aici, iudaismul e una dintre religiile Scripturii, Avraam și Moise sunt recunoscuți drept profeți ai islamului; în practică totuși,

în țările musulmane, relațiile cu evreii au fost mai dificile decât cele cu creștinii; iar problema palestiniană a înveninat totul. Există, prin urmare, anumite tendințe minoritare în cadrul Frăției Musulmane care ar dori exercitarea unor măsuri represive asupra evreilor; cred însă că nici acestea nu vor avea câștig de cauză. Ben Abbes a avut mereu grijă să întrețină relații bune cu marele rabin al Franței; poate că totuși, din când în când, le va da frâu liber extremiștilor; asta fiindcă, deși crede cu sinceritate că va obține convertiri masive în rândul creștinilor, își face puține iluzii în privința evreilor. De fapt, cred că speranța lui e că se vor hotărî să părăsească Franța de bunăvoie și că vor emigra în Israel. În orice caz, vă pot asigura că nu are deloc intenția să-și compromită ambițiile personale – care sunt nemăsurate – de dragul poporului palestinian. Uimitor de puțină lume a citit ce a scris la începuturile lui – e drept că publica în reviste geopolitice destul de obscure. Indiscutabil, marele lui reper este Imperiul Roman – iar construcția europeană, după el, nu reprezintă decât o cale de a împlini această tradiție milenară. Axa majoră a politicii lui externe va fi deplasarea către sud a centrului de greutate al Europei; există deja organizații care urmăresc acest obiectiv, vezi Uniunea pentru Mediterana. Primele țări susceptibile să se alăture acestei construcții europene vor fi desigur Turcia și Marocul; vor urma Tunisia și Algeria. Pe termen lung, va veni și Egiptul – e o piesă grea, dar care se va dovedi decisivă. În paralel, e posibil ca

instituțiile Europei – care la ora actuală sunt orice, numai democratice nu – să evolueze către o consultare populară mai consistentă; concluzia logică va fi alegerea prin sufragiu universal a unui președinte european. În acest context, integrarea europeană a unor țări deja foarte populate și cu o demografie dinamică, precum Turcia și Egiptul, ar putea juca un rol decisiv. Sunt convins că adevărata ambiție a lui Ben Abbes este ca, în cele din urmă, să ajungă președintele ales al Europei, al unei Europe lărgite, incluzând țările bazinului mediteraneean. Să ținem minte că nu are decât patruzeci și trei de ani – chiar dacă, spre liniștirea electoratului, se străduiește să pară mai vârstnic, lăsându-și burdihanul să prospere și refuzând să se cănească. Într-un anume sens, bătrâna Bat Ye'or are dreptate cu fantasma ei privind complotul Eurabia[1]; se înșală însă cu desăvârșire atunci când își închipuie că ansamblul euromediteraneean se va afla în poziție de inferioritate față de monarhiile din Golf: vom avea de-a face cu una dintre primele puteri economice mondiale, care va fi în măsură să trateze de la egal la egal. În clipa de față, se desfășoară un joc ciudat cu Arabia Saudită și

1 Bat Ye'or, pseudonimul literar al lui Gisèle Littman-Orebi. Eseistă britanică născută la Cairo în 1933. Evreică de origine egipteană, scrie în franceză și engleză. În câteva dintre lucrările ei (*Eurabia*, *Islam and Dhimmitude*), denunță un acord, pus la cale de anumite instanțe europene și de țările arabe, care are drept scop supunerea Europei față de lumea arabă, prin formarea unei noi entități numite Eurabia.

cu celelalte petromonarhii: Ben Abbes e gata să profite cât se poate de petrodolarii lor; dar nu are nici cea mai mică intenție de abandon al suveranității. Într-un anume sens, nu face decât să ducă mai departe ambiția lui De Gaulle, cea a unei mari politici arabe a Franței, și vă asigur că nu duce lipsă de aliați, inclusiv în monarhiile din Golf, pe care cantonarea pe poziții americane le obligă la destule compromisuri și le situează permanent într-o poziție delicată față de opiniile arabe. Ei bine, până și ele au început să-și spună că un aliat precum Europa, nu atât de ombilical legată de Israel, ar putea constitui o alegere mai înțeleaptă.

A tăcut: vorbise fără răgaz mai bine de jumătate de oră. Mă întrebam dacă avea să scrie o carte, acum că era la pensie, dacă avea să-și pună ideile pe hârtie. Mi se părea interesant felul în care își expunea gândurile; sigur, pentru cei interesați de istorie. Marie-Françoise a adus desertul, un crumble cu mere și nuci, ca în Landes. Oricum, de mult nu mai mâncasem atât de bine. După cină, se cuvenea să trecem în salon să degustăm un *bas-armagnac*; și exact asta am făcut. Moleșit de aburii alcoolului, privind chelia lucioasă a fostului spion, haina lui ecosez, mă întrebam care este, de fapt, punctul lui de vedere. Ce-i trecea prin cap unui om care și-a petrecut întreaga viață studiind partea nevăzută a lumii? Probabil că nimic, cred că nici măcar nu se obosea să voteze; știa prea multe lucruri.

— Am intrat în serviciile secrete franceze, a reluat el pe un ton mai domol, pentru că, în copilărie, eram

fascinat de poveștile de spionaj; dar și, cred, pentru că moștenisem câte ceva din patriotismul tatălui meu, care mă impresionase profund. Era născut în 1922, vă dați seama!? Acum exact o sută de ani! Intrase printre primii în Rezistență, încă de la sfârșitul lui iunie 1940. Pe vremea lui, patriotismul francez ajunsese o idee cam perimată – s-ar putea zice că patriotismul nostru se născuse la Valmy, în 1792, și că începuse să moară în tranșeele de la Verdun, în 1917. Ceva mai mult de un secol nu înseamnă, de fapt, mare lucru. Dar cine mai crede azi în el? E-adevărat, Frontul Național se preface că mai crede în patriotism, dar credința lor are ceva foarte nelămurit și sugerează disperare; iar celelalte partide au ales fățiș dizolvarea Franței în Europa. Ben Abbes crede și el în Europa, ba chiar mai tare decât ceilalți, dar cazul lui e diferit, pentru că nutrește o anume idee despre Europa, un adevărat proiect de civilizație. Iar modelul său final este împăratul Augustus; nu e un model mediocru. Cum știți, discursurile lui Augustus în Senat s-au păstrat, sunt sigur că le-a studiat cu atenție.

După un moment de tăcere, a adăugat, din ce în ce mai îngândurat:

— Ar putea fi o mare civilizație, nu știu… Cunoașteți cetatea Rocamadour? m-a întrebat el dintr-odată – începusem să moțăi, i-am răspuns că nu, nu credeam, mă rog, poate că da, de la televizor.

— Trebuie să mergeți. E la vreo douăzeci de kilometri de-aici; e musai să mergeți. Știți, pelerinajul la

Rocamadour era unul dintre cele mai renumite ale creștinătății. Henric Plantagenetul, sfântul Dominic, sfântul Bernard, Ludovic cel Sfânt, Ludovic XI, Filip cel Frumos… toți au venit să îngenuncheze la picioarele Fecioarei negre, toți au urcat, în genunchi, scările care duc la sanctuar, rugându-se smerit pentru iertarea păcatelor. La Rocamadour veți putea cu adevărat să estimați cât de mare a fost civilizația creștinătății medievale.

Îmi reveneau vag în minte fraze ale lui Huysmans despre Evul Mediu, armagnacul era absolut delicios, voiam să-i răspund, dar mi-am dat seama că nu sunt în stare să articulez o considerație limpede. Spre marea mea surprindere, a început să recite din Péguy, cu o voce strunită și bine ritmată:

Ferice de cei morți pentru hotarul de pământ,
Dacă lupta dreaptă i-a coborât în mormânt.
Ferice de cei morți pentru glie,
Slăvită moartea ce le-a fost dată-n pustie!

E greu să-i înțelegi pe ceilalți, să știi ce le zace în suflet; poate că fără sprijinul alcoolului n-am reuși niciodată. Era surprinzător și emoționant să-l vezi pe bătrânul acesta curățel, îngrijit, cultivat și ironic cum se pune pe recitat:

Ferice de cei morți în lupte duse cu greu,
Prăváliți în țărână cu fața spre Dumnezeu,
Ferice de cei morți pe lespedea tare,
În zgomot de serbări funerare.

A scuturat din cap resemnat, aproape trist.

— Vedeți, încă din strofa a doua, ca să confere amplitudine poemului, îl evocă pe Dumnezeu. Ideea de patrie nu este suficientă, trebuie legată de ceva mai puternic, de o mistică de ordin superior; iar această legătură reușește să o exprime străveziu, odată cu versurile ce urmează:

Ferice de cei morți pentru cetăți pe pământ,
Căci ele sunt trup din trupul cel Sfânt.
Ferice de cei morți pentru cămin și hotar,
Ferice de cei ce și-au făcut din străbuni un altar.

Cetățile sunt chipul și începutul supus
Și-apoi trup și silință a Celui de Sus.
Ferice de cei morți în această-ncleștare,
Îmbrățișare terestră, ce-i îmbracă-n onoare.

— Revoluția Franceză, Republica, patria... da, au însemnat ceva; ceva ce a durat un pic mai mult de un veac. Creștinătatea medievală a durat mai mult de un mileniu. Știu că sunteți specialist în Huysmans, mi-a spus Marie-Françoise. După părerea mea însă, nimeni nu a înțeles atât de adânc sufletul Evului Mediu

creștin ca Péguy – oricât de republican, de laic și de partizan al lui Dreyfuss ar fi fost. În afară de asta, a înțeles că adevărata divinitate a Evului Mediu, inima sa înflăcărată, nu a fost Tatăl și nici măcar Isus, ci Fecioara Maria. La Rocamadour o să înțelegeți și asta…

Știam că plănuiseră să se întoarcă la Paris mâine sau poimâine ca să-și pregătească mutarea. Acum, că se perfectaseră acordurile de guvernare ale frontului republican lărgit, rezultatele celui de-al doilea tur erau aproape sigure, iar pensionarea lor – o certitudine. M-am retras după ce am felicitat-o din suflet pe Marie-Françoise pentru harurile ei culinare, și mi-am luat la revedere de la soțul ei, în pragul ușii. Băuse aproape cât mine, dar era în stare să recite pe dinafară strofe întregi din Péguy, ceea ce nu mă lăsa rece. Eu însă nu eram convins că republica și patriotismul „însemnaseră ceva“, în afară de faptul că provocaseră o înlănțuire nesfârșită de războaie stupide. În orice caz, Tanneur nu era nici pe departe zaharisit, mi-ar fi plăcut să fiu la fel de verde ca el la aceeași vârstă. Am coborât cele câteva trepte până la stradă, m-am întors spre el și i-am spus:

— O să mă duc la Rocamadour.

Nu era vârf de sezon turistic, așa că am găsit o cameră la hotelul Beau Site, amplasat în cetatea medievală; restaurantul panoramic avea vedere spre întreaga albie a râului Alzou. Situl era efectiv impresionant și cât se poate de vizitat. Turiștii, veniți din toate zările, erau un pic diferiți, un pic la fel, și, cu aparatul de filmat în mână, străbăteau uluiți toată învălmășeala de turnuri, de coridoare, de paraclisuri și de capele cățărate pe faleză; după câteva zile, mi-au dat senzația unei ieșiri din timpul istoric, așa încât de-abia de-am remarcat, în seara celei de-a doua duminici electorale, victoria detașată a lui Mohammed Ben Abbes. M-am lăsat treptat cotropit de o lene visătoare și, cu toate că Internetul de la hotel funcționa acum perfect, nu m-am simțit prea îngrijorat de tăcerea prelungită a lui Myriam. Șeful hotelului și personalul deja mă catalogaseră: celibatar, un celibatar nițeluș citit, un pic trist, fără pasiuni deosebite – ceea ce, de fapt, era o descriere

exactă. În ultimă instanță, în ochii lor eram genul de client fără probleme, și asta conta.

Stăteam de o săptămână sau două la Rocamadour, când, în sfârșit, am primit mailul de la ea. Îmi vorbea o groază despre Israel, de atmosfera foarte specială de-acolo – teribil de dinamică și de veselă, dar având mereu un zaț de tragedie. Putea părea ciudat, îmi spunea ea, să părăsești o țară – Franța – de teama unor pericole ipotetice, ca să emigrezi într-o țară în care amenințările nu mai erau deloc ipotetice; o facțiune disidentă a Hamas se hotărâse să declanșeze o nouă serie de acțiuni, așa încât zilnic sau aproape zilnic niște atentatori sinucigași se aruncau în aer în restaurante sau în autobuze. Ciudat, dar când te aflai acolo, ajungeai să înțelegi: pentru că Israelul, încă de la înființare, se afla în război, atentatele și luptele păreau oarecum inevitabile, firești și, în orice caz, nu te împiedicau să te bucuri de viață. Mi-a atașat la mail două fotografii cu ea, în costum de baie, pe plaja din Tel Aviv. Într-una dintre fotografii, luată pe trei sferturi din spate în timp ce se avânta spre mare, i se vedeau deslușit fesele și mi s-a sculat, mă năpădise o poftă irezistibilă să i le mângâi, mâinile îmi erau împunse de furnicături dureroase; incredibil cât de bine îi țineam minte fesele.

Închizându-mi calculatorul, am realizat că nu pomenise nimic despre o eventuală întoarcere în Franța.

De la începutul șederii mele aici, m-am obișnuit să mă duc zilnic la capela Notre-Dame și să mă așez

câteva minute în fața Fecioarei negre, aceeași Fecioară care, de o mie de ani încoace, inspirase atâtea pelerinaje și în fața căreia îngenuncheaseră atâția regi și sfinți. Era o statuie ciudată, care amintea un univers complet dispărut. Pruncul Isus – care, la drept vorbind, nu avea trăsături de copil, ci mai degrabă de adult, ba chiar de bătrân – ședea, și el foarte țeapăn, în genunchi; ochii îi erau închiși, iar fața lui osoasă, înțeleaptă și puternică avea și ea deasupra o coroană. Nu se vedea pic de tandrețe sau de afecțiune maternă în atitudinea lor. Acolo nu era întruchipat pruncul Isus, ci stăpânul lumii. Seninătatea, impresia de putere spirituală, de forță intangibilă pe care le emana păreau aproape înspăimântătoare.

Această reprezentare supraumană se afla la antipozii acelui Cristos schingiuit, în nevoință, pe care-l înfățișase Matthias Grünewald, și care îl impresionase atât de mult pe Huysmans. Evul Mediu al lui Huysmans era cel al etapei gotice, al goticului târziu: patetic, realist și moral, se situa mai aproape de Renaștere decât de epoca romanică. Îmi aminteam de o discuție avută, cu ani în urmă, cu un profesor de istorie de la Sorbona. În Evul Mediu timpuriu, îmi explicase el, problema judecății individuale aproape că nu apăruse; de-abia mai târziu, la Hieronymus Bosch, de pildă, au început să se ivească acele întruchipări înfiorătoare în care Cristos desparte cohorta aleșilor de cea a osândiților, în care diavolii îi târăsc pe păcătoșii care nu s-au căit spre chinurile infernale. Viziunea romanică era

diferită, mult mai unanimistă: după moarte, credinciosul intra într-o stare de somn profund și se contopea cu pământul. Odată împlinite toate prorocirile, la ceasul celei de-a doua veniri a lui Isus, întreg poporul creștin, unit și solidar, se ridică din morminte, înviat întru trupul său de slavă, și pornește pe drumul spre paradis. Judecata morală, judecata individuală, individualitatea în ea însăși nu erau niște noțiuni limpede înțelese în epoca romanică, și simțeam eu însumi cum individualitatea mi se dizolvă, pe măsură ce reveriile în fața Fecioarei din Rocamadour se tot prelungeau.

Trebuia totuși să mă întorc la Paris, eram la jumătatea lunii iulie, trecuse mai mult de-o lună de când eram aici, după cum am constatat surprins într-o dimineață; la drept vorbind, nu mă grăbea nimic, primisem un mail de la Marie-Françoise, care îi contactase pe câțiva dintre colegii noștri: nici unul nu primise până acum vreun mesaj din partea autorităților universitare, ceața era totală. Într-un plan mai larg, avuseseră loc alegerile legislative, cu un rezultat previzibil, și fusese format guvernul.

În sat începuseră să aibă loc activități turistice, mai ales gastronomice, dar și culturale, iar în ajunul plecării mele, în timp ce-mi făceam vizita zilnică la capela Notre-Dame, am nimerit întâmplător peste o recitare din Péguy. M-am așezat în penultimul rând; publicul, destul de subțire, era alcătuit mai ales din tineri în blugi și tricouri, toți aveau pe chip acele expresii luminoase

și prietenoase pe care, nu știu cum, izbutesc să le arboreze junii catolici.

Mamă, iată-ți fiii care atât au luptat.
Nu duhul li se cade acum judecat,
Căci par mai degrabă veniți din surghiun,
Rătăcind mereu către casă drumul cel bun.

Versurile sunau metronomic în aerul pașnic; mă întrebam ce puteau pricepe acești tineri catolici umanitari din Péguy, din sufletul lui patriotic și brutal. Dicția actorului era remarcabilă, aveam impresia că e un actor de teatru cunoscut, probabil era angajat la Comédie française, poate că jucase și în filme, cred că îi văzusem poza pe undeva.

Mamă, iată-ți fiii și nesfârșita lor oaste,
Nu-i judecați după pielea întinsă-ntre coaste,
Deie-le Domnul câte un strop din glia
Pentru care tot au pierdut și-n care și-au aflat bucuria.

Era un actor polonez, știam sigur acum, dar tot nu reușeam să-mi amintesc cum îl cheamă; poate era și el catolic, există actori catolici, e-adevărat că au o profesie ciudată, în care ideea unor intervenții providențiale poate părea plauzibilă mai mult decât în alte meserii. Își iubeau oare glia acești tineri catolici? Erau gata să-și dea viața de dragul ei? În ceea ce mă privește, eram pregătit să mă nărui *în general*, încercam, ca să

zic așa, o stare bizară, Fecioara părea să urce, să se ridice de pe soclu, să crească-n văzduh, pruncul Isus părea că se desparte de ea, aveam sentimentul că ar fi fost de ajuns să-și ridice mâna dreaptă pentru ca păgânii să fie pe loc nimiciți, apoi cheile lumii să-i fie încredințate, Lui, „atotstăpânitorul, domnul, suveranul".

Mamă, iată-ți fiii cu nevoința lor cruntă,
Nu-i judecați cu o măsură măruntă,
Să vină acasă, copii pocăiți,
Și-ntre brațe deschise să fie primiți.

Poate că, pur și simplu, mi-era foame, uitasem să mănânc în ajun și poate că ar fi fost mai bine să mă întorc la hotel, să mă pun la masă în fața unor copane de rață, în loc să zac între două banchete, victimă a unei crize de hipoglicemie mistică. Încă o dată m-am dus cu gândul la Huysmans, la suferințele și îndoielile convertirii sale, la năzuința lui disperată de a se integra într-un rit.

Am rămas până la sfârșitul recitării, dar, spre încheiere, mi-am dat seama că, în ciuda rarei frumuseți a textului, aș fi preferat ca, la acest ultim pelerinaj, să fiu singur. Statuia aceea severă ascundea alt înțeles decât dragostea de patrie, de glie, altă noimă decât slăvirea bărbăției soldaților; dar și altceva decât aspirația curată a unei mame. Exista acolo ceva misterios, solemn și regal, pe care Péguy nu avea cum să-l priceapă, iar

Huysmans cu atât mai puțin. A doua zi dimineață, după ce mi-am urcat bagajele în mașină și am plătit hotelul, m-am dus din nou la capela Notre-Dame, care era acum pustie. Fecioara aștepta în umbră, calmă și nepieritoare. Era suverană, deținea puterea, dar încet-încet am simțit că legătura noastră se pierde, că se îndepărtează în spațiu și în secole, în vreme ce eu mă chirceam pe bancă, sfrijit, împuținat. După vreo jumătate de ceas, m-am ridicat în capul oaselor, complet părăsit de Duh, reîntors în trupul meu hârbuit, perisabil, și am coborât trist scările îndreptându-mă către parcare.

IV

Pe drumul de întoarcere spre Paris, trecând de punctul de taxare de la Saint-Arnoult, lăsând în urmă Savigny-sur-Orge, Antony și apoi Montrouge, știam că mă îndrept spre o viață lipsită de fericire, dar nu pustie, ci înțesată de mărunte neplăceri: așa cum bănuiam, cineva profitase de absența mea și-mi ocupase locul de parcare rezervat în imobil; se scurgea niște apă din frigider, dar cam atât în materie de incidente domestice. Cutia de scrisori era plină cu diferite hârtii oficiale, dintre care unele cereau răspuns urgent. Păstrarea unei vieți administrative decente presupune o prezență aproape constantă, orice deplasare mai lungă riscă să te pună într-o poziție delicată în raport cu cutare sau cutare organism, știam că o să am nevoie de câteva zile de trudă ca să pun lucrurile în ordine. Am operat o triere sumară, aruncând prospectele neînsemnate, păstrând ofertele mai țintite (trei zile de nebunie la Office Dépôt, solduri la Cobrason), după care îmi ridicam privirile spre cerul uniform plumburiu. Am

zăbovit așa preț de câteva ceasuri, turnându-mi regulat niște păhărele de rom, înainte să mă apuc de vraful de scrisori. Primele două veneau de la societatea mea de ajutor reciproc, mă informau că era imposibil să dea curs anumitor solicitări de rambursare și mă pofteau să le reînnoiesc, anexând fotocopii de pe documentele cuvenite; erau scrisorile obișnuite, cărora mă obișnuisem să nu le dau curs. Al treilea plic, în schimb, îmi rezerva o surpriză. Provenea de la primăria din Nevers și îmi adresa cele mai sincere condoleanțe ca urmare a decesului mamei mele. În plus, mă înștiința că trupul neînsuflețit fusese transportat la Institutul medico-legal al orașului și că îmi revenea datoria să-l contactez ca să iau hotărârile necesare; scrisoarea era datată 31 mai. Am parcurs teancul de hârtii în grabă; exista o revenire în 14 iunie și una în 28. În cele din urmă, primăria din Nevers mă anunța că, potrivit articolului L 2223-27 din Codul general al colectivităților teritoriale, municipalitatea își luase în sarcină înhumarea mamei, în secțiunea de cavouri a terenului comun din cimitirul orășenesc. Dispuneam de un răgaz de cinci ani ca să decid exhumarea trupului, în vederea transferării lui într-un mormânt privat; la expirarea acestui termen, rămășițele urmau să fie incinerate, iar cenușa răspândită într-o grădină memorială. În cazul în care aveam să cer exhumarea, se cuvenea să achit cheltuielile suportate de municipalitate, dricul, patru ciocli, costurile propriu-zise ale monumentului funerar. Desigur, nu mi-o imaginam pe maică-mea ducând o viață socială

intensă, asistând la conferințe despre civilizațiile precolumbiene sau luând la rând bisericile romanice din zona Nivernais, alături de alte femei de aceeași vârstă; pe de altă parte nu mă așteptam nici la o singurătate atât de totală. Taică-meu fusese probabil contactat și el, dar lăsase scrisorile fără răspuns. Era totuși stânjenitor să mă gândesc că fusese îngropată pe terenul sărmanilor (o căutare pe Internet mă informase că acesta era vechiul nume al secțiunii de cavouri de pe terenul obștesc) și mă întrebam ce s-o fi întâmplat cu buldogul ei francez (Societatea de protecție a animalelor, eutanasiere?).

Ulterior, am pus deoparte facturile și extrasele de cont, documente mai puțin importante, pe care aveam să le clasez în dosarele corespunzătoare, astfel încât să nu-mi rămână decât corespondența cu cei doi interlocutori fundamentali, cei care structurează viața unui individ: asigurările de sănătate și serviciile fiscale. Nu aveam curaj să mă înham de îndată, așa că am hotărât să dau o raită prin Paris – poate nu chiar prin Paris, era cam mult, aveam să mă mărginesc în această primă zi la o plimbare prin cartier.

Când chemam liftul, mi-am dat seama că nu primisem nici o veste de la facultate. M-am întors din drum ca să-mi verific extrasele de cont bancare: salariul îmi fusese virat, regulamentar, la sfârșitul lui iunie; statutul meu rămânea deci la fel de neclar.

Schimbarea de regim politic nu lăsase urme vizibile în cartier. Grupuri compacte de chinezi continuau

să se îmbulzească în jurul caselor de pariuri, cu formularele de joc în mână. Alții împingeau cu sârg cărucioare, transportau paste de orez, sos de soia, mango. Nimic, nici măcar un regim musulman nu le putea stăvili activitatea neobosită – prozelitismul islamic, aidoma mesajului creștin dinaintea lui, avea probabil să se piardă fără urmă în oceanul acestei uriașe civilizații.

Am bătut Chinatown în lung și-n lat mai bine de o oră. Parohia Saint-Hippolyte continua să ofere cursuri de inițiere în limba mandarină și în arta culinară chineză; nu dispăruseră nici fluturașii promoționali pentru seratele *Asia Fever* de la Maisons-Alfort. De fapt, n-am descoperit nici un semn de schimbare vizibilă, în afara dispariției raionului cușer de la Géant Casino; hipermarketurile se arătaseră însă dintotdeauna oportuniste.

Lucrurile stăteau un pic altfel în centrul comercial Italie 2. Așa cum mirosisem, magazinul Jennyfer se evaporase, fiind înlocuit cu un fel de dugheană bio provensală, care propunea uleiuri esențiale, șampon cu ulei de măsline și miere de garigă. Mai greu explicabil, dar fără îndoială din motive strict economice, sucursala L'Homme moderne, aflată într-o zonă mai sărăcăcioasă de la etajul al doilea, trăsese și ea obloanele, fără ca, deocamdată, să fie înlocuită.

Ceea ce se schimbase însă cu precădere era, într-o manieră subtilă, publicul. Asemenea tuturor mallurilor – deși, desigur, într-un mod mai puțin spectaculos decât cele din Défense sau de la Hale – centrul Italie 2

atrăgea o groază de lepădături; ei bine, acum dispăruseră complet. Iar straiele femeiești suferiseră o schimbare, am simțit-o rapid, fără să izbutesc însă să descifrez transformarea; numărul de văluri islamice abia dacă sporise, deci era vorba despre altceva, am avut nevoie de o oră întreagă de plimbare ca să realizez, dintr-odată, unde stătea metamorfoza: toate femeile purtau pantaloni. Detectarea coapselor, proiecția mentală care reconstruiește pizda, la intersecția lor, reprezintă un proces a cărui putere de excitare e direct proporțională cu lungimea picioarelor dezgolite: în cazul meu, toate astea se dezlănțuiau involuntar, automat, oarecum genetic, așa încât n-am băgat imediat de seamă, dar, iată, așa era, rochiile și fustele dispăruseră. Foarte des răspândit era un veșmânt nou, un fel de bluză lungă de bumbac, care se oprea la jumătatea coapselor, văduvea de orice interes obiectiv pantalonii mulați pe care anumite femei i-ar fi putut eventual purta; cât despre șorturi, desigur că nici nu se mai punea problema. Contemplarea curului feminin, o minimă consolare himerică, devenise imposibilă. Schimbarea era deci în curs; începuse să se producă o basculare obiectivă. Cele câteva ore de butonat pe canalele TNT nu mi-au îngăduit să deslușesc vreo modificare suplimentară. Oricum, emisiunile XXX de la televizor nu mai erau de mult la modă.

Am primit corespondența de la Paris III de-abia la două săptămâni după ce m-am întors. Noul statut al universității islamice Paris-Sorbona îmi interzicea să-mi continui activitatea didactică; Robert Rediger, noul rector, semnase personal scrisoarea; își exprima regretul profund și mă asigura că nu calitatea prestației mele universitare fusese pusă în cauză. Aveam, desigur, posibilitatea să-mi urmez cariera într-o universitate laică; dacă, totuși, preferam să renunț, universitatea islamică Paris-Sorbona se obliga să-mi plătească, începând din momentul de față, o pensie lunară care urma să fie indexată în raport cu inflația și care, acum, se ridica la 3 472 de euro. Puteam stabili o întâlnire cu serviciile administrative ca să îndeplinesc demersurile necesare.

Am recitit scrisoarea de trei ori la rând, pentru că nu-mi venea să cred. Exact atât aș fi primit dacă mă pensionam la șaizeci și cinci de ani, după o carieră integrală. Își asumau într-adevăr sacrificii financiare

serioase doar ca să nu agite apele. Aveau o idee complet greșită despre influența nocivă a cadrelor universitare, despre capacitatea lor de a întreține o campanie de protest. Cursese multă apă pe Sena de când un titlu didactic universitar mai putea înlesni accesul la rubricile „opinii“ și „puncte de vedere“ din presa importantă, de când aceasta devenise un spațiu ermetic, endogam. Un protest, fie el și unanim, al cadrelor universitare ar fi trecut aproape nebăgat în seamă; dar, după cât se vede, în Arabia Saudită n-aveau cum afla asta. De fapt, încă mai credeau în puterea elitei intelectuale, lucru aproape emoționant.

Pe dinafară, nimic nou la facultate, cu excepția unei stele și a unei semiluni din metal aurit, care fuseseră adăugate lângă marea inscripție „Universitatea Sorbona Nouă – Paris 3“ de deasupra intrării; înăuntrul clădirilor administrative însă, transformările erau mai vizibile. În anticameră erai întâmpinat de o fotografie a unor pelerini care dădeau înconjor pietrei Kaaba, iar birourile erau decorate cu afișe ce reproduceau versete din Coran; secretarele fuseseră schimbate, n-o mai cunoșteam pe nici una, și toate purtau văl. Una dintre ele mi-a întins un formular-cerere de pensionare, avea o simplitate descumpănitoare; l-am completat de îndată pe un colț de masă, l-am semnat și i l-am restituit. Când am ieșit în curte, am realizat că întreaga mea carieră universitară se isprăvise în doar câteva minute.

Când am ajuns la stația de metrou Censier, m-am oprit nehotărât în capul scărilor; nu-mi venea să mă duc direct acasă, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Tarabele din piața Mouffetard tocmai se deschiseseră. Dădeam târcoale pe lângă niște mezeluri din Auvergne, contemplând, fără să-i văd cu adevărat, niște cârnați aromatizați (cu Roquefort, cu fistic sau cu nuci), când l-am zărit pe Steve urcând strada. M-a văzut la rândul lui și am avut impresia că încearcă să se-ntoarcă din drum ca să mă evite, dar era prea târziu, îi ieșisem în întâmpinare.

Așa cum mă așteptam, acceptase un post la o altă universitate; ținea un curs despre Rimbaud. Era evident stânjenit să-mi vorbească despre asta, și mi-a spus, fără să-l fi întrebat, că noile autorități nu interveneau deloc în aria curriculară. Mă rog, convertirea finală a lui Rimbaud la islamism era prezentată ca o certitudine, deși era cel puțin controversată; dar în ceea ce era esențial, adică analiza poemelor, nu se băga nimeni. Fiindcă îl ascultam fără semne de indignare, s-a destins treptat și a sfârșit prin a mă invita la o cafea.

— Am ezitat mult… mi-a zis el după ce a comandat un Muscadet.

Am încuviințat cu o căldură înțelegătoare; cred că ezitările lui duraseră cel mult zece minute.

— Salariul e însă atrăgător…

— Nici pensia nu-i de colo.

— Salariul e mult mai mare.

— Cât?
— De trei ori mai mult.

Zece mii de euro pe lună pentru un dascăl mediocru, care nu publicase nimic serios și a cărui notorietate era zero! Chiar aveau fonduri. Au fost la un pas să ia Oxfordul, dar Qatarul a supralicitat în ultima clipă, așa că saudiții s-au hotărât să mizeze totul pe Sorbona. Cumpăraseră chiar niște apartamente în arondismentele cinci și șase ca să fie folosite ca locuințe de serviciu de către cadrele universitare; el însuși primise un apartament cu trei camere pe Rue du Dragon, cu o chirie simbolică.

— Cred că s-ar fi bucurat să rămâi… a adăugat el, dar n-au știut cum să dea de tine. De fapt chiar m-au întrebat dacă pot să-i pun în legătură cu tine; a trebuit să-i refuz, le-am spus că nu ne frecventăm în afara facultății.

După scurtă vreme, m-a condus la stația de metrou Censier.

— Și studentele? l-am întrebat în fața intrării.

Mi-a zâmbit fără fasoane:

— Ei, aici s-au schimbat multe; să zicem că lucrurile stau altfel. M-am căsătorit, a adăugat el cam brutal. Cu o studentă, a ținut să precizeze.

— Se ocupă și cu așa ceva?

— Nu chiar; mă rog, nu descurajează contactele. Luna viitoare îmi iau și o a doua soție, a mai

spus înainte să dispară în direcția străzii Mirbel, lăsându-mă încremenit de uimire în capul scărilor.

Probabil că am stat paralizat câteva minute înainte să mă hotărăsc s-o apuc spre casă. Când am ajuns pe peron, am văzut că următorul tren spre Mairie d'Ivry sosea peste șapte minute; o garnitură pătrunsese deja în stație, dar se îndrepta către Villejuif.

Eram în *floarea vârstei*, nu eram amenințat de nici o boală fatală, necazurile de sănătate mă asaltau constant, erau dureroase, dar, în ultimă instanță, minore; de-abia peste treizeci sau chiar patruzeci de ani aveam să ating acea zonă întunecată în care maladiile devin toate mai mult sau mai puțin mortale, în care viața îmi va fi pusă în pericol, cum se mai spune. Nu aveam prieteni, cu siguranță, dar avusesem oare vreodată? Începând cu un anumit nivel de degradare fizică – iar asta urma să se întâmple mult mai repede, probabil că în vreo zece ani sau chiar mai curând degradarea va deveni vizibilă și voi fi considerat *încă tânăr* –, doar o relație de tip conjugal putea în mod direct și real să aibă sens (întru câtva trupurile se amestecă și, într-o oarecare măsură, ia naștere un nou organism, dacă e să-l credem pe Platon). Era limpede, din punct de vedere al relațiilor conjugale nu mă aflam pe drumul cel bun. Mailurile de la Myriam se răriseră și deveniseră mai scurte de la o săptămână la alta. De curând

renunțase la adresarea cu „iubitul meu“ și o înlocuise cu mai neutrul „François“. Până să mă anunțe, aidoma tuturor *fostelor* mele, că *întâlnise pe cineva*, nu mai era, cred, decât o chestiune de câteva săptămâni. Întâlnirea se petrecuse, cu siguranță; nu prea știu exact ce, dar felul în care-și alegea cuvintele, reducerea constantă a emoticoanelor surâzătoare mă făceau să fiu absolut convins; pur și simplu nu avusese curaj să mi se destăinuie. Se îndepărta de mine, asta-i tot, era pe cale să-și refacă viața în Israel, la ce altceva m-aș fi putut aștepta? Era frumușică, isteață și simpatică, cât se poate de atrăgătoare – da, la ce altceva să m-aștept? Și, în orice caz, manifesta un entuziasm neobosit față de Israel. „E greu, dar măcar știm de ce ne aflăm aici“; desigur, nu puteam afirma același lucru.

Sfârșitul carierei universitare – mi-au trebuit câteva săptămâni ca să devin conștient de asta – mă lipsise de orice contact cu studentele; și atunci? Pentru-atâta lucru să mă-nscriu pe *Meetic*, așa cum făcuseră atâția alții înaintea mea? Eram un bărbat cultivat, de nivel convenabil; eram în *floarea vârstei*, cum am mai spus; dar dacă după câteva săptămâni de conversație asiduă, în care anumite momente de entuziasm legate de orice – bunăoară de ultimele cvartete ale lui Beethoven – ar fi reușit să mascheze temporar o sastiseală progresivă și globală, iscând nădejdea unor clipe magice sau a unei complicități articulate din uimiri și hohote de râs, dacă deci după câteva astfel de săptămâni mă înduplecam să mă

întâlnesc cu una dintre numeroasele mele omoloage feminine, ce-ar fi urmat? Tulburări de erecție, de-o parte, uscăciune vaginală, de cealaltă; mai bine lipsă!

Nu făcusem recurs decât accidental la site-urile de tip *escort*, cel mai adesea pe timp de vară, ca să asigur joncțiunea între două studente; una peste alta, fusesem satisfăcut. O căutare rapidă pe Internet mi-a îngăduit să constat că noul regim islamic nu le alterase deloc funcționarea. Am tot tărăgănat câtăva vreme, cercetând numeroase profiluri, tipărindu-le pe câteva ca să le recitesc (site-urile *escort* erau cam ca ghidurile gastronomice, în care descrierea, de un remarcabil lirism, a bucatelor de pe listă lăsa să se întrevadă desfătări mult superioare celor pe care, în ultimă instanță, le experimentai). Până la urmă, am optat pentru *Nadiabeurette*[1]; ținând seamă de circumstanțele politice globale, mă excita destul de mult alegerea unei musulmane.

De fapt Nadia, tunisiană de orgine, scăpase complet de sub influența mișcării de reislamizare care îi contagiase masiv pe tinerii de vârsta ei. Fiică de radiolog, locuise încă din copilărie în cartiere selecte și nu dorise vreodată să poarte văl. Făcea un master 2 în literatură modernă, putea fi una dintre fostele mele studente; dar nu era așa, studiase integral la Paris-Diderot. Sexual, își făcea treaba cu mult profesionalism, dar înlănțuia pozițiile destul de mecanic, o simțeai

1 *Beurette* – tânără franțuzoaică de origine magrebiană.

absentă, se însuflețea vag doar în momentele de sodomie; avea un curuleț strâmt, dar, nu știu de ce, nu simțeam nici o plăcere, eram în stare să-i trag la buci neobosit și posac, ceasuri în șir. În momentul în care a început să scape niște mici oftaturi, am simțit că începea să se teamă de propria-i plăcere – și poate, ulterior, de oarece sentimente; s-a întors degrabă ca să-i termin în gură.

Înainte să plece, am mai stat de vorbă câteva minute, așezați pe canapeaua „La Maison du Convertible", cât să scurgă integral ora pentru care plătisem. Era destul de inteligentă, dar cam convențională – oricare ar fi fost subiectul, de la alegerea lui Mohammed Ben Abbes la datoriile Lumii a Treia, gândea exact ce se cuvenea să gândească. Garsoniera era decorată cu gust și aranjată impecabil; sunt convins că era cumpătată și că, în loc să-și cheltuiască banii pe țoale de lux, îi punea grijuliu deoparte. Într-adevăr, mi-a confirmat că, după patru ani de muncă – începuse la optsprezece ani – câștigase suficient cât să-și cumpere garsoniera unde practica. Intenționa să continue până la sfârșitul studiilor – apoi se gândea la o carieră în domeniul audiovizual.

După câteva zile, m-am întâlnit cu *Babette ștoarfa*, care se bucura de comentarii ditirambice pe site și care se prezenta drept „*hot* și fără prejudecăți". M-a așteptat în apartamentul ei drăguț de două camere, cam bătrânicios, purtând un sutien fără cupe și niște chiloței cu crăpătură. Avea părul lung și blond, un

chip nevinovat, aproape angelic. Și ea aprecia sexul anal, dar nu se sfia să se manifeste. După vreo oră tot nu terminasem, iar ea mi-a comunicat că sunt teribil de rezistent; de fapt, nici de data asta, chiar dacă erecția nu-mi slăbise o clipă, nu simțisem nici strop de plăcere. M-a întrebat dacă aș vrea să-i termin între sâni; m-am conformat. Întinzându-și sperma pe piept, mi-a istorisit că-i place să fie tencuită din belșug; lua parte periodic la ședințe de *gang-bang*, cel mai adesea în localuri de swingeri, uneori în spații publice, în parcări. Cu toate că nu cerea decât o contribuție minimă – cincizeci de euro de persoană – întâlnirile acestea erau foarte profitabile, pentru că invita câte patruzeci sau cincizeci de bărbați odată, care-i foloseau pe rând cele trei orificii, înainte să se slobozească pe ea. Mi-a promis că mă va ține la curent în legătură cu următoarea ei partidă de sex în grup; i-am mulțumit. Nu prea mă interesa propunerea, dar ea îmi era simpatică.

În definitiv, cele două fete fuseseră OK. Nu într-atât încât să-mi stârnească cheful să le mai văd sau să întreținem niște relații de durată; nici ca să-mi declanșeze pofta de viața. Se cuvenea, prin urmare, să mor? Mi se părea o decizie prematură.

În schimb, cel care a murit a fost tatăl meu, câteva săptămâni mai târziu. Am aflat vestea la telefon de la Sylvia, tovarășa lui de viață. „N-am prea avut, mi-a spus ea cu regret, prilejul să vorbim până acum." Ăsta da eufemism: nu vorbisem *niciodată* cu ea, știam de

existența ei doar dintr-o aluzie indirectă făcută de tatăl meu în decursul ultimei noastre conversații, cu doi ani în urmă.

A venit să mă ia de la gara din Briançon; călătoria fusese foarte neplăcută. TGV-ul până la Grenoble mai era cum mai era, SNCF-ul menținea trenurile rapide la un nivel decent al serviciilor, dar TER-urile[1] fuseseră lăsate de izbeliște, cel care mergea la Briançon a intrat de mai multe ori în pană și a ajuns în cele din urmă cu o oră și patruzeci de minute întârziere: WC-urile erau înfundate, o baltă de apă amestecată cu rahat acoperise podeaua și amenința să pătrundă în compartimente. Sylvia conducea un Mitsubishi Pajero Instyle și, spre marea mea stupefacție, acoperise locurile din față cu huse imitație de leopard. Mitsubishi Pajero, după cum am aflat la întoarcere cumpărând un număr special din revista *Auto-Journal*, este „unul dintre cele mai eficace automobile de teren în mediu accidentat". În versiunea Instyle, e echipat cu tapițerie de piele, cameră video pentru mers înapoi, trapă cu acționare electrică, sistem audio RCD RockFord Acoustic la 860 W cu 22 de incinte acustice. Totul era profund deconcertant; de-a lungul întregii lui vieți – mă rog, de-a lungul acelei părți a vieții lui care mi-era cunoscută –, tatăl meu s-a menținut, aproape ostentativ, în limitele unui bun-gust

1 TGV – tren de mare viteză; SNCF – Societatea Națională a Căilor Ferate; TER – Transport Expres Regional.

burghez complet convențional: costume cu vestă, de culoare gri cu dungi fine, sau eventual de un albastru închis, cravate englezești de firmă; veșmintele lui corespundeau perfect funcției pe care o deținea: director financiar de mare întreprindere. Blond și ușor cârlionțat, ochi azurii, chip arătos: ar fi putut prea bine să joace un rol într-unul din acele filme produse din când în când la Hollywood pe tema, deopotrivă absconsă și teribil de importantă, a lumii finanțelor, a produselor *subprime* și a universului de pe Wall Street. Nu ne mai văzuserăm de zece ani și evoluția lui mi-era străină, dar, în orice caz, nu mă așteptam la această transformare în aventurier de provincie.

Sylvia avea vreo cincizeci de ani, cu circa douăzeci și cinci mai puțin decât el; dacă n-aș fi fost eu, probabil că i-ar fi moștenit toată averea; existența mea o obliga să-mi dea partea ce mi se cuvenea – cel puțin 50%, câtă vreme eram copil unic. În aceste condiții, era greu să m-aștept la sentimente prea călduroase față de mine; cu toate astea, se purta destul de bine, mi se adresa fără stinghereală. O sunasem în mai multe rânduri ca să o avertizez de întârzierea din ce în ce mai mare a trenului, așa că notărița putuse muta întâlnirea la orele optsprezece.

Deschiderea testamentului tatei n-a dat naștere nici unei surprize: patrimoniul său fusese împărțit egal între noi doi; nu exista nici o dispoziție suplimentară. Notărița își făcuse treaba cu sârg, începând deja să evalueze masa succesorală.

Tata primea o pensie bunicică de la Unilever și n-avea mulți bani lichizi; 2 000 de euro în contul curent, vreo alte zece într-un cont de economii în active, deschis cu ceva vreme în urmă și probabil uitat. Principala lui avere era casa în care locuia împreună cu Sylvia. După ce-o vizitase, un agent imobiliar din Briançon o evaluase la 410 000 de euro. Automobilul Mitsubishi 4x4, aproape nou, valora la dealerul de mașini l'Argus 45 000 de euro. Pentru mine, cel mai uimitor lucru a fost colecția de arme de vânătoare valoroase, pe care notărița le clasificase în ordinea cotației: cele mai scumpe erau un Verney-Carron „Platines" și un Chapuis „Oural Élite". Ansamblul ajungea la o sumă totală de 47 000 de euro – mult mai mult decât mașina 4x4.

— Colecționa arme? am întrebat-o pe Sylvia.

— Nu erau arme de colecție; mergea frecvent la vânătoare, era pasiunea lui.

Un fost director financiar care își cumpără la bătrânețe un 4x4 pentru off-road și care își descoperă instinctele de vânător: surprinzător, dar posibil, la urma urmei. Notărița isprăvise; succesiunea asta avea să fie dezarmant de simplă. Rapiditatea extremă a procesului notarial nu mă împiedicase totuși, din pricina întârzierii inițiale, să pierd trenul de întoarcere, ultimul pe ziua aceea. Iar asta o punea pe Sylvia într-o poziție delicată, așa după cum ne-am dat seama, probabil în aceeași clipă, atunci când ne-am suit în mașină. Am risipit de îndată stânjeneala, afirmând că,

pentru mine, cel mai potrivit ar fi fost să găsesc o cameră la hotelul de lângă gară. Trenul spre Paris pleca mâine foarte devreme și în nici un caz nu puteam să-l ratez, aveam niște întâlniri foarte importante în capitală. Mințeam de două ori; nu doar că n-aveam întâlniri a doua zi și, de altfel, în nici o altă zi, dar primul tren pleca cu puțin înainte de prânz, puteam spera ca, în cel mai bun caz, să ajung la Paris pe la șase seara. Liniștită în privința faptului că aveam să dispar curând din viața ei, m-a poftit aproape cu entuziasm să beau un pahar „la ei acasă“, așa cum se încăpățâna să spună. Nu doar că acolo nu mai era „la ei“, câtă vreme taică-meu murise, dar în curând nu avea să mai fie nici măcar „la ea“: ținând seama de cifrele care-mi fuseseră comunicate și de faptul că trebuia să-mi achite partea de succesiune, nu avea de ales, trebuia să scoată casa la vânzare.

Situată deasupra văii Freissinières, vila lor era enormă; în parcarea de la subsol ar fi putut încăpea vreo zece mașini. Străbătând culoarul ce ducea spre living, m-am oprit în fața trofeelor împăiate, probabil capre negre, mufloni, mă rog, mamifere de genul ăsta; era și un mistreț, mai ușor de recunoscut.

— Scoateți-vă haina, dacă doriți… mi-a spus Sylvia. Știți, vânătoarea era foarte nostimă; până atunci, habar n-aveam ce-nseamnă. Vâna duminica de dimineața până seara, apoi cinam împreună cu toți ceilalți

vânători și soțiile lor, vreo zece cupluri; de obicei începeam aici și continuam adesea într-un restaurant micuț din satul vecin, pe care-l închiriam special pentru asta.

Prin urmare, taică-meu își încheiase viața *haios*; iată încă o surpriză. Toată tinerețea mea nu i-am întâlnit vreun coleg de muncă și cred că nici el nu s-a întâlnit cu vreunul din ei, în afara programului de lucru. Ai mei avuseseră oare prieteni? Poate, dar nu-i țineam minte. La Maisons-Lafitte locuiam într-o casă spațioasă – cu siguranță mai mică decât asta –, însă oricum generoasă. Nu-mi aminteam de nimeni care să fi venit la noi la masă, să-și fi petrecut vreun week-end, în fine, care să facă genul acela de lucruri pe care le fac îndeobște *prietenii.* De asemenea, nu cred – și asta era și mai tulburător – ca tatăl meu să fi avut niște *metrese*; dar, evident, nu puteam fi sigur, n-aveam nici o dovadă; oricum, nu reușeam să asociez ideea de amantă cu imaginea lui, așa cum îmi rămăsese în minte. Iată deci un bărbat care a trăit două vieți, perfect distincte, fără nici un punct comun.

Livingul era imens, cât întreg etajul; lângă bucătăria americană instalată în dreapta intrării se afla o masă rustică mare. Restul spațiului era ocupat de mese joase și divanuri încăpătoare, din piele albă; agățate de pereți – alte trofee de vânătoare, iar pe un rastel – colecția de puști a tatălui meu: obiecte arătoase, cu incrustații de metal, minuțios lucrate, care aruncau

luciri palide. Pe jos erau așternute piei de animale diverse, cele mai multe de oaie, cred; te puteai crede într-un film porno nemțesc din '70, unul care se petrecea într-o cabană de vânătoare din Tirol. M-am îndreptat spre fereastra care ocupa întreg peretele din fund și care avea vedere spre munți.

— În fața e vârful Meije, a intervenit Sylvia. Mai spre nord se vede vârful Barre des Écrins. Doriți să beți ceva?

Nu văzusem în viața mea un bar atât de bine înzestrat, erau zeci de alcooluri de fructe, lichioruri cărora nici nu le bănuiam existența. M-am mulțumit însă cu un Martini. Silvia a aprins o veioză. Înserarea lăsa lumini albăstrii peste zăpada care acoperea masivul Écrins, iar ambianța devenea cam tristă. Lăsând deoparte problemele de moștenire, nu cred că ar fi avut chef să rămână singură în casa asta. Încă era angajată, avea nu știu ce post la Briançon, îmi spusese câte ceva despre asta în drum spre notariat, dar uitasem detaliile. Era limpede însă că, dacă avea să se mute într-un apartament cochet din centrul orașului, viața ei urma să fie mult mai puțin distractivă. M-am așezat cam fără tragere de inimă pe un divan, am acceptat un al doilea Martini – hotărâsem însă că va fi ultimul și că imediat după aceea o voi ruga să mă conducă la hotel. Mi se părea din ce în ce mai clar că n-o să ajung în veci să le-nțeleg pe femei. Era o femeie normală, de o normalitate aproape excesivă și, cu toate

astea, reușise să descopere ceva la taică-meu, ceva ce nici eu, nici maică-mea nu găsisem. Și nu puteam să cred că ar fi fost vorba doar de bani, ori măcar în primul rând de bani; avea un salariu mare, se vedea după cum se-mbracă, după coafură, după felul în care vorbea. Știuse, cea dintâi, să găsească la acel bătrân obișnuit ceva care să merite iubit.

Odată ajuns la Paris, am descoperit mailul pe care mă temeam, de câteva săptămâni, că-l voi primi; mă rog, nu-i chiar așa, cred că de fapt mă resemnasem. Singura întrebare pe care mi-o puneam cu adevărat era dacă Myriam avea să-mi scrie, și ea, că *întâlnise pe cineva*; dacă avea să folosească această expresie.

Da, o folosea. În paragraful următor declara că-i pare rău și îmi scria că nu se va gândi niciodată la mine fără o oarecare apăsare. Cred că era adevărat – chiar dacă exista și un alt adevăr, acela că, după toate aparențele, nu-și va mai aminti prea des de mine. Apoi schimba subiectul, prefăcându-se nespus de îngrijorată de situația politică din Franța. Era drăguț din partea ei să sugereze că dragostea noastră fusese năruită de vârtejul situației politice; desigur, nu era tocmai cinstit, dar era drăguț.

M-am îndepărtat de ecranul calculatorului și am făcut câțiva pași spre fereastră; un nor lenticular stingher, cu margini colorate portocaliu de asfințit, plutea

în înalt deasupra stadionului Charléty, încremenit și nepăsător ca o navă spațială intergalactică. Nu simțeam decât o durere vătuită, vagă, dar îndeajuns de puternică încât să nu mă lase să gândesc limpede; vedeam doar că rămăsesem încă o dată singur, cu o dorință de viață împuținată și cu multe griji la orizont. Cât se poate de simplă în sine, demisia mea de la universitate deschisese un vast șantier administrativ în privința asigurărilor sociale și a casei de ajutor reciproc, pe care nu mă simțeam în stare să-l abordez. Cu toate astea, trebuia să-mi iau inima-n dinți; deși îndestulătoare, pensia nu m-ar fi ajutat să fac față unei boli grave; dar îmi permitea, în schimb, să fac din nou apel la niște *escort-girls.* De fapt, când m-am hotărât să parcurg ofertele site-ului meu obișnuit de întâlniri, nu mă trăgea deloc ața, iar în mintea mea plutea doar obscura noțiune kantiană de „datorie față de sine". Am optat în cele din urmă pentru un anunț dat de două fete. Rachida, o marocană de 22 de ani, și Luisa, o spanioloaică de 24, propuneau „să te lași vrăjit de un cuplu nebunatic și îndrăcit". Era, desigur, scump, dar mi se părea că împrejurările îndreptățeau o cheltuială ieșită din comun; ne-am dat întâlnire chiar în acea seară.

La început, lucrurile au mers ca de obicei; adică destul de bine; stăteau cu chirie într-un studio frumușel lângă piața Monge, arseseră tămâie și aveau un fond sonor liniștitor, gen cânt de balene, le-am penetrat normal și în cur, pe rând, fără oboseală și fără

plăcere. De-abia după vreo jumătate de oră, în timp ce o luam pe Luisa pe la spate, Rachida m-a pupat pe obraz și apoi, cu un surâs șmecher, s-a strecurat îndărătul meu; mai întâi mi-a pus o mână pe fese, apoi și-a apropiat fața și a început să-mi lingă coaiele. Am simțit cu o încântare crescândă cum se trezesc în mine fiorii uitați ai plăcerii. Poate că mesajul de la Myriam, faptul că mă părăsise oarecum oficial eliberaseră ceva în mine, nu știu. Copleșit de recunoștință, m-am întors, mi-am smuls prezervativul și mi-am băgat-o în gura Rachidei. După două minute, îi terminam între buze; a lins meticulos ultimii stropi în timp ce-o mângâiam pe păr.

La plecare, am insistat să-i dau fiecăreia un bacșiș de o sută de euro. Concluziile mele negative poate că fuseseră premature, aceste două fete îmi aduseseră o dovadă care se adăuga surprinzătoarei schimbări survenite târziu în viața tatălui meu; poate că, dacă mă întâlneam periodic cu Rachida, avea să se nască ceva între noi, nu era exclus.

Acest scurt elan de speranță m-a năpădit într-un moment în care Franța își regăsea un optimism pe care nu-l mai cunoscuse de la sfârșitul perioadei Trente Glorieuses[1], de-acum jumătate de veac. Începuturile guvernului de uniune națională înființat de Mohammed Ben Abbes erau unanim salutate ca un succes, toți comentatorii fiind de acord că nici un președinte nu se bucurase vreodată de o asemenea „stare de grație". Mă gândeam adesea la ce-mi spusese Tanneur, la ambițiile internaționale ale noului președinte, și mă concentram asupra unei informații trecute practic sub tăcere: reluarea negocierilor privind procesul de aderare a Marocului la Uniunea Europeană; pentru Turcia se stabilise deja un calendar. Prin urmare, reconstrucția Imperiului Roman era în plină

1 Interval de circa treizeci de ani (1945-1973) marcat de o puternică creștere economică în majoritatea țărilor occidentale dezvoltate.

desfășurare, iar pe plan intern Ben Abbes urma un traseu fără cusur. Consecința cea mai vizibilă a alegerii sale a fost scăderea în proporții uriașe a delincvenței: în cartierele cu probleme ajunsese de zece ori mai mică. Un alt succes imediat era rata șomajului, aflat în cădere liberă. Fenomenul se datora, desigur, înlăturării femeilor de pe piața muncii, strâns legată de revalorizarea semnificativă a alocațiilor familiale, care constituia prima măsură prezentată, simbolic, de noul guvern. Faptul că plățile erau condiționate de încetarea oricărei activități profesionale îi iritase, inițial, pe cei de stânga; dar, la vederea cifrelor care consemnau șomajul, iritarea a dispărut curând. Deficitul bugetar nu era amenințat de creșteri: sporirea alocațiilor familiale era compensată integral din bugetul Educației, de departe cel mai însemnat la nivel național. În noul sistem de învățământ, caracterul obligatoriu al școlarității înceta la sfârșitul ciclului primar, adică aproximativ la vârsta de doisprezece ani; reapăruse certificatul de încheiere a studiilor, ca o încoronare firească a parcursului educativ; iar finanțarea învățământului secundar și superior devenise integral privată. Toate aceste reforme urmăreau „să restituie familiei, celula de bază a societății, locul și demnitatea cuvenite“, declaraseră noul președinte al republicii și premierul său, cu prilejul unei ciudate alocuțiuni comune, în care Ben Abbes atinsese accente aproape mistice, iar François Bayrou, cu fața aureolată de un larg zâmbet de extaz, aproape că îndeplinise rolul de

Jean Saucisse, acel *Hanswurst* din vechile spectacole populare germane, care repeta exagerat – și nițel grotesc – ceea ce spusese personajul principal. Neîndoios, școlile musulmane nu aveau de ce să se teamă – cât privește învățământul, generozitatea petromonarhiilor fusese dintotdeauna nelimitată. Mai surprinzător a fost felul dibace în care anumite instituții catolice și evreiești s-au salvat, apelând la sprijinul unor conducători de întreprinderi; oricum, anunțau că au încheiat deocamdată negocierile și că le vor continua la începutul noului an școlar.

Implozia violentă a sistemului binar centru-stânga–centru-dreapta, care structura viața politică franceză din vremuri imemoriale, cufundase inițial întreaga presă într-o stare de stupefacție vecină cu afazia. Bietul Christophe Barbier, cu eșarfa în bernă, putuse fi văzut târându-se jalnic de la un platou de televiziune la altul, incapabil să comenteze o schimbare istorică pe care nu o bănuise – și pe care, de altfel, nimeni nu o prevăzuse. Cu toate acestea, treptat, săptămână de săptămână, au început să se articuleze nuclee ale opoziției. Sub imboldul unor personalități destul de îndoielnice precum Jean-Luc Mélenchon sau Michel Onfray s-au ținut niște adunări de protest. Frontul de stânga continua să existe, cel puțin pe hârtie, așa că devenise previzibilă apariția unui alt concurent onorabil pentru Mohammed Ben Abbes în 2027, în afara candidatei Frontului Național. La celălalt pol, s-au afirmat anumite formațiuni, precum Uniunea Studenților

Salafiști, care au denunțat persistența comportamentelor imorale și au cerut o aplicare reală a *shariei*. Iată că, treptat, reveneau în scenă elementele unei dezbateri politice. O dezbatere de tip nou, complet diferită de cele pe care Franța le cunoscuse în timpul ultimelor decenii, și care, deși semăna mai degrabă cu modelul existent în țările arabe, se putea totuși numi dezbatere. Existența unei confruntări politice, fie ea doar decorativă, este însă necesară pentru buna funcționare a mass-media și poate chiar pentru înfiriparea în rândurile populației a unui sentiment, oricât de formal, de democrație.

Dincolo de această vânzoleală superficială, Franța evolua rapid și în profunzime. În scurt timp, s-a văzut că Mohammed Ben Abbes avea idei, nu neapărat legate de islam. În timpul unei conferințe de presă, s-a declarat influențat de distributism, ceea ce i-a cufundat pe cei prezenți într-o stupefacție generală. Mai declarase asta și cu alte ocazii, în timpul campaniei prezidențiale; dar jurnaliștii au tendința firească să ignore informațiile pe care nu le înțeleg, iar declarația nu fusese nici preluată, nici redifuzată. Acum era însă vorba despre un președinte în exercițiu, deci devenea obligatoriu să-și aducă la zi documentația. Marele public a aflat astfel în cursul săptămânilor următoare că distributismul era o filozofie economică apărută în Anglia la începutul secolului XX sub influența gânditorilor Gilbert Keith Chesterton și Hilaire Belloc. Se dorea o „a Treia Cale“, care se distanța atât față de

capitalism, cât și față de comunism – asimilat unui capitalism de stat. Ideea care-i stătea la bază era eliminarea sciziunii între capital și muncă. Forma normală a economiei era întreprinderea familială; atunci când, pentru anumite tipuri de producție, era necesară reunirea în entități mai vaste, trebuia făcut totul astfel încât muncitorii să fie acționari ai întreprinderii lor și coresponsabili pentru gestionarea ei.

Distributismul, așa cum avea să precizeze mai târziu Ben Abbes, era perfect compatibil cu învățăturile islamului. Precizarea nu era lipsită de noimă, câtă vreme Chesterton și Belloc fuseseră cunoscuți în epocă mai ales pentru activitatea lor virulentă de polemiști catolici. A reieșit destul de rapid că, în ciuda anticapitalismului afișat al doctrinei, autoritățile de la Bruxelles n-aveau motive să se teamă de ea. Principalele măsuri practice adoptate de noul guvern au fost, pe de-o parte, suprimarea totală a ajutoarelor de stat pentru marile grupuri industriale – ajutoare pe care Bruxelles-ul le combătea de mult ca aducând atingere principiului liberei concurențe – și, pe de alta, adoptarea unor măsuri fiscale favorabile micilor meserii și statutului de întreprinzător independent. Măsurile au devenit imediat foarte populare; de câteva decenii încoace, năzuința profesională universal exprimată de tineri era să „pornească o afacere“, sau măcar să aibă un statut de liber întreprinzător. De altfel, ele corespundeau perfect cu evoluțiile economiei naționale: în Franța, în ciuda unor costisitoare

planuri de salvare, marile concernuri industriale continuaseră să intre în faliment, în avalanșă, în timp ce agricultura și meseriile mergeau bine și câștigau, cum se zice, cotă de piață.

Toate aceste evoluții conduceau Franța spre un nou model de societate, dar transformarea avea să rămână implicită până la apariția eseului unui tânăr sociolog, Daniel Da Silva, intitulat ironic *Într-o bună zi, toate astea vor fi ale tale, fiul meu,* și având subtitlul, mai direct, *Familia de conveniență*. În introducere aducea un omagiu altui eseu, publicat cu un deceniu înainte de filozoful Pascal Bruckner, în care acesta, constatând eșecul căsătoriei din dragoste, propovăduia o întoarcere la căsătoria de conveniență. Tot așa, Da Silva susținea că legătura familială, mai precis relația tată–fiu, nu putea în nici un caz să se întemeieze pe iubire, ci pe transmiterea unor abilități și a unui patrimoniu. În opinia lui, generalizarea muncii salariate avea să ducă în mod necesar la o explozie a familiei și la o atomizare completă a societății, care societate nu se putea revigora decât atunci când modelul de producție normal își va fi regăsit temeiul în întreprinderea individuală. Tezele antiromantice au cunoscut adesea un succes de scandal dar, înainte de Da Silva, au reușit cu greu să rămână în orizontul mediatic, câtă vreme presa dominantă era în continuare cantonată într-un consens universal ce privilegia libertatea individuală, misterul dragostei, chestii de genul ăsta. Spirit pătrunzător, excelent polemist, destul de indiferent, de

fapt, față de ideologiile politice ori religioase, menținându-se mereu în domeniul său de competență – analiza evoluției structurilor familiale și a consecințelor ei asupra perspectivelor demografice ale societăților occidentale –, tânărul sociolog avea să reușească să spargă cercul tendințelor de dreapta care amenințau să se coaguleze în jurul lui și să se impună ca o voce autorizată în corul dezbaterilor care s-au născut (s-au născut încet, cu pași mărunți, fără virulență, într-o ambianță generală de acceptare tacită și apatică) în jurul proiectelor sociale ale lui Mohammed Ben Abbes.

Povestea familiei mele era o ilustrare perfectă a tezelor lui Da Silva. Cât despre dragoste, ce să zic? Nu fusese niciodată atât de departe. Miracolul primei mele vizite la Rachida și Luisa nu s-a repetat, iar sula mea a redevenit un organ pe cât de eficient, pe atât de insensibil; am plecat din studioul lor într-o stare de semidisperare, conștient că n-am să le mai revăd probabil niciodată și că oportunitățile mi se strecurau printre degete cu o viteză crescută, lăsându-mă, cum ar fi zis Huysmans, „netulburat și veșted".

La scurtă vreme, un front de aer rece s-a abătut brutal, coborând mai multe mii de kilometri, asupra Europei Occidentale; după ce au zăbovit câteva zile peste Marea Britanie și Germania de nord, masele de aer polar au năvălit asupra Franței, provocând temperaturi deosebit de scăzute pentru acest anotimp.

Trupul meu, incapabil să mai fie o sursă de plăcere, rămânea un izvor plauzibil de suferințe. Câteva zile mai târziu, mi-am dat seama că eram, pentru a

zecea oară poate în ultimii trei ani, victima unei dishidroze, care se manifesta sub forma unor erupții veziculoase. Minuscule bubițe apărute pe tălpi tindeau să se extindă și să formeze o suprafață purulentă de carne vie. În urma unei ședințe la dermatolog, am aflat că boala se complicase din pricina unei micoze, ai cărei paraziți oportuniști colonizaseră regiunea afectată. Tratamentul era simplu, dar de durată, nu mă puteam aștepta la o ameliorare notabilă mai devreme de câteva săptămâni. În nopțile care au urmat, durerea nu mi-a dat pace; trebuia să mă scarpin ore-n șir, până la sânge, ca să-mi alin temporar suferința. Mi se părea ciudat că degetele mele de la picioare, bucățelele alea de carne dolofane, absurde, puteau fi încercate de asemenea junghiuri violente.

Într-una din nopțile când eram cufundat într-o astfel de ședință de scărpinat, m-am ridicat, cu picioarele sângerând, și m-am dus până la fereastră. Era trei dimineața, dar întunericul, ca întotdeauna la Paris, era doar parțial. De-acolo se zăreau vreo zece turnuri, mai multe sute de clădiri de dimensiuni medii. Cu totul vreo câteva mii de apartamente și, în același timp, de *menajuri* – menajuri care, la Paris, erau reduse la una sau două persoane, dar din ce în ce mai frecvent la una singură. În acea clipă, cele mai multe astfel de celule dispăruseră. Nu aveam mai multe motive să-mi pun capăt zilelor decât toți acei oameni. Ba chiar, dacă mă gândeam mai bine, aveam mult mai puține: viața mea fusese punctată de realizări pro-

fesionale însemnate, trăiam într-un mediu – desigur foarte restrâns – recunoscut și chiar apreciat. Din punct de vedere material, nu aveam de ce să mă plâng: aveam siguranța că, până la moarte, voi beneficia de un venit ridicat, de două ori mai mare decât media națională, fără să fie nevoie să muncesc. Cu toate astea, simțeam prea bine, eram din ce în ce mai aproape de sinucidere, fără să fiu disperat ori măcinat de vreo tristețe anume, pur și simplu printr-o degradare lentă a „sumei totale a funcțiunilor care se împotrivesc morții", despre care vorbește Bichat. În mod vădit, simpla voință de a trăi nu era suficientă ca să rezist în fața sumei de dureri și de necazuri care jalonează viața unui occidental mediu. Eram incapabil să trăiesc pentru mine, și atunci pentru cine altcineva să trăiesc? Omenirea nu mă interesa, ba chiar mă dezgusta, pe oameni nu-i consideram frații mei, și cu atât mai puțin pe cei care constituiau o fracțiune restrânsă a omenirii, bunăoară cea pe care o alcătuiau compatrioții mei ori foștii mei colegi. Totuși, într-un sens supărător, mă vedeam silit să recunosc că acești oameni erau semenii mei, însă tocmai această asemănare mă împingea să fug de ei; era nevoie de o femeie – conform soluției clasice, experimentate; o femeie este desigur umană, dar reprezintă un tip ușor diferit de umanitate, conferă vieții un anume parfum exotic. Huysmans și-ar fi putut practic pune problema în aceeași termeni, situația nu evoluase deloc de-atunci, ori poate doar într-un mod informal și negativ, prin

sleire lentă, prin netezirea diferențelor – dar până și asta fusese exagerat la culme. În cele din urmă, a apucat-o pe alt drum, a optat pentru exotismul mai radical al *divinității*; această cale mă lăsa însă la fel de perplex.

Au mai trecut câteva luni; dishidroza mea a cedat în sfârșit la tratament, dar a fost înlocuită aproape imediat de niște crize de hemoroizi violente. Vremea s-a răcit din ce în ce mai mult, iar ieșirile mele au devenit din ce în ce mai chibzuite: un drum săptămânal până la Géant Casino ca să-mi refac proviziile, un drum zilnic până la cutia de scrisori ca să-mi ridic cărțile pe care le comandasem pe Amazon.

Am străbătut însă perioada sărbătorilor fără excese de deznădejde. Anul trecut mai primisem niște felicitări de Anul Nou – în special de la Alice, dar și de la câțiva colegi de facultate. Anul ăsta, pentru întâia oară, nimic.

În noaptea de 19 ianuarie am fost zguduit de o subită și interminabilă criză de plâns. Dimineață, când zorii se ridicau peste Kremlin-Bicêtre[1], am hotărât să mă duc la abația din Ligugé, acolo unde Huysmans își începuse traiul monahal.

---

1 Localitate situată la periferia Parisului, în partea de sud-est.

TGV-ul spre Poitiers avea o întârziere neprecizată, iar agenții de securitate ai SNCF patrulau de-a lungul peroanelor ca să-i împiedice pe călători să aprindă vreo țigară; voiajul meu începuse destul de rău și aveam să mă izbesc și de alte neplăceri la urcarea în tren. Spațiul destinat bagajelor devenise și mai strâmt de la ultima mea călătorie, era practic inexistent, valizele și gențile stăteau îngrămădite pe coridoare, făcând problematică și, în scurtă vreme, imposibilă circulația între vagoane, adică ceea ce, pe timpuri, constituia principala distracție a unei călătorii feroviare. Barul Servair, la care mi-au trebuit douăzeci de minute ca să ajung, avea să-mi rezerve o altă dezamăgire: majoritatea felurilor aflate în meniu – pe o listă, de altfel, scurtă – erau indisponibile. SNCF-ul și societatea Servair își cereau scuze pentru neplăcerile provocate; m-am mulțumit cu o salată de quinoa cu busuioc și cu o apă carbogazoasă italienească. Ușor exasperat, cumpărasem ziarul *Libération* dintr-un chioșc

Relay aflat în gară. În dreptul localității Saint-Pierre-des-Corps, mi-a atras în cele din urmă atenția un articol: distributismul agitat de noul președinte părea totuși mai puțin inofensiv decât se presupunea la început. Unul dintre elementele esențiale ale filozofiei politice întemeiate de Chesterton și Belloc era principiul subsidiarității. Potrivit acestuia, nici o entitate (socială, economică sau politică) nu trebuia să-și ia în sarcină o funcție care putea fi îndeplinită de o entitate mai mică. Papa Pius XI, în enciclica sa intitulată *Quadragesimo Anno* oferea o definiție a acestui principiu: „Așa cum nu este bine să-i iei individului și să dai comunității ceea ce pot realiza întreprinderea privată și industria, tot așa reprezintă o mare nedreptate, un rău alarmant și o perturbare a ordinii acceptabile ca o organizație superioară de mari dimensiuni să-și aroge funcțiile pe care le pot îndeplini eficient entități inferioare mai mici". În cazul în speță – așa cum remarcase Ben Abbes –, noua funcție a cărei atribuire la un nivel prea larg „perturba ordinea acceptabilă" era nimic altceva decât solidaritatea socială. Ce poate fi mai frumos, se extazia el în ultimul discurs, decât solidaritatea exercitată în cadrul plin de căldură al celulei familiale! „Cadrul plin de căldură al celulei familiale" devenise, în acest context, *un program* în toată puterea cuvântului; concret, noul proiect de buget al guvernului prevedea o diminuare cu 85% a cheltuielilor sociale ale țării.

Cel mai ciudat era că magia hipnotică pe care o răspândea încă de la început continua să acționeze și

că proiectele lui nu întâmpinau nici o opoziție serioasă. Stânga avusese dintotdeauna capacitatea de a-și face acceptate acele reforme antisociale care, venind dinspre dreapta, ar fi fost respinse cu hotărâre; tot așa, dacă nu mai abitir, stăteau lucrurile și cu partidul musulman. Din paginile internaționale ale ziarului am aflat, între altele, că negocierile cu Algeria și cu Tunisia în vederea aderării la Uniunea Europeană avansau cu pași repezi și că ambele țări ar fi trebuit, până la sfârșitul anului următor, să se alăture Marocului în sânul Uniunii; în plus, fuseseră deja stabilite primele contacte cu Libanul și cu Egiptul.

Călătoria mea a început să aibă un aspect mai prielnic la gara din Poitiers. Erau îndeajuns de multe taxiuri, iar șoferul nu a părut deloc surprins când l-am anunțat că merg la abația Ligugé. Era un bărbat de vreo cincizeci de ani, corpolent, cu privire blândă și cumpătată; conducea foarte prudent o Toyota minifurgonetă. M-a informat că săptămână de săptămână veneau oameni din lumea întreagă să poposească la cea mai veche mânăstire creștină din Occident; cu câteva zile în urmă, îl dusese acolo pe un actor american celebru, nu reușea să-și amintească numele, dar îl văzuse cu siguranță în filme; după o scurtă cercetare, am stabilit că putea fi vorba, dar nu sută la sută, despre Brad Pitt. Șederea mea ar trebui să fie agreabilă, a estimat el; locul era liniștit, mâncarea delicioasă. Mi-am dat seama, în momentul în care-i ieșeau pe

gură acele cuvinte, că nu doar gândea ce spune, ci și că ar fi dorit să fie așa; făcea parte din acea categorie puțin numeroasă de indivizi care se bucură dinainte de bucuria semenilor, era, pe scurt, ceea ce se cheamă un *om de treabă*.

În încăperea de la intrarea în mânăstire se afla, pe stânga, o prăvălie de unde puteau fi cumpărate produsele artizanatului monastic. Deocamdată însă era închisă. O pancartă micuță anunța că, în caz de absență a personalului, puteai să suni, dar că – exceptând cazurile de extremă urgență – era preferabil să te abții în timpul slujbelor. Ora de începere a slujbelor era anunțată, nu însă și durata lor; după o socoteală destul de anevoioasă, luând în calcul și orele de masă, am ajuns la concluzia că, spre a încăpea toate în cursul unei singure zile, durata unitară a unei slujbe nu putea fi mai mare de jumătate de oră. Printr-o operațiune mai scurtă, am socotit că momentul de față se situa între slujba de prânz și cea de după-amiază și că, prin urmare, puteam să sun.

După câteva minute, a apărut un călugăr înalt la stat, îmbrăcat în sutană; când m-a văzut, a zâmbit generos. Chipul, cu frunte lată, era înconjurat de cârlionți castanii, un strop grizonanți, și de un colier de barbă tot șatenă; îi dădeam cel mult cincizeci de ani.

— Sunt fratele Joël, eu v-am răspuns la mail, a zis el, înainte să-mi ia autoritar geanta de voiaj, o să vă conduc la camera dumneavoastră.

Se ținea drept și îmi căra cu ușurință geanta, altfel destul de grea, părea să aibă o excelentă condiție fizică.

— Suntem bucuroși să vă revedem, a continuat el, au trecut mai bine de douăzeci de ani, nu-i așa?

Probabil că i-am aruncat o privire complet nedumerită, pentru că m-a întrebat:

— Ne-ați fost oaspete cu douăzeci de ani în urmă, nu? Pe vremea aceea scriați despre Huysmans.

Da, așa stăteau lucrurile, dar eram uluit că-și amintea de mine. Fața lui, în schimb, nu-mi spunea nimic.

— Sunteți fratele care-i întâmpină pe oaspeți, e adevărat?

— Nu, nicidecum, dar pe-atunci cu asta mă ocupam. E o sarcină care revine adesea fraților mai tineri – tineri, vreau să spun, în raport cu viața monahală. Acest frate e pus în situația să vorbească cu vizitatorii, se află deci în contact cu lumea; o astfel de îndeletnicire e ca un fel de sas, de poziție tranzitorie acordată călugărului înainte de cufundarea în tăcere. În ceea ce mă privește, am ocupat această funcție doar un an și ceva.

Mergeam de-a lungul unui edificiu renascentist destul de frumos, mărginit de un parc; un soare orbitor, iernatic, strălucea pe aleile presărate cu frunze uscate. Ceva mai încolo se afla o biserică în stil gotic târziu, aproape la fel de înaltă ca abația.

— E fosta biserică a mânăstirii, cea pe care a cunoscut-o Huysmans, mi-a zis fratele Joël. După împrăștierea comunității, cauzată de legile Combes, am

izbutit să ne refacem, însă nu am reușit s-o recuperăm, așa cum am făcut cu edificiile mânăstirii: A trebuit să construim una nouă în incinta abației.

Ne-am oprit în fața unei clădiri de un etaj, cu aceeași arhitectură renascentistă.

— Aici sunt camerele de închiriat, aici veți locui, a continuat el.

Chiar în acea clipă, un călugăr îndesat, de vreo patruzeci de ani, îmbrăcat și el în rasă neagră, și-a făcut apariția în capătul aleii. Sprinten, cu o chelie ce strălucea în razele soarelui, lăsa o impresie de voie bună și de vrednicie ieșite din comun; te trimitea cu gândul la un ministru de finanțe, sau chiar la un ministru pentru buget; oricum, aveam impresia că nimeni n-ar fi ezitat să-i încredințeze responsabilități capitale.

— Iată-l pe fratele Pierre, nou-însărcinat cu ospitalitatea, cu el va trebui să țineți legătura pentru toate aspectele practice ale șederii dumneavoastră aici, m-a înștiințat fratele Joël. Eu am venit doar ca să vă salut.

După aceste vorbe, s-a aplecat adânc în fața mea, mi-a strâns mâna și s-a dus către abație.

— Ați venit cu TGV-ul? s-a interesat fratele Pierre, la care eu am încuviințat. Da, chiar merge repede trenul ăsta, a continuat, vădit preocupat să păstreze discuția în limite convenționale.

Apoi, luându-mi geanta de voiaj, m-a condus până în cameră. Era o încăpere pătrată, cu latura de circa trei metri, cu tapet de hârtie gri deschis, cu împletituri pictate, iar podeaua era acoperită cu o mochetă cam

tocită, de un gri puțin mai închis. Singura decorațiune era un crucifix mare, din lemn întunecat, așezat deasupra unui pătuț de o singură persoană. Am observat imediat că lavoarul nu avea robinet de reglare a temperaturii; și am mai remarcat prezența pe tavan a unui detector de fum. L-am încredințat pe fratele Pierre că încăperea avea să-mi convină de minune, dar știam că acest lucru nu se va adeveri. Atunci când Huysmans se întreabă, uneori la nesfârșit, în paginile din *En route*, dacă va putea îndura viața monahală, unul dintre argumentele negative pe care le reține este că va fi împiedicat să fumeze înăuntrul clădirilor. Acesta e genul de frază care m-a împins dintotdeauna să-l iubesc; sau acel pasaj în care declară că una dintre puținele bucurii adevărate ale vieții pe acest pământ este să te tolănești în pat, singur, cu un vraf de cărți bune la îndemână și un pachet de tutun. Da, desigur, desigur; dar pe vremea lui nu existau detectoare de fum.

Pe un birou de lemn destul de hâit stăteau o Biblie, un volum subțire – aparținând lui dom Jean-Pierre Longeat – asupra rostului retragerii la mânăstire (se preciza „A nu se lua acasă“) și o foaie informativă pe care era trecut, în principal, programul slujbelor religioase și al meselor la refectoriu. O privire grăbită m-a înștiințat că Nona[1] era aproape, dar am hotărât

1 Una dintre cele șapte sesiuni liturgice de rugăciune, potrivit Bisericii Catolice de rit latin, ținută la ora trei după-amiaza. Tertia are îndeobște loc la nouă dimineața, iar Sexta la ora prânzului.

ca în această primă zi să mă abțin: simbolistica sa nu era frapantă, Tertia, Sexta și Nona aveau drept vocație „pomenirea Domnului de-a lungul zilei". Pe lângă liturghia zilnică, mai erau șapte ore canonice; față de epoca lui Huysmans nu se schimbase mai nimic, singura ajustare fiind mutarea slujbei Vigiliae, de la ora două dimineața, la orele douăzeci și două ale serii. La prima mea ședere aici, îmi plăcuse foarte mult această ultimă slujbă, alcătuită din psalmi lungi și meditativi și ținută în inima nopții, la egală distanță de Completa (la despărțirea de lumina zilei) și de Laudi, care vestea ivirea zorilor; era o slujbă de autentică așteptare, de ultimă speranță în lipsa speranței. Desigur, în plină iarnă, pe vremea când biserica nici măcar nu era încălzită, probabil că nu era tocmai simplu să te cufunzi în rugăciune.

Cel mai mult mă mișcase faptul că fratele Joël, după douăzeci de ani, încă mă mai ținuse minte. Probabil că, în acest răstimp, nu se întâmplaseră prea multe în viața lui. Lucrase în atelierele mânăstirii, participase la slujbele zilnice. Existența sa fusese tihnită și, probabil, fericită, în profund contrast cu propria mea existență.

Am făcut apoi o lungă plimbare prin parc, fumând țigare de la țigare și așteptând slujba de seară. Soarele era din ce în ce mai năucitor, aprindea scântei în chiciură, luciri gălbui în pietrele clădirilor, lumini stacojii în covorul de frunze. Înțelesul prezenței mele aici nu-mi mai era atât de clar; uneori îl deslușeam, vag, apoi însă dispărea brusc; oricum, era limpede că nu mai avea nici o legătură cu Huysmans.

În cele două zile care au urmat, deși nu-mi plăcea cu adevărat, m-am deprins cu șirul monoton al slujbelor. Liturghia era singurul element recognoscibil, singurul punct de legătură cu evlavia, așa cum este ea cunoscută în lumea dinafară. În rest, doar citirea și cântarea psalmilor adecvați momentului respectiv din zi, întrerupte uneori de scurte lecturi din textele sfinte, efectuate de către unul dintre călugări – lecturi care însoțeau, de asemenea, mesele luate în tăcere desăvârșită. Biserica modernă, construită în incinta mânăstirii, avea o urâțenie sobră – amintea, cumva, de arhitectura centrului comercial Super-Passy de pe Rue de l'Annonciation –, iar vitraliile, simple pete abstracte de culoare, nu meritau nici o atenție. Toate aceste detalii nu preau contau însă pentru mine: nu eram un estet, eram infinit mai puțin estet decât Huysmans, așa încât straiele hâde ale artei religioase contemporane mă lăsau rece. Vocile călugărilor se ridicau în aerul înghețat, pure, umile și mângâietoare; comunicau

blândețe, speranță și răbdare. Domnul Isus trebuia să se întoarcă, avea să se întoarcă în curând, iar lumina prezenței lui le umplea de pe-acum sufletele de bucurie: aceasta era tema unică a cânturilor, cânturi de lăuntrică și blajină așteptare. Nietzsche, cu flerul lui de cutră bătrână, avusese dreptate, creștinismul era de fapt o religie feminină.

Până aici, nimic deranjant, când m-am întors însă în chilie, au început să apară neplăcerile; detectorul de fum mă scruta cu micul său ochi roșiatic, dușmănos. Mă duceam uneori să fumez la fereastră, dar și aici am constatat că, în comparație cu epoca lui Huysmans, lucrurile se deterioraseră: calea ferată trecea prin capătul parcului, la două sute de metri în linie dreaptă, trenurile încă circulau cu viteză mare, iar vacarmul roților pe șine sfâșia liniștea meditativă a locurilor, de mai multe ori într-un ceas. Frigul devenise din ce în ce mai crunt, așa că fiecare dintre aceste ședințe în fața ferestrei mă făcea să mă lipesc apoi, minute în șir, de caloriferul din cameră. Buna mea dispoziție se subțiase, iar proza părintelui Jean-Pierre Longeat, un bun călugăr, cu siguranță, mă exaspera din ce în ce mai tare. „Viața ar trebui să fie un statornic dialog în spiritul iubirii, fie că suntem în nevoință, fie că ne bucurăm“, scria fratele, „folosește, deci, prilejul acestor zile ca să-ți sporești harul de a iubi și pe acela de a te lăsa iubit, în vorbe și fapte“.

Ești pe lângă subiect, tataie, sunt complet singur în camera asta, am persiflat eu țâfnos. „Te afli aici ca

să-ți lași bagajele și să începi o călătorie lăuntrică, pornind din acest loc de inspirație unde se exprimă forța năzuinței“, mai scria el. Năzuința mea e simplă, am izbucnit eu, vreau să trag o țigară, tataie, asta-i problema, asta-i tot ce mă inspiră. Spre deosebire de Huysmans, nu-mi simțeam „inima secătuită și afumată de-atâtea petreceri“, ci plămânii uscați și afumați de tutun.

„Ascultă, gustă și bea, plângi și cântă, deschide poarta iubirii!“ exclama Longeat de pe piscurile beatitudinii. În dimineața celei de-a treia zile, am înțeles că trebuie să plec, această ședere era sortită eșecului. I-am destăinuit fratelui Pierre niște probleme profesionale complet neprevăzute, cu implicații absolut incredibile, care mă sileau, vai, să-mi scurtez șederea. Cu moaca lui de Pierre Moscovici[1], știam că o să mă creadă, poate chiar fusese un fel de Pierre Moscovici într-o viață recentă, cred că doi Pierre Moscovici n-aveau cum să nu se înțeleagă, miroseam că lucrurile o să meargă șnur între noi. În clipa când ne despărțeam în sala de primire a mânăstirii, și-a exprimat totuși nădejdea că drumul meu printre frați fusese podidit de lumină. I-am zis că „da“ dintr-o suflare, că a fost superbine, dar am simțit în acel moment că mă situez un pic sub așteptările lui.

În cursul nopții, o zonă depresionară venind dinspre Atlantic pătrunsese în Franța prin sud-vest, iar

---

1 Om politic francez, membru al Partidului Socialist.

temperaturile crescuseră cu zece grade; o ceață groasă acoperea câmpurile de lângă Poitiers. Comandasem din vreme un taxi, trebuia să-mi omor timpul doar vreo oră; m-am mutat la Bar de l'Amitié, a cărui intrare se afla la mai puțin de cincizeci de metri de mânăstire și am început să dau pe gât, mecanic, beri Leffe și Hoegaarden. Chelnerița era slabă și machiată strident, clienții vorbeau tare – pe teme imobiliare și de vacanță, în principal. Nu mă simțeam deloc bine printre semenii mei.

V

Dacă islamul nu e politic, atunci nu e nimic.
Ayatollahul Khomeini

În gara din Poitiers a fost nevoie să-mi schimb biletul de tren. Mai toate locurile din următorul TGV spre Paris erau ocupate, așa că am plătit în plus ca să am acces în zona TGV Pro 1. Potrivit reclamelor SNCF, era un univers privilegiat, care asigura o conexiune *wifi* fără cusur, măsuțe mai largi ca să-ți așezi documentele de lucru, prize ca să nu rămâi, prostește, în pană de laptop; altfel, era ca la clasa întâi obișnuită.

Am găsit un loc retras, fără nimeni vizavi și cu fața spre sensul de mișcare al trenului. De cealaltă parte a culoarului, un om de afaceri arab la vreo cincizeci de ani, îmbrăcat cu o *djellaba* albă și pe cap cu un *keffieh* tot alb, și care probabil venea de la Bordeaux, își întinsese mai multe dosare și computerul pe măsuțele avute la dispoziție. În fața lui, două tinere abia ieșite din adolescență – soțiile sale, după toate probabilitățile – dăduseră iama printre dulciurile și revistele dintr-un magazin Relay. Erau zburdalnice și râzărețe,

purtau rochii lungi și voaluri pestrițe. Una era cufundată în *Picsou Magazine*, cealaltă în *Oops*.

Omul de afaceri, în schimb, părea că se confruntă cu probleme majore; după ce și-a deschis mailul, a descărcat o arhivă care conținea mai multe tabele Excel; cercetarea acelor documente a părut că-i sporește neliniștea. A format un număr pe mobil și a început o lungă conversație cu voce scăzută. Nu pricepeam despre ce era vorba, așa că am încercat fără prea mare succes să citesc *Le Figaro*, care analiza noul regim instalat în Franța din perspectiva problemei imobiliare și a luxului. Din acest unghi, situația era cât se poate de promițătoare: înțelegând că vor avea de-a face cu o țară prietenă, privilegiații monarhiilor din Golf se arătau din ce în ce mai dispuși să-și cumpere o locuință provizorie la Paris sau pe Coasta de Azur, și licitau mai mult decât chinezii sau rușii; pe scurt, piața prospera.

Hohotind de râs, fetele se apucaseră să rezolve jocul celor șapte greșeli din *Picsou Magazine.* Ridicând ochii de pe ecran, omul de afaceri le-a aruncat un dureros zâmbet de reproș. I-au surâs și ele, continuând să șopocăie pătimaș. A luat iar telefonul mobil și a început o nouă discuție, la fel de lungă și de secretoasă precum cea dintâi. Sub regim islamic, femeile – mă rog, cele care erau îndeajuns de arătoase încât să trezească poftele unui soț bogat – puteau practic rămâne copile până la sfârșitul vieții. Curând după ce părăseau copilăria, deveneau ele însele mame, și se adânceau din

nou în universul infantil. Copiii lor creșteau, ele deveneau bunici și uite-așa le trecea viața. Mai rămâneau doar câțiva ani în care să-și cumpere lenjerie sexy, schimbând jocurile de țânci cu jocurile sexuale, între care, de fapt, nu era nici o diferență. Desigur, își pierdeau autonomia, dar *fuck the autonomy*, mă simțeam obligat să admit că renunțasem cu ușurință și chiar cu ușurare la orice responsabilitate de ordin profesional sau intelectual și că nu-l invidiam câtuși de puțin pe omul ăsta de afaceri, așezat de cealaltă parte a culoarului din TGV Pro 1, al cărui chip devenea pământiu de angoasă pe măsură ce vorbea la telefon, în mod limpede trecea printr-o pasă proastă – trenul tocmai depășise Saint-Pierre-des-Corps. Măcar se bucurase de cele două soții grațioase, încântătoare, care-i schimbaseră gândurile de la condiția de om de afaceri istovit – ca să nu mai spun că poate mai avea încă una sau două la Paris; dacă țin bine minte, numărul maxim, după *sharia*, era de patru. Tatăl meu avusese... O avusese pe maică-mea, tâmpita aia nevricoasă. Până și gândul mă cutremura. În sfârșit, era moartă acum, muriseră amândoi; rămăsesem singura mărturie vie – deși cam ostenită în ultima vreme – a dragostei lor.

Temperaturile se îmblânziseră și la Paris, dar mai puțin decât în restul țării, o ploaie fină și rece cădea peste oraș; traficul era foarte intens pe strada Tolbiac, care mi s-a părut neobișnuit de lungă, aveam senzația că n-am străbătut niciodată o arteră atât de lungă, de mohorâtă și de plicticoasă. Nu m-așteptam la ceva anume de la această întoarcere, poate doar la diverse necazuri. Totuși, spre marea mea uimire, am găsit o scrisoare în cutia poștală – mă rog, ceva ce nu era nici publicitate, nici factură, nici solicitare de informații administrative. Am aruncat o privire scârbită prin salon, fără să pot alunga sentimentul că nu-mi făcea nici o plăcere să revin acasă, în acest apartament pe care nimeni nu-l iubea și unde nimeni nu iubea pe nimeni. Mi-am turnat un pahar mare de calvados și am deschis scrisoarea.

Era semnată de Bastien Lacoue, care, cu niște ani în urmă – pe-atunci informația îmi trecuse pe lângă ureche – îi urmase lui Hugues Pradier la conducerea

editurii Pléiade. Începea remarcând că Huysmans, printr-o inexplicabilă omisiune, nu pătrunsese încă în catalogul editurii, deși făcea neîndoios parte din corpul de clasici ai literaturii franceze. Asupra acestui aspect nu puteam fi decât de acord. Continua afirmându-și convingerea că editarea operelor lui Huysmans nu-mi putea fi încredințată decât mie, grație excelenței universal recunoscute a studiilor mele despre scriitor.

Era genul de propunere pe care n-o poți refuza. Mă rog, puteam, desigur, s-o refuz, dar ar fi însemnat să renunț la orice formă de ambiție intelectuală sau socială – sau, pur și simplu, la orice formă de ambiție. Eram oare pregătit pentru așa ceva? Ca să rumeg mai bine problema, mi-am mai turnat un pahar de calvados. După un oarecare timp de reflecție, mi s-a părut mai înțelept să cobor să mai cumpăr o sticlă.

Două zile mai târziu, am obținut, fără probleme, o întâlnire cu Bastien Lacoue. Biroul lui era exact cum mi-l închipuisem, de o vetustețe studiată, cocoțat la capătul unei scări de lemn masiv de trei etaje, cu vedere spre o grădină interioară prost întreținută. Individul era un intelectual obișnuit, cu niște ochelari mici, ovali și fără ramă, mai degrabă jovial, mulțumit de sine, de lume și de poziția pe care o avea în această lume.

Avusesem timp să pregătesc discuția, așa că am sugerat o împărțire a operelor pe volume. Cel dintâi antologa lucrări cuprinse între *Le drageoir aux épices*

și *La retraite de monsieur Bougran*[1] (am reținut ca dată probabilă a scrierii volumului anul 1888), cel de-al doilea era consacrat ciclului Durtal, începând cu *Là-bas* și terminând cu *L'oblat*, la care se adăuga desigur *Les foules de Lourdes*[2]. Această împărțire simplă, logică și chiar evidentă nu putea isca neînțelegeri. Ca de obicei, cea mai spinoasă problemă erau notele. Anumite ediții pseudosavante găsiseră de cuviință să consacre note lămuritoare nenumăraților autori, muzicieni și pictori pomeniți de Huysmans. Mi se părea complet de prisos, chiar aglomerând notele la sfârșitul volumelor. Riscau nu doar să îngreuneze enorm lucrarea, ci și să ne pună în încurcătură: primeam oare prea multe informații – ori prea puține – asupra lui Lactantius, Angela da Foligno sau Grünewald? Oamenii care voiau să afle mai multe, n-aveau decât să se documenteze singuri, și cu asta, basta. În privința relațiilor lui Huysmans cu scriitorii timpului său – Zola, Maupassant, Barbey d'Aurevilly, Gourmont sau Bloy –, cădea în sarcina prefeței să le lămurească. Lacoue a fost și aici pe aceeași lungime de undă cu mine.

Cuvintele dificile și neologismele folosite de Huysmans justificau, în schimb, un vast recurs la aparatul de note, pe care mi-l imaginam sub forma unor adnotări în josul paginii, spre a nu poticni excesiv lectura. A încuviințat cu entuziasm.

---

1 *Viața la pensie a domnului Bougran.* Volum publicat postum în 1964.

2 *Mulțimile din Lourdes* (1906).

— Ați realizat deja o muncă apreciabilă în această direcție, prin studiul *Vertijurile neologismelor*! mi-a semnalat el cu veselie.

Am ridicat mâna dreaptă, cu un gest care exprima rezerva, și am susținut că, în lucrarea pe care avusese bunăvoința s-o menționeze, nu făcusem decât să ating problema; investigasem cel mult un sfert din materialul lingvistic huysmansian. Lacoue a ridicat în schimb brațul stâng, cu un gest ce se voia conciliator: desigur, nu dorea în nici un caz să subestimeze cantitatea considerabilă de muncă pe care o mai aveam de îndeplinit pentru elaborarea acestei ediții; deocamdată nu fusese stabilită nici o dată de predare, puteam fi liniștit în privința asta.

— Da, veți trudi pentru eternitate. Da, sună cam pretențios, dar, până la urmă, asta e ambiția noastră.

După această declarație bine ticluită s-a instalat un scurt moment de tăcere. Cred că lucrurile mergeau bine între noi, împărtășeam aceleași valori, ediția din Pléiade avea să meargă ca unsă.

— Lui Robert Rediger i-a părut tare rău că ați plecat de la Sorbona după... după, ca să zic așa, schimbarea de regim, a continuat el cu voce mai îndurerată. Știu asta pentru că mi-e prieten. Prieten apropiat, a adăugat el, cu o nuanță ostentativă. Anumite cadre didactice, bine pregătite, au rămas. Altele, la fel de bine pregătite, au plecat. Fiecare dintre aceste plecări,

printre care și a dumneavoastră, l-a rănit personal, a încheiat el cam precipitat, de parcă imperativul prieteniei, pe de-o parte, și cel al curtoaziei, pe de alta, dăduseră înlăuntrul lui o luptă aprigă.

N-aveam ce să-i răspund și, după o tăcere de circa un minut, și-a dat până la urmă seama de asta.

— Mă rog, sunt foarte încântat că ați acceptat micul meu proiect! a exclamat, frecându-și mâinile de parcă pusesem la cale o farsă nostimă la adresa lumii savanților. Știți, mi se părea absolut anormal și regretabil ca un om ca dumneavoastră… un om de talia dumneavoastră, vreau să spun, să se trezească dintr-odată fără catedră, fără publicații, fără nimic!

După aceste ultime cuvinte, conștient că tonul său fusese poate cam dramatic, s-a ridicat foarte încet de pe scaun; m-am ridicat și eu, însă mult mai vioi.

Ca să pună și mai mult glanț pe pactul pe care tocmai îl parafasem, Lacoue m-a condus nu doar până la ușa biroului, ci a și coborât împreună cu mine cele trei etaje („Atenție, treptele sunt abrupte!“), și, apoi, străbătând culoarele („E-un labirint!“ m-a anunțat el cu umor; ceea ce nu era adevărul-adevărat, erau două coridoare care se intersectau perpendicular, după care ajungeai direct în holul de primire), m-a scos la ieșirea din editura Gallimard, de pe strada Gaston Gallimard. Aerul devenise din nou uscat și rece, mi-am dat seama că nu discutasem deloc despre remunerație. De parcă

mi-ar fi citit gândurile, și-a îndreptat mâna spre umărul meu – fără să-l atingă, și mi-a strecurat:

— O să vă trimit în curând o propunere de contract.

Apoi a adăugat, dintr-o suflare:

— Iar sâmbăta viitoare dăm o mică petrecere în cinstea redeschiderii Sorbonei. O să vă trimit invitația: știu că lui Robert i-ar face mare plăcere să puteți veni.

De data asta m-a bătut fără înconjur pe umăr, după care mi-a strâns mâna. Pronunțase ultimele fraze cu dezinvoltură, de parcă nu le gândise dinainte, dar am avut senzația că tocmai aceste ultime vorbe explicau și justificau tot restul.

Recepția începea la orele optsprezece și se ținea la ultimul etaj al Institutului Lumii Arabe, special rezervat pentru această ocazie. Când am prezentat invitația la intrare, m-am simțit cuprins de neliniște: cu cine aveam să mă-ntâlnesc? Cu niște saudiți, desigur, invitația garanta prezența unui prinț căruia îi recunoscusem perfect numele și care era principalul finanțator al noii universități Paris-Sorbona. Probabil și cu foștii mei colegi, desigur cei care acceptaseră să lucreze în noua structură – dar cu excepția lui Steve nu-l cunoșteam pe nici unul, iar Steve era chiar ultima persoană pe care aș fi avut chef s-o văd.

Am recunoscut totuși pe cineva dintre foștii colegi, de îndată ce am făcut câțiva pași în uriașa sală iluminată de lustre. Abia de-l cunoșteam personal, probabil că schimbasem câteva vorbe o dată sau de două ori, dar Bernard de Gignac se bucura de un renume mondial în domeniul literaturii medievale, ținea constant conferințe la Columbia și la Yale și era autorul

unei lucrări de referință despre *Cântecul lui Roland.* De fapt, în materie de recrutare, era singurul succes cu care se putea mândri președintele noii universități. În afară de asta, nu prea aveam ce să-i spun, domeniul literaturii medievale rămânea pentru mine un teritoriu în mare măsură necunoscut; am acceptat cu înțelepciune niște *meze* – excelente, atât cele calde cât și cele reci, iar vinul roșu libanez care le însoțea nu era rău deloc.

Nu aveam totuși sentimentul că recepția era un succes. Mici grupuri, între trei și șase persoane, arabi și francezi laolaltă, circulau prin sala magnific decorată, schimbând arareori câte o vorbă. Muzica arabo-andaluză, sfâșietoare și sinistră, răspândită prin difuzoare, nu înviora atmosfera, dar nu asta era problema; am înțeles subit, după trei sferturi de oră de rătăcit prin public, după vreo zece aperitive și patru pahare de vin, ce nu era-n regulă: la recepție nu se aflau decât bărbați. Nu fusese invitată nici o femeie, or o viață socială decentă fără femei – și fără sprijinul fotbalului, care ar fi fost complet nepotrivit în acest context, până la urmă, universitar – reprezenta un pariu greu de câștigat.

Imediat după aceea l-am zărit pe Lacoue în mijlocul unui grup mai compact, retras într-un colț al sălii, și compus din vreo zece arabi și doi francezi. Toți vorbeau înfocat, cu excepția unui bărbat de vreo cincizeci de ani, cu nasul foarte coroiat, cu față durdulie și severă. Era îmbrăcat simplu, cu o *djellaba* albă, dar mi-am dat imediat seama că era omul cel

mai important din grup, probabil prințul însuși. Toți debitau, cu vehemență, niște aparente justificări, doar el stătea tăcut, clătinând uneori din cap, dar fața îi rămânea opacă, mă rog, era limpede vorba despre o problemă care nu mă privea, am schimbat direcția și am acceptat un *sambusek* cu brânză și un al cincilea pahar de vin.

Un bătrân uscățiv, foarte înalt, cu barbă rară, s-a apropiat de prinț, care s-a îndepărtat de grup ca să vorbească cu el față în față. Lipsit de nucleu, grupul s-a dispersat de îndată. Tot rătăcind prin sală alături de un alt francez, Lacoue m-a văzut și a venit la mine, avertizându-mă cu un semn confuz. Chiar nu era în apele lui și a făcut prezentările surd, nici măcar n-am înțeles numele însoțitorului său, un tip a cărui podoabă capilară părea dată cu briliantină și adusă spre ceafă cu multă grijă, și care era îmbrăcat cu un minunat costum cu vestă, de un bleumarin închis, tărcat vertical cu imperceptibile dungulițe albe. Stofa ușor lucioasă părea nespus de fină, probabil că era mătase, îmi venea s-o pipăi, dar am renunțat în ultima clipă.

Prințul era groaznic de ofensat pentru că ministrul educației nu venise la recepție, în ciuda promisiunilor. Și nu doar că lipsea ministrul, dar nu era de față nici un reprezentant al ministerului, absolut nimeni, „nici măcar secretarul de stat pentru universități…“, a conchis el deznădăjduit.

— V-am spus deja că, de la ultima remaniere, nu mai există secretar de stat pentru universități, i-a tăiat-o însoțitorul lui, iritat.

Situația era și mai gravă decât își închipuia Lacoue: ministrul avusese într-adevăr intenția să vină, confirmase în ajun, dar președintele Ben Abbes în persoană intervenise ca să-l facă să renunțe, cu scopul cât se poate de explicit de a-i umili pe saudiți. Ceea ce coincidea și cu alte măsuri recente, mult mai importante, precum relansarea programului nuclear sau sporirea ajutoarelor pentru dezvoltarea automobilelor electrice, prin care guvernul încerca să obțină, într-un termen cât mai scurt, independența energetică totală față de petrolul saudit. Evident că asta n-avea legătură cu universitatea islamică Paris-Sorbona, dar președintele ei ar fi trebuit să fie în temă… Chiar în acea clipă, l-am văzut pe Lacoue întorcându-se spre un bărbat la vreo cincizeci de ani, care intrase în sală și se îndrepta spre noi cu mers grăbit.

— Uite-l pe Robert! a izbucnit el cu o vădită ușurare, de parcă l-ar fi întâmpinat pe Mesia.

A avut totuși grijă să mă prezinte, mai sonor de data asta, după care l-a pus la curent cu situația. Rediger mi-a strâns mâna energic, aproape strivindu-mi-o între palmele lui puternice, și asigurându-mă că era foarte încântat că mă vede, că așteptase de mult clipa asta. Fizic, omul era remarcabil: foarte înalt, probabil peste un metru nouăzeci, bine legat, avea un piept lat, musculos, adevărul e că părea mai degrabă jucător de rugby decât cadru universitar. Avea fața bronzată, brăzdată de riduri adânci și părul complet alb, dar foarte bogat și tuns perie. În mod destul de ciudat, purta blugi și o jachetă de aviator din piele neagră.

Lacoue i-a explicat repede problema; Rediger a dat din cap, a mormăit cum că presimțise încurcătura și, după câteva clipe de reflecție, a conchis:

— Îl sun pe Delhommais. O să rezolve el.

Apoi a scos din haină un telefon mobil cu carcasă, aproape feminin, care părea minuscul în palma lui, și s-a îndepărtat câțiva pași ca să formeze un număr. Lacoue și însoțitorul său l-au privit fără să îndrăzească să se apropie, încremeniți într-o așteptare angoasată. Începeau să mă calce pe nervi cu poveștile lor, mi se păreau complet nerozi, evident că petrodolarii trebuiau gâdilați, ce mai tura-vura, ar fi putut să ia pe oricine de-acolo și să-l prezinte nu drept ministru, pentru că pe-ăsta îl văzuseră la televizor, dar ca pe șeful lui de cabinet, nenea ăla în costum cu vestă ar fi fost un șef de cabinet de nota zece, saudiții nu s-ar fi prins, chiar își complicau viața pentru un fleac, dar, mă rog, era treaba lor, am acceptat un ultim pahar de vin și am ieșit pe terasă, vederea spre Notre-Dame, iluminată seara, era de-a dreptul splendidă, temperatura mai crescuse iar ploaia se oprise, lumina lunii unduia pe apele Senei.

Probabil că am rămas îndelung în contemplație, pentru că atunci când m-am întors în sala de recepție asistența, în continuare exclusiv masculină, se rărise, nu-l mai zăream nici pe Lacoue, nici pe tipul la costum. E-n regulă, oricum nu venisem de pomană, mi-am zis luând prospectul celor de la cateringul libanez, chiar făceau aperitive bune și, în plus, livrau la

domiciliu, mai schimbam și eu meniurile indiene. În momentul în care-mi ceream hainele de la vestiar, s-a apropiat de mine Rediger.

— Plecați? m-a întrebat el, deschizând ușor brațele în semn de părere de rău.

L-am întrebat dacă reușiseră să-și rezolve problema protocolară.

— Da, până la urmă am aranjat. Ministrul n-o să ajungă astă-seară, dar i-a telefonat personal prințului și l-a invitat mâine-dimineață la minister, pentru un mic dejun de lucru. Mi-e teamă deci că Schramek avea dreptate: a fost vorba într-adevăr de o umilință dorită de Ben Abbes, care-și reînnoadă din ce în ce mai hotărât prieteniile de tinerețe cu cei din Qatar. Pe scurt, mai avem de tras. Asta e…

Și-a scuturat mâna dreaptă de parcă ar fi vrut să alunge subiectul acesta supărător, apoi și-a lăsat-o pe umărul meu.

— Îmi pare însă chiar rău că neajunsul ăsta ne-a împiedicat să stăm de vorbă. N-ar fi rău să veniți într-o zi la un ceai, ca să avem mai mult timp…

Mi-a surâs brusc; avea un zâmbet cuceritor, foarte sincer, aproape copilăresc, extrem de surprinzător pentru un bărbat cu un aspect atât de viril. Dar cred că știa asta, după cum cred că știa foarte bine să și-l folosească. Mi-a întins cartea lui de vizită:

— Ce-ați zice de miercurea viitoare, către orele șaptesprezece? Sunteți liber?

I-am răspuns că sunt.

Ajuns la metrou, m-am uitat pe cartea de vizită a noii mele cunoștințe; după mintea mea, era elegantă și de bun gust. Rediger avea un număr de telefon personal, două numere de serviciu, două numere de fax (unul personal, celălalt de serviciu), trei adrese de mail cu atribuții neclar definite, două numere de mobil (unul de Franța, celălalt de Anglia) și un ID de Skype. Un om care se străduia să fie căutat. Hotărât lucru, după Lacoue, începusem să mă mișc în sfere înalte, ceea ce aproape că mă neliniștea.

Avea, de asemenea, și o adresă, Rue des Arènes nr. 5; deocamdată, era singura informație de care aveam nevoie. Parcă-mi aminteam de Rue des Arènes ca de o străduță seducătoare, care dădea spre scuarul arenelor Lutèce, la rândul său unul dintre cele mai încântătoare unghere din Paris. Erau acolo măcelării, magazine de brânzeturi recomandate de Petitrenaud și de Pudlowski, ca să nu mai vorbesc de produsele italienești. Detalii, toate, care mi se păreau nespus de liniștitoare.

La stația de metrou Place Monge, am avut proasta inspirație s-o apuc pe la ieșirea „Arènes de Lutèce". Sigur, pe hartă părea firesc, pentru că dădeam direct în Rue des Arènes; uitasem însă că ieșirea respectivă n-avea lift și că stația se afla la cincizeci de metri sub nivelul străzii. Prin urmare, am ieșit epuizat și gâfâind din această ciudată gură de metrou, săpată în zidurile împrejmuitoare ale grădinii, cu coloanele ei robuste și caligrafia de inspirație cubistă, al cărei aer neobabilonian era perfect nepotrivit cu Parisul și, de altfel, cu orice alt loc din Europa.

Când am ajuns la numărul 5 de pe Rue des Arènes, mi-am dat seama că Rediger nu locuia doar pe o stradă minunată din arondismentul cinci, ci locuia într-o *căsoaie* de pe o stradă minunată din arondismentul cinci, mai mult, locuia într-o căsoaie *istorică.* La numărul 5 se afla, nici mai mult nici mai puțin, decât incredibila clădire neogotică flancată cu un turn pătrat, ce dorea să evoce un donjon de fortăreață, în care locuise Jean Paulhan din 1940 până la moarte, în 1968. Mie, personal, nu-mi plăcuse niciodată Jean Paulhan, nici latura lui de *eminență cenușie*, nici cărțile lui, dar trebuie să recunoaștem că fusese una dintre cele mai influente personalități ale lumii editoriale franceze de după război; și că trăise într-o casă splendidă.

Admirația mea pentru înlesnirile financiare făcute noii universități de către Arabia Saudită se afla într-o continuă creștere.

Am sunat și am fost întâmpinat de un majordom, al cărui costum crem, cu haină având guler de modă

maoistă, evoca oarecum straiele fostului dictator Khadafi. M-am prezentat, s-a înclinat ușor, știa de vizită. Mi-a cerut să aștept într-un mic hol luminat prin vitralii, cât timp se va duce să-l anunțe pe profesorul Rediger.

Așteptam de vreo două sau trei minute, când deodată s-a deschis o ușă în stânga, pe care a intrat o fată de vreo cincisprezece ani, îmbrăcată în blugi cu talie joasă și cu un tricou Hello Kitty; pletele negre îi scăldau umerii. Când m-a zărit, a scăpat un urlet și a încercat stângaci să-și ascundă chipul cu mâinile, după care s-a întors valvârtej de unde venise. Chiar atunci, la etajul superior s-a ivit Rediger și a început să coboare scara ca să mă întâmpine. Văzuse incidentul, a făcut un gest resemnat și mi-a întins mâna.

— Era Aïcha, noua mea soție. Se va simți foarte stânjenită, pentru că nu se cădea s-o vedeți fără văl.

— Îmi pare rău.

— N-aveți de ce să vă scuzați, e vina ei; ar fi trebuit ca, înainte să treacă prin hol, să întrebe dacă avem vreun oaspete. Mă rog, încă nu s-a obișnuit cu locuința, o să vină și asta.

— Da, pare foarte tânără.

— Tocmai a împlinit cincisprezece ani.

L-am urmat pe Rediger la etajul întâi, până într-un mare salon-bibliotecă, cu pereți foarte înalți, tavanul era cocoțat la vreo cinci metri mai sus. Unul din-

tre pereți era complet acoperit cu cărți, am văzut dintr-o privire că se aflau numeroase ediții vechi, mai ales de secol XIX. Două scări metalice solide, montate pe glisiere, înlesneau accesul la rafturile mai înalte. În față, stăteau agățate de un spalier zăbrelit întins pe tot peretele niște ghivece cu plante verzi: iederă, ferigi, viță-de-vie decorativă ale cărei frunze cădeau din tavan până pe podea, șerpuind în jurul unor rame care conțineau reproduceri ale unor versete caligrafiate din Coran sau fotografii în format mare, tipărite pe hârtie mată și care înfățișau roiuri stelare, supernove, nebuloase în spirală. Într-un colț, un birou masiv în stil Directoire era așezat pieziș de cealaltă parte a camerei. Rediger m-a condus în colțul opus, unde se afla o masă joasă cu tăblie de alamă, înconjurată de fotolii tapițate cu o stofă obosită în dungi roșii și verzi.

— Am și ceai, dacă vă place așa ceva, mi-a zis el, invitându-mă să mă așez. Dar și alcool, whisky, Porto, tot ce poftiți. Și un vin de Meursault excelent.

— Cred că merge un Meursault, am răspuns, nedumerit totuși, pentru că, după știința mea, islamul condamna consumul de alcool. De fapt, era o religie pe care nu o prea cunoșteam.

A dispărut, probabil ca să ceară să ni se aducă de băut. Fotoliul meu se afla vizavi de o fereastră veche care dădea spre arene, cu geam casetat. Era o priveliște splendidă, cred că era prima oară când mă bucuram de o vedere atât de completă asupra gradenelor. Totuși, după câteva minute, m-am apropiat de bibliotecă. Și ea era la fel de impresionantă.

Două din rafturile de jos erau doldora de xeroxuri A4. Erau teze susținute la diferite universități europene; m-am uitat la titlurile câtorva dintre ele, până am dat de o teză în filozofie, prezentată la universitatea catolică din Louvain-la-Neuve, semnată Robert Rediger și intitulată *Guénon citind Nietzsche.* Am scos-o din raft tocmai când Rediger pătrundea din nou în cameră; am tresărit, prins parcă asupra faptului, am dat să o pun la loc. S-a apropiat zâmbind:

— Nici o problemă, nu-i nici un secret. Ca să nu mai spun că interesul față de conținutul unei biblioteci, pentru o persoană ca dumneavoastră, e aproape o datorie profesională…

Venind și mai aproape, a văzut titlul lucrării xeroxate.

— Ah, ați dat peste teza mea, a spus scuturând din cap. Mi-am luat doctoratul cu ea, dar nu e cine știe ce. Oricum, mult sub nivelul tezei dumneavoastră. Găseam sensuri inexistente. Dacă stai să te gândești, Guénon n-a fost chiar atât de influențat de Nietzsche; refuzul lumii moderne e la fel de puternic la amândoi, dar provine din surse radical diferite. Astăzi n-aș mai scrie-o la fel. O am aici și pe-a dumneavoastră, a continuat el scoțând un alt volum xeroxat din raft. Știți că se păstrează cinci exemplare în arhivele universității. Ținând seama de numărul de cercetători care se prezintă anual să le consulte, m-am gândit că aș putea să iau și eu unul.

Abia de reușeam să-l urmăresc, eram în pragul leșinului. De aproape douăzeci de ani nu mai văzusem

Joris-Karl Huysmans, sau ieșirea din tunel; grosimea volumului era incredibilă, aproape jenantă – avea, mi-am amintit într-o străfulgerare, șapte sute optzeci și opt de pagini. Normal, îi dedicasem șapte ani din viață.

Cu teza mea în mână, s-a întors spre fotolii.

— E remarcabil ce-ați făcut, a insistat el. M-a dus cu gândul la tânărul Nietzsche, cel de pe vremea *Nașterii tragediei*.

— Exagerați…

— Nu cred, chiar nu. *Nașterea tragediei* era, la urma urmei, un fel de teză. În ambele cazuri, apare această incredibilă risipă, această jerbă de idei aruncate din senin în pagini, care fac textul, la drept vorbind, aproape ilizibil – ce e uimitor, în treacăt fie spus, mi se pare faptul că nu slăbiți ritmul preț de aproape opt sute de pagini. Odată cu volumul *Considerații inactuale*, Nietzsche se domolise, pricepuse că nu e cu putință să chinui cititorul cu o cantitate exagerată de idei, că trebuie să compui, lăsându-l să-și tragă sufletul. Cu *Vertijurile neologismelor*, o carte mai accesibilă, și dumneavoastră ați avut aceeași evoluție. Diferența e că Nietzsche a continuat și după aceea.

— Eu nu sunt Nietzsche…

— Nu, nu sunteți Nietzsche. Dar sunteți cineva, cineva foarte interesant. Și, scuzați-mi franchețea, sunteți ceva ce îmi doresc. Cred că deja ați înțeles, așa încât să jucăm cu cărțile pe masă: doresc să vă conving să vă întoarceți la catedra de la universitatea Paris-Sorbona, pe care o conduc.

În clipa aceea s-a deschis ușa, scutindu-mă de un răspuns, și a intrat o femeie de vreo patruzeci de ani, grăsuță și amabilă, aducând o tavă pe care erau așezate niște mici pateuri calde și o frapieră cu sticla de Meursault promisă.

— E Malika, prima mea soție, mi-a spus după ce femeia a ieșit, azi sunteți sortit să-mi întâlniți toate nevestele. M-am căsătorit cu ea când încă eram în Belgia. Da, sunt belgian de origine, nu mi-am luat cetățenie franceză, deși locuiesc aici de douăzeci de ani.

Minipateurile erau delicioase, condimentate cu măsură, mi s-a părut că simt aroma de coriandru. Iar vinul, sublim!

— Cred că nu se vorbește îndeajuns despre Meursault! am spus eu cu elan. Meursault e o sinteză, mai multe vinuri într-unul singur, nu credeți?

Îmi venea să vorbesc despre orice, dar nu despre viitorul meu universitar, însă nu-mi făceam iluzii, știam că va aborda din nou subiectul.

După o tăcere decentă, a revenit la subiect.

— E bine că ați acceptat să supervizați ediția din Pléiade. E normal, e legitim și e bine. Când Lacoue mi-a vorbit despre asta, ce era să-i răspund? Că e o alegere firească, legitimă; și, de asemenea, că era cea mai bună alegere. Vă spun cinstit: e-adevărat că, exceptându-l pe Gignac, n-am reușit până acum să-mi asigur colaborarea unor profesori realmente respectați și care să beneficieze de o statură internațională; bun, nu e o tragedie, universitatea de-abia s-a deschis; dar

în toată discuția asta eu sunt cel care cere, fără să aibă prea mult de oferit. De fapt, pe plan financiar vă pot oferi mult, știți prea bine, iar până la urmă contează și asta. Pe plan intelectual însă, postul de la Sorbona e mai puțin prestigios decât îngrijirea ediției Pléiade, sunt conștient de asta. Acestea fiind spuse, vă pot promite, în nume personal, că adevărata dumneavoastră muncă nu va fi perturbată. Veți avea de susținut doar niște cursuri ușoare, cursuri de amfiteatru pentru anul întâi și doi. Asistența pentru doctoranzi e istovitoare, am trecut și eu prin asta, așa că veți fi scutit. Pe plan statutar, se poate aranja fără probleme.

A tăcut, lăsându-mi impresia că-și isprăvise o primă tranșă de argumente. A sorbit un prim gât de Meursault, eu mi-am turnat un al doilea pahar. Cred că nu mi s-a întâmplat niciodată să mă simt atât de *dorit*. Mecanismul gloriei este lent, poate că teza mea chiar era genială, așa cum pretindea el, adevărul e că abia îmi aminteam de ea, piruetele mele intelectuale din prima tinerețe mi se păreau foarte îndepărtate, fapt e că acum mă bucuram de un soi de nimb, deși eu nu tânjeam decât să răsfoiesc cărți vechi, întinzându-mă în pat pe la orele patru după-amiaza, cu un cartuș de țigări și o sticlă de tărie, dar, pe de altă parte, mă vedeam silit să recunosc că, în ritmul ăsta, aveam să mor, aveam să mor curând, nefericit și singur; or, aveam eu oare chef să mor curând, nefericit și singur? Dacă stau să mă gândesc, așa și-așa.

Am terminat paharul, apoi mi l-am turnat și pe al treilea.

Pe geam se vedea soarele asfințind peste arene; tăcerea devenea un pic cam stânjenitoare. Bine, voia să jucăm cu cărțile pe masă, dar la urma urmei asta doream și eu.

— Cu o condiție, totuși… am zis eu cu prudență. O condiție nu tocmai nesemnificativă…

A încuviințat ușor din cap.

— Credeți… Credeți că o persoană ca mine se poate converti la islamism?

A plecat capul, de parcă s-ar fi adâncit într-o intensă meditație, apoi, ridicându-și privirea spre mine, mi-a răspuns:

— Da.

În clipa următoare și-a arborat din nou surâsul luminos și candid. Era a doua oară când îl vedeam, așa încât șocul a fost mai slab; cu toate astea, zâmbetul îi rămânea extrem de eficace. Acum era rândul lui să vorbească. Am înfulecat unul după altul două pateuri, care se mai răciseră. Soarele a dispărut îndărătul gradenelor, iar noaptea a năpădit arenele; când te gândești câte lupte de gladiatori și de fiare avuseseră loc aici, cu vreo două mii de ani înainte…

— Nu sunteți catolic, asta ar fi constituit un obstacol… a reluat el cu blândețe.

Într-adevăr, nu eram, nimic de zis.

— Și cred că nu sunteți nici ateu pe de-a-ntregul. Adevărații atei sunt de fapt rari.

— Credeți? Aveam impresia că, dimpotrivă, ateismul e foarte răspândit în lumea occidentală.

— După părerea mea, e o chestie superficială. Singurii adevărați atei pe care i-am întâlnit erau niște *revoltați*; nu se mulțumeau să constate cu indiferență non-existența lui Dumnezeu, ci refuzau această existență, precum Bakunin: „Și chiar dacă Dumnezeu ar exista, ar trebui să scăpăm de el…"; erau niște atei întocmai lui Kirilov, care îl respingeau pe Dumnezeu pentru că voiau să așeze omul în locul lui, erau umaniști, aveau o idee foarte nobilă despre libertatea și demnitatea umane. Bănuiesc că nici dumneavoastră nu vă recunoașteți în acest portret, nu?

Nu, într-adevăr; până și cuvântul umanism mă făcea să vărs, sau poate erau de vină pateurile calde, exagerasem cu mâncatul; mi-am mai pus un pahar de Meursault ca să-mi treacă.

— Problema e că, a continuat el, majoritatea oamenilor își duc viața fără să fie prea frământați de astfel de gânduri, care li se par excesiv de filozofice; le vin în minte doar atunci când se confruntă cu o dramă – o boală gravă, moartea unui apropiat. Mă rog, așa stau lucrurile în Occident, pentru că, oriunde altundeva în lume, în numele acestor idei ființele umane mor și omoară, duc războaie sângeroase, și asta încă de la începuturile omenirii: oamenii se luptă pentru probele metafizice, iar nu pentru niște puncte de creștere, nici pentru împărțirea terenurilor de vânătoare. De fapt, chiar și în Occident, ateismul nu are nici un temei solid. Când le vorbesc oamenilor despre Dumnezeu, încep îndeobște prin a le da o carte de astronomie…

— Da, sunt frumoase pozele de pe pereți.

— Da, frumusețea universului e extraordinară, iar dimensiunile lui, stupefiante. Sute de miliarde de galaxii, alcătuite, fiecare, din sute de miliarde de stele, dintre care unele se află la o distanță de miliarde de ani lumină – adică la miliarde de miliarde de kilometri. Iar la scara anilor lumină, începe să se constituie o ordine: roiurile galactice se grupează sub forma unui graf labirintic. Expuneți aceste fapte științifice unui număr de o sută de persoane luate la nimereală pe stradă: câte vor avea îndrăzneala să susțină că totul a fost zămislit *din întâmplare*? Cu atât mai mult cu cât universul este relativ tânăr – cel mult cincisprezece miliarde de ani! Gândiți-vă la celebrul argument al maimuței dactilografe: cât timp i-ar lua unui cimpanzeu care apasă la întâmplare tastele unei mașini de scris ca să refacă opera lui Shakespeare? Cât timp i-ar trebui unui hazard orb să reconstruiască Universul? Cu siguranță mai mult de cincisprezece miliarde de ani! Și nu e doar punctul de vedere al omului de pe stradă, ci și acela al marilor oameni de știință; poate că n-a existat în istoria omenirii un spirit mai strălucit decât acela al lui Isaac Newton – gândiți-vă la efortul intelectual uriaș, nemaivăzut, prin care s-au unificat într-o aceeași lege căderea corpurilor terestre și mișcarea planetelor! Ei bine, Newton credea în Dumnezeu, credea cu tărie, până într-atât încât și-a dedicat ultimii ani ai vieții unor studii de exegeză biblică – singurul text sacru care îi era cu adevărat accesibil.

Nici Einstein nu era mai ateu, chiar dacă natura exactă a credinței lui era mai greu de definit; atunci însă când îi obiectează lui Niels Bohr că „Dumnezeu nu dă cu zarul“, nu glumea deloc, i se părea de neconceput ca legile universului să fie guvernate de hazard. Argumentul unui „Dumnezeu ceasornicar“, pe care Voltaire îl considera de necombătut, a rămas la fel de puternic ca în secolul al XVIII-lea, ba chiar și-a sporit pertinența pe măsură ce știința stabilea legături din ce în ce mai strânse între astrofizică și mecanica particulelor. Nu e de fapt ușor ridicol să vezi făptura aia plăpândă, de pe o planetă anonimă dintr-o galaxie oarecare, ridicând brațul și ițindu-se pe piciorușe ca să proclame: „Dumnezeu nu există“? Scuzați-mă, sunt prea vorbăreț…

— Nu, continuați, chiar mă interesează, am spus cu sinceritate, e drept că începusem să mă cherchelesc, iar o privire furișă m-a înștiințat că sticla de Meursault era goală.

— E-adevărat, am continuat, ateismul meu nu are temeiuri prea solide; ar fi o dovadă de înfumurare să susțin contrariul…

— Înfumurare, ăsta-i cuvântul; există în străfundul umanismului ateu un orgoliu, o aroganță incredibile. Până și ideea creștină a reîntrupării exprimă o idee cam comică, Dumnezeu s-a întrupat în om… de ce nu într-un locuitor de pe Sirius sau din galaxia Andromeda?

— Credeți în viața extraterestră? l-am întrebat surprins.

— Nu știu, nu prea mă gândesc la asta, e doar o problemă de aritmetică: ținând seama de miriadele de stele răspândite în univers, de multele planete care gravitează în jurul fiecăreia dintre ele, ar fi surprinzător ca viața să se fi manifestat doar pe Terra. Oricum, nu asta contează, ce voiam să spun este că Universul poartă în mod evident marca unui plan inteligent, că reprezintă neîndoios împlinirea unui proiect născut dintr-o inteligență gigantică. Mai devreme sau mai târziu, această idee simplă avea să se impună, e un lucru pe care l-am intuit de foarte tânăr. Întreaga dezbatere intelectuală a secolului XX s-a rezumat la o opoziție între comunism – varianta *hard* a umanismului, să-i spunem – și democrația liberală – adică varianta sa blândă; era totuși prea simplificator. Știam încă de la vârsta de cincisprezece ani că întoarcerea sentimentului religios, despre care începuse să se vorbească, era inevitabilă. Familia mea era mai degrabă catolică – mă rog, începuse să se cam îndepărteze de catolicism, bunicii mei fuseseră practicanți – așa că, în mod firesc, m-am întors mai întâi spre catolicism. Apoi, încă din primul an de facultate, am început să simpatizez cu mișcarea identitară.

Probabil că am lăsat să mi se vadă mirarea, pentru că s-a întrerupt și m-a privit cu o umbră de surâs. Chiar atunci s-a auzit un ciocănit la ușă. A răspuns în arabă și Malika a apărut din nou, aducând o tavă cu o cafetieră, două cești, o farfurie de baclavale cu fistic și niște trigoane. Mai era și o sticlă cu rachiu de smochine însoțită de două păhărele.

Înainte să-și ducă mai departe ideile, Rediger a servit cafeaua. Era amară, foarte tare și mi-a făcut nespus de bine, pentru că mi-am recăpătat pe loc luciditatea.

— Nu mi-am ascuns niciodată opțiunile de tinerețe, a continuat el. Iar noilor mei prieteni musulmani nici nu le-a trecut prin cap să mi le reproșeze; li se părea absolut normal ca, în căutarea unei căi de a părăsi umanismul ateu, să mă întorc în primul rând spre tradiția mea originară. În plus, nu eram nici rasiști, nici fasciști – ca să fiu cinstit până la capăt, anumiți identitari nu erau departe; eu însă, în nici un caz, niciodată. Toate formele de fascism mi s-au părut mereu o tentativă spectrală, înfricoșătoare, ipocrită de a reînvia națiuni moarte; fără creștinism, națiunile europene nu erau decât niște corpuri fără suflet, niște zombi. Putea însă creștinismul să reînvie? Așa am crezut, așa am crezut timp de câțiva ani – din ce în ce mai sceptic, mai influențat de gândirea lui Toynbee, de ideea lui potrivit căreia civilizațiile nu mor asasinate, ci prin sinucidere. Și-apoi totul s-a schimbat într-o bună zi – mai exact pe 30 martie 2013; îmi amintesc că era weekendul de Paște. Pe-atunci locuiam în Bruxelles și mergeam, din când în când, să beau câte-un pahar la barul hotelului Métropole. În dimineața zilei de 30 martie, treceam pe-acolo din întâmplare și-am văzut un mic afiș care anunța că barul se va închide definitiv chiar în acea seară. Eram uluit; i-am descusut pe chelneri. Mi-au confirmat, dar nu cunoșteau motivele exacte. Cum e să te gândești că puteai să comanzi sandviciuri și beri, ciocolată

vieneză și prăjituri cu cremă în această capodoperă absolută Art Déco, că puteai să-ți trăiești viața cotidiană înconjurat de frumusețe și, deodată, să realizezi că toate astea aveau să dispară brusc, acolo, în inima capitalei Europei?! Da, în clipa aceea am priceput: Europa se sinucisese. În calitate de cititor al lui Huysmans, ați fost probabil iritat, ca și mine, de pesimismul lui vădit, de imprecațiile lui repetate împotriva mediocrității epocii sale. Deși trăia într-un moment în care națiunile europene aflate la apogeu, în fruntea unor uriașe imperii coloniale, dominau întreaga lume! Într-o vreme de maximă înflorire tehnologică – căile ferate, iluminatul electric, telefonul, fonograful, construcțiile metalice ale lui Eiffel – și artistică, aici însă ar trebui citate prea multe nume, fie că vorbim despre literatură, pictură sau muzică…

Avea desigur dreptate; chiar și din punctul de vedere mai îngust al „artei de a trăi“, degradarea era simțitoare. Am acceptat o baclava oferită de Rediger și m-am dus cu gândul la o carte pe care-o citisem cu niște ani în urmă, o carte despre istoria bordelurilor. În iconografia lucrării, era reprodus un prospect al unui tractir parizian din perioada Belle Époque. Am fost puternic șocat văzând că anumite specialități sexuale propuse de *Domnișoara Hortense* nu-mi evocau nimic; chiar nu înțelegeam ce putea fi o „călătorie prin ținutul gălbui“ sau „săpunul imperial rusesc“. Iată că, în răstimpul unui secol, amintirea anumitor practici sexuale dispăruse, așa cum au dispărut anumite îndeletniciri meșteșugărești, precum aceea de

fabricant de saboți ori de clopotar. Și-atunci, cum să nu admiți ideea declinului european?

— Acea Europă care reprezenta o culme a civilizației umane s-a sinucis în decurs de câteva decenii, a reluat Rediger cu amărăciune.

Nu aprinsese luminile, încăperea era luminată doar de lampa de pe birou.

— Întreaga Europă a fost brăzdată de mișcări anarhiste și nihiliste, de chemări la violență, de abandonul oricărei legi morale. Apoi, după câțiva ani, totul s-a încheiat cu demența nejustificată a Primului Război Mondial. Freud a avut dreptate, Thomas Mann la fel. Dacă Franța și Germania, cele mai avansate națiuni ale lumii, se puteau lăsa târâte într-un asemenea măcel absurd însemna că Europa murise. Mi-am petrecut deci acea ultimă seară la Métropole, până la ora închiderii. M-am întors acasă târziu, pe jos, de-a lungul cartierului cu instituții europene, fortăreața aia lugubră, mărginită de maghernițe. A doua zi, m-am întâlnit cu un imam în Zaventem. După încă o zi, în lunea Paștelui, în prezența a vreo zece martori, am rostit formule rituale de convertire la islam.

Nu-i împărtășeam întocmai punctul de vedere privind rolul hotărâtor al Primului Război Mondial; sigur, a fost un masacru oribil, dar și războiul din 1870 fusese destul de absurd – cel puțin așa cum reiese din descrierea lui Huysmans –, și discreditase serios orice idee de patriotism; națiunile în ansamblul lor nu erau decât o fantasmagorie ucigașă, lucru pe care îl realizaseră probabil toate făpturile umane cât

de cât conștiente, încă din 1871; de aici proveniseră, dacă nu mă înșel, nihilismul, anarhismul și toate porcăriile de aceeași teapă. În privința civilizațiilor mai vechi, nu prea eram la curent. Noaptea se lăsase peste scuarul arenelor Lutèce, ultimii turiști părăsiseră zona; ici și colo, reverberele răspândeau o lumină palidă peste gradene. Romanii, chiar înainte de căderea imperiului, avuseseră cu siguranță sentimentul că sunt o civilizație eternă; se sinuciseseră oare și ei? Roma fusese o civilizație brutală, deosebit de capabilă în plan militar – dar și o civilizație sângeroasă, care propunea mulțimilor lupte pe viață și pe moarte între oameni, sau între oameni și fiare. Să fi avut romanii dorința secretă de a dispărea? Rediger îl citise cu siguranță pe Gibbon, dar și pe alți autori de aceeași factură, cărora nu le mai țineam minte numele, nu mă mai simțeam deloc în stare să port o conversație.

— Chiar vorbesc prea mult… a spus el, schițând un gest jenat.

Mi-a turnat un pahar de rachiu, mi-a oferit din nou tava cu trigoanele marocane; erau excelente, contrastul cu izul amar al alcoolului de smochine mi se părea delicios.

— E târziu, poate c-ar trebui să plec, am spus eu șovăielnic; de fapt nu prea aveam chef să mă duc.

— O clipă!

S-a ridicat și s-a îndreptat spre birou, îndărătul căruia se aflau câteva rafturi cu dicționare și cărți uzuale. S-a întors cu o cărțulie purtându-i numele, apărută

într-o colecție de buzunar ilustrată și intitulată *Zece întrebări despre islam.*

— Vă chinuiesc de trei ore cu pledoariile mele religioase, deși am scris deja o carte asupra acestei probleme, probabil că a început să devină o a doua natură… Ați auzit cumva de volum?

— Da, s-a vândut foarte bine, nu-i așa?

— Trei milioane de exemplare, s-a scuzat el. Se pare că, din senin, am căpătat un har aparte pentru popularizare. Desigur, e extrem de schematic… s-a scuzat el din nou, dar are avantajul că o să-l citiți rapid.

Volumul avea 128 de pagini și o iconografie bogată – mai ales reproduceri după arta islamică; ceea ce, într-adevăr, n-avea să-mi răpească mult timp. L-am vârât în rucsac.

A mai turnat două pahare de rachiu. Afară răsărise luna și lumina din plin gradenele, strălucirea ei era net mai puternică decât cea a reverberelor; am remarcat că reproducerile fotografice ale versetelor din Coran și ale galaxiilor, atârnate pe peretele vegetal, erau iluminate cu niște mici lămpi individuale.

— Aveți o casă superbă…

— A fost nevoie de ani mulți ca s-o am, n-a fost deloc simplu, credeți-mă…

S-a lăsat pe spate în fotoliu, dându-mi senzația că era prima oară de la sosirea mea când se simțea în largul lui: ce avea să-mi spună acum era, fără tăgadă, important pentru el.

— Desigur că nu-mi pasă de Paulhan, cine-ar putea fi interesat de Paulhan? În schimb, simt clipă de clipă bucuria de-a trăi în casa în care Dominique Aury a scris *Histoire d'O*, sau, în orice caz, în casa unde a trăit iubitul ei, cel de dragul căruia a scris cartea. E un roman fascinant, nu vi se pare?

Eram de aceeași părere. În principiu, *Histoire d'O* avea toate elementele ca să-mi displacă: fantasmele expuse mă scârbeau, iar ansamblul era de un kitsch ostentativ – apartamentul de pe insula Saint-Louis, palatul din cartierul Saint-Germain, *Sir Stephen*, ce s-o mai lungim, totul era de rahat. Cu toate astea, cartea era străbătută de o patimă, de un fior care contaminau totul.

— Aceasta e supunerea, a rostit molcom Rediger. Ideea tulburătoare și simplă în același timp, niciodată exprimată până atunci cu o asemenea forță, este că punctul de vârf al fericirii omenești se află în supunerea absolută. E o idee pe care aș ezita să o înfățișez coreligionarilor mei, care ar considera-o poate blasfematoare. Eu găsesc însă că există o relație între absoluta supunere a femeii față de bărbat, așa cum este descrisă în *Histoire d'O*, și supunerea omului față de Dumnezeu, așa cum o concepe islamul. Vedeți, a continuat el, islamul acceptă lumea și o acceptă în totalitatea ei, acceptă lumea *așa cum e*, ca să vorbesc ca Nietzsche. Budismul afirmă că lumea este *dukkha* – inadecvare, suferință. Creștinismul însuși manifestă serioase rezerve – nu-i oare Satan considerat „prinț al acestei

lumi"? Pentru islam, dimpotrivă, creația divină este perfectă, e capodopera supremă. Ce este în fond Coranul, dacă nu un uriaș imn mistic de slavă? De laudă înălțată Creatorului și de smerenie față legile Lui. De obicei, nu îi sfătuiesc pe oamenii care vor să se apropie de islam să înceapă cu lectura Coranului, exceptând cazurile când doresc să facă efortul să învețe arabă și să se împărtășească din textul original. Îi îndemn mai degrabă să asculte lectura suratelor, să le repete, simțindu-le respirația și avântul. Islamul este, până la urmă, singura religie care a interzis folosirea traducerilor în serviciul liturgic; Coranul este integral alcătuit din ritmuri, din rime, din refrene și asonanțe. E întemeiat pe ideea – principiu de bază al poeziei – unei comuniuni între sonoritate și sens, care îngăduie rostirea acestei lumi.

A părut din nou că se scuză, cred că mima un soi de stânjeneală în raport de eforturile lui de prozelitism și, în același timp, era probabil cât se poate de conștient că îl repetase de numeroase ori dascălilor pe care se străduise să-i convingă; cred că remarca privind refuzul traducerii Coranului i se potrivise mănușă lui Gignac, specialiștii în literatură medievală nu prea tolerează transpunerea obiectului lor de cult în franceza contemporană; la urma urmei, însă, tocite sau nu, argumentele lui își păstrau puterea de convingere. Iar eu nu mă puteam împiedica să mă gândesc la modul lui de viață: o soție de patruzeci de ani pentru cratiță, una de cincisprezece pentru alte chestii… mai avea cu siguranță și una sau două neveste de vârste medii, dar

mi se părea anapoda să-l descos. De data asta m-am ridicat hotărât să plec, i-am mulțumit pentru captivanta după-amiază, care, de altfel, se transformase în seară. Mi-a spus că s-a simțit și el foarte bine, ne-am duelat în politețuri pe picior de plecare; amândoi eram însă foarte sinceri.

Întors acasă, după ce m-am zvârcolit în pat mai bine de un ceas, mi-am dat seama că n-o să izbutesc să pun geană pe geană. Nu prea aveam de băut prin casă, doar un clondir de rom, mergea ca naiba cu rachiul dinainte, dar aveam nevoie. Prima oară în viață am început să mă gândesc la Dumnezeu, să iau serios în considerare ideea unui soi de Creator al Universului care-mi controlează fiecare gest, și reacția imediată a fost de spaimă. M-am liniștit treptat, ajutat și de alcool, repetându-mi că sunt o persoană măruntă, că Atotputernicul are griji mai importante etc., dar nu-mi dădea pace ideea, înfiorătoare, că-și va da dintr-odată seama că exist și că-și va *pogorî mâna* pe mine, căptușindu-mă cu un cancer de maxilar, ca la Huysmans, era un cancer frecvent la fumători, și Freud făcuse unul, da, un cancer la mandibulă părea plauzibil. Ce-o să mă fac după o extirpare de maxilar? Cum o să ies pe stradă, să mă duc la supermarket, să-mi fac cumpărăturile, cum o să suport privirile compătimitoare și pe

cele de silă? Iar dacă nu aveam să pot să mă duc la cumpărături, cine avea să le facă pentru mine? Noaptea avea să fie lungă și mă simțeam cumplit de singur. O să am măcar elementarul curaj al sinuciderii? Nici măcar asta nu era sigur.

M-am trezit spre orele șase dimineața, cu o strașnică durere de cap. În timp ce se scurgea cafeaua din expresor, am căutat *Zece întrebări despre islam*, dar după un sfert de ceas m-am văzut silit să admit că rucsacul meu nu era acasă și că, probabil, îl uitasem la Rediger.

După două aspirine, am găsit suficientă energie încât să mă adâncesc în lectura unui dicționar de argou teatral, publicat în 1907; am reușit să descopăr două cuvinte rare folosite de Huysmans, care ar fi putut lesne trece drept neologisme. Asta era partea amuzantă a muncii mele, amuzantă și relativ ușoară; greul va începe odată cu prefața, de ea vor fi legate toate așteptările. Mai devreme sau mai târziu, voi fi nevoit să-mi recitesc teza. Cele opt sute de pagini mă înspăimântau, aproape că mă striveau; după câte-mi aduceam aminte, încercasem o interpretare a întregii opere a lui Huysmans prin prisma viitoarei lui convertiri. Chiar autorul părea că te îndeamnă la asta, probabil că mă lăsasem manipulat – iar prefața la *À rebours*, scrisă după douăzeci de ani, era simptomatică. Însemna oare *À rebours* o inevitabilă întoarcere în sânul Bisericii? Această întoarcere a avut până la urmă loc, sinceritatea lui Huysmans e dincolo de orice bănuială,

iar *Les foules de Lourdes*, ultima lui carte, era în mod autentic opera unui creștin; acolo, un estet mizantrop și singuratic, depășindu-și aversiunea pe care i-o trezeau kitsch-urile religioase, reușea în cele din urmă să se lase pătruns de credința rudimentară a mulțimii de pelerini. Pe de altă parte, în plan practic, această întoarcere nu-i pretinsese sacrificii prea mari; statutul său de novice la Ligugé îi îngăduia să trăiască în afara mânăstirii; avea o slujnică personală, care-i pregătea bucate din gastronomia burgheză, atât de importante în viața sa; avea bibliotecă și pachetele lui de tutun olandez. Asista la toate slujbele și o făcea fără îndoială cu plăcere, dragostea lui estetică și aproape fizică față de liturghia catolică se ghicea în fiecare dintre paginile ultimelor sale cărți; în schimb nu menționa niciodată în ele problemele metafizice pe care le ridicase Rediger cu o zi în urmă. După cum nu întrezărise spațiile infinite care îl îngrozeau pe Pascal, care îi umpleau pe Newton și pe Kant de încântare și de respect. Huysmans era un convertit, desigur, dar nu în felul lui Péguy sau Claudel. Mi-am dat seama în acea clipă că vechea mea teză nu-mi va de mare folos; și nici declarațiile lui Huysmans însuși.

Către orele zece dimineața, am considerat că e timpul potrivit să mă înfățișez pe Rue des Arènes, la numărul 5; majordomul din ajun, îmbrăcat în același costum crem cu guler maoist, m-a primit zâmbind. M-a informat că profesorul Rediger lipsea și că, într-adevăr,

uitasem acolo un obiect. Mi-a adus rucsacul Adidas în mai puțin de treizeci de secunde, îl pusese cu siguranță deoparte la primele ore ale dimineții; era prevenitor, eficient și discret, într-un anume sens mă impresiona mai mult decât nevestele profesorului. Probabil că rezolva angaralele administrative cât ai zice pește.

Întorcându-mă pe strada Quatrefages, m-am trezit, fără să vreau, în fața marii moschei din Paris. Gândurile nu mi s-au îndreptat către eventualul Creator al Universului, ci undeva mult mai jos, spre Steve: era totuși limpede că nivelul învățământului scăzuse. Nu aveam chiar notorietatea unui Gignac, dar, dacă mă hotăram să revin, puteam fi sigur că voi fi bine primit.

Am continuat, de data asta deliberat, să mă îndrept pe strada Daubenton spre universitatea Sorbona-Paris III. N-aveam intenția să intru, ci doar să mă plimb prin fața gardului; am tresărit însă de bucurie când l-am văzut pe paznicul senegalez. Și el era radios:

— Mă bucur să vă văd, domnule! Ce bine că v-ați întors!

Nu-mi venea să-l contrazic, așa că i-am urmat invitația și am pătruns în curtea principală. Îmi petrecusem totuși cincisprezece ani din viață în facultatea asta, așa că-mi făcea plăcere să recunosc pe cineva, fie și o singură persoană. Mă întrebam dacă fusese și el silit să se convertească de dragul reangajării; sau poate era deja musulman, unii senegalezi sunt, sau cel puțin așa cred.

M-am vânturat vreun sfert de oră pe sub arcadele de grinzi metalice, ușor surprins de propria-mi nostalgie, dar fără să mă pot opri să nu constat cât de urât era totul împrejur, clădirile alea hidoase construite în timpul celei mai negre perioade a modernismului. Nostalgia n-are însă nici în clin, nici în mânecă cu estetica, nu e nici măcar legată de amintirile fericite; ai nostalgia unui anume loc pentru că pur și simplu ai trăit acolo, bine sau rău nici nu contează, trecutul e întotdeauna frumos, ca și viitorul de altfel, doar prezentul doare, doar prezentul pe care îl târăști după tine ca pe un buboi mustind de suferință, între două nesfârșiri de blândă fericire.

Treptat, tot mergând printre grinzile metalice, nostalgia mi s-a disipat, ba chiar am început să nu mai gândesc aproape deloc. Mi-am amintit doar de Myriam, fulgurant, dar foarte dureros, atunci când am trecut prin fața barului de la parter unde o întâlnisem prima oară. De-acum studentele purtau văl, în general alb, și se plimbau câte două sau trei pe sub arcade, ai fi zis că-i o galerie de mânăstire; atmosfera era, incontestabil, studioasă. Mă întrebam cum arătau toate astea în decorul mai vechi de la Sorbona-Paris IV și dacă nu cumva simțeai că te întorci pe vremea lui Abélard și Héloïse.

Zece întrebări despre islam era într-adevăr o carte simplă, structurată eficient. Primul capitol, care răspundea la întrebarea „Care este credința noastră?“, nu

mi-a comunicat nimic nou. Conținea, în mare, ce-mi spusese Rediger în după-amiaza petrecută la el acasă: imensitatea și armonia universului, perfecțiunea creației etc. Urma o scurtă descriere a succesiunii profeților, încheiată cu Mahomed.

Asemenea majorității cititorilor, probabil, am sărit peste capitolele dedicate îndatoririlor religioase, stâlpilor islamului și postului, și am ajuns la capitolul VII: „Care e rostul poligamiei?“ la drept vorbind, argumentația era originală: ca să-și împlinească planurile sublime, spunea Rediger, Creatorul universului folosea – la nivelul cosmosului inanimat – legile geometriei (o geometrie, desigur, non-euclidiană și, de asemenea, non-comutativă; dar, până la urmă, o geometrie). În privința lumii însuflețite, intențiile Creatorului se exprimau prin selecția naturală: prin intermediul ei, creaturile animate își atingeau maximul de frumusețe, de vitalitate și de forță. La toate speciile animale, între care și oamenii, legea era una singură: doar anumiți indivizi erau chemați să-și transmită sămânța și să zămislească generația următoare, de care vor depinde, la rândul lor, nenumărate alte generații. În cazul mamiferelor, luând în calcul timpul de gestație al femelelor și raportându-l la capacitatea practic nelimitată de reproducere a masculilor, presiunea selectivă se exercită cu precădere asupra părții masculine. Inegalitatea între bărbați – unii puteau satisface mai multe femele, alții, în mod necesar, se vedeau privați de această șansă – nu trebuia, prin urmare, să fie considerată un

efect pervers al poligamiei, ci pur și simplu adevăratul ei scop. Astfel se împlinea destinul speciei.

Aceste considerații ciudate duceau direct la capitolul VIII, mai consensual, consacrat raportului între „Ecologie și islam“, care în subsidiar îi permitea autorului să dezvolte problema hranei halal, pe care o asimila produselor bio, dar ameliorate. Capitolele IX și X, consacrate economiei și instituțiilor politice, păreau special concepute ca să ducă la candidatura lui Mohammed Ben Abbes.

În această lucrare destinată unui public foarte larg, pe care de altfel îl și cucerise, Rediger recurgea la numeroase explicații destinate cititorului umanist și nu ocolea compararea islamului cu civilizațiile pastorale și brutale care îl precedaseră. Astfel, sublinia faptul că nu islamul născocise poligamia, ci că îi reglementase doar aplicarea; că nu se afla la originea lapidării și nici a exciziei; că profetul Mahomed apreciase eliberarea sclavilor și că, stabilind principiul egalității tuturor oamenilor în fața Creatorului, pusese capăt oricărei forme de discriminare rasială în țările asupra cărora își exercita influența.

Cunoșteam aceste argumente, le auzisem de mii de ori; ceea ce nu le făcea mai puțin valabile. Ce mă izbise în timpul întâlnirii noastre și ce mă izbea încă și mai mult în cartea lui era această latură de *discurs îndelung exersat*, care îl apropia inevitabil pe Rediger de aria politică. În după-amiaza petrecută în casa de pe Rue des Arènes nu vorbiserăm deloc politică, dar nu am

fost deloc surprins când, o săptămână mai târziu, am văzut că, grație unei miniremanieri guvernamentale, fusese numit secretar de stat pentru învățământul universitar, funcție special reînființată cu acest prilej.

Între timp, avusesem ocazia să constat că Rediger se arătase mult mai puțin prudent în articolele destinate unor publicații cu tiraj mai mic precum *Revue d'études palestiniennes* sau *Oummah*. Lipsa de curiozitate a jurnaliștilor era o adevărată binecuvântare pentru intelectuali, fiindcă, în ziua de azi, toate aceste articole erau oricând la îndemână pe Internet; or mi se părea că dezgroparea unora dintre ele i-ar fi putut provoca neplăceri; poate însă că mă înșelam, mulți intelectuali îi susținuseră pe Stalin, pe Mao sau pe Pol Pot în decursul secolului XX, fără ca asta să le fi atras reproșuri; intelectualul din Franța nu trebuia să fie *responsabil*, nu stătea în natura lui să fie.

Într-un articol destinat revistei *Oummah*, în care se întreba dacă islamul fusese menit să domine lumea, Rediger răspundea în cele din urmă afirmativ. Aproape că nici nu se mai apleca asupra civilizațiilor occidentale, într-atât de limpede i se păreau sortite eșecului (individualismul liberal putea triumfa cât timp se mulțumea să distrugă structuri intermediare precum patria, corporațiile și castele, dar atunci când submina această ultimă structură care era familia, își semna condamnarea; iar atunci începea, logic, vremea islamului). Mult mai amănunțit trata cazurile Indiei și Chinei: dacă ambele țări și-ar fi conservat civilizațiile

tradiționale, rămânând străine de monoteism, scria el, ar fi putut să scape de sub influența islamului; câtă vreme însă se lăsaseră contaminate de valorile occidentale, se vedeau la rândul lor condamnate. Apoi detalia procesul și oferea un calendar previzional. Articolul, limpede și documentat, vădea influența lui Guénon, distincția fundamentală pe care acesta o opera între civilizațiile tradiționale, în ansamblul lor, și civilizația modernă.

Într-un alt articol se pronunța răspicat în favoarea unei repartizări profund disproporționate a bogățiilor. Chiar dacă mizeria propriu-zisă se cuvenea exclusă dintr-o societate musulmană autentică (milostenia constituind oricum unul dintre cei cinci stâlpi ai islamului), ea trebuia să mențină însă o distanță apreciabilă între marea masă a populației, care trăia într-o sărăcie decentă, și o infimă minoritate de indivizi exorbitant de bogați, atât de bogați încât să poată cheltui fără măsură, nebunește, contribuind astfel la supraviețuirea luxului și a artelor. Această poziție aristocratică își avea sorgintea direct în Nietzsche, pentru că Rediger rămăsese, în fond, cât se poate de fidel gânditorilor care-i marcaseră tinerețea.

Nietzscheeană era de asemenea ostilitatea sarcastică și insultătoare la adresa creștinismului, care în opinia lui se sprijinea doar pe personalitatea decadentă și marginală a lui Isus. Întemeietorul creștinismului se complăcuse în tovărășia femeilor și *asta se simțea*, scria el. „Dacă islamul disprețuiește creștinismul“, cita el

din autorul *Antichristului*, „are o mie de motive s-o facă; islamul are drept condiție fundamentală *oamenii*…“ Ideea dimensiunii dumnezeiești a lui Cristos, continua Rediger constituia greșeala fundamentală ce conducea inevitabil spre umanism și spre „drepturile omului“. Chestie pe care o spusese și Nietzsche, în termeni mai duri, până într-atât încât ar fi aderat cu siguranță la ideea că islamul avea drept misiune purificarea lumii, prin descotorosirea de doctrina dăunătoare a întrupării.

Pe măsură ce îmbătrâneam, mă apropiam și eu de Nietzsche, lucru inevitabil atunci când nu te mai ține instalația. Și mă simțeam mai degrabă atras de Elohim, sublimul dirijor al constelațiilor, decât de searbăda lui odraslă. Isus îi iubise prea mult pe oameni, iată adevărata problemă: să te lași crucificat de dragul lor era cel puțin o dovadă *de gust îndoielnic*, cum ar fi spus bătrâna cutră. Iar celelalte gesturi ale lui nu prea dădeau nici ele dovadă de mare discernământ, ca de pildă iertarea femeii adultere, cu argumente de tipul „cine n-a păcătuit“ etc. Și zău dacă era complicat, era îndeajuns să chemi un copil de șapte ani și ar fi zvârlit el, al naibii țânc, prima piatră.

Rediger scria foarte bine, era cristalin și sintetic, cu accente de umor din când în când, ca de pildă atunci când își lua peste picior un confrate, un intelectual musulman rival, care introdusese într-un articol noțiunea de *imami 2.0*, referindu-se la cei care-și asu-

maseră misiunea de a-i reconverti pe tinerii francezi proveniți din imigrația musulmană. Acum însă se putea mai degrabă vorbi despre *imami 3.0*; cei care-i converteau pe tinerii francezi de viță veche – umorul la Rediger nu dura însă prea mult; imediat urma o considerație serioasă. Sarcasmul îl îndrepta însă cu precădere spre confrații săi *islamo-stângiști*. Islamo-stângismul, scria el, era o tentativă disperată a marxiștilor terminați, putrefacți, în stare de moarte clinică, de a se cățăra afară din pubelele istoriei, agățându-se de forțele în ascensiune ale islamului. În plan conceptual, continua el, erau la fel ridicoli ca faimoșii „nietzscheeni de stânga". Hotărât lucru, era obsedat de Nietzsche; articolele lui de inspirație nietzscheană m-au obosit însă destul de repede – poate fiindcă citisem prea mult Nietzsche, pentru că îl cunoșteam și îl înțelegeam perfect, își pierduse orice forță de seducție. În mod ciudat, eram mult mai atras de fibra lui *guénoniană* – e-adevărat că, la o lectură integrală, Guénon e un autor destul de penibil, și că Rediger ni-l oferea în versiune accesibilă, *light*. Îmi plăcea în mod deosebit un articol intitulat „Geometria legăturii", apărut în revista *Études Traditionnelles*[1]. Revenea aici, o dată în plus, asupra eșecului comunismului – care era, până la urmă, o primă tentativă de luptă împotriva individualismului liberal – și sublinia că

1 Revistă înființată de René Guénon în 1936 și care se recomanda drept publicație „dedicată exclusiv doctrinelor ezoterice și metafizice din Orient și Occident".

Troțki avusese finalmente dreptate în fața lui Stalin: comunismul nu ar fi putut triumfa decât dacă devenea un fenomen mondial. Aceeași regulă, avertiza el, era valabilă și pentru islam: va fi universal sau nu va fi deloc. Punctul nodal al textului era însă o reflecție stranie, nescutită de un vag kitsch spinozian, cu note critice și tot tacâmul adițional, asupra teoriei grafelor. Doar o religie, se spunea acolo, putea să creeze o relație totală între indivizi. Dacă luăm în considerare, scria Rediger, un graf de legătură, adică niște indivizi (puncte) legați prin relații personale, e imposibil să construiești un graf plan care să lege ansamblul indivizilor. Singura soluție e să treci la un nivel superior, conținând un punct unic numit Dumnezeu, de care vor fi legați toți indivizii; și care astfel vor fi legați între ei, prin acest intermediar.

Era o lectură foarte plăcută; în același timp, pe plan geometric, demonstrația mi se părea falsă; oricum, îmi mai abătea gândurile de la problemele mele de instalație. Altfel, viața mea intelectuală se afla într-un punct mort; făceam progrese în stabilirea aparatului de note, dar continuam să rămân în pană în privința prefeței. În mod ciudat, cu prilejul unei căutări pe Internet despre Huysmans, am dat peste unul dintre cele mai remarcabile articole ale lui Rediger, apărut de data asta în *Revue européene.* Huysmans era citat doar accidental, ca autor elocvent pentru impasul naturalismului și al materialismului; restul articolului nu era decât un sonor apel adresat camarazilor săi

tradiționaliști și identitari. E tragic, pleda el pătimaș, ca o dușmănie irațională față de islam să-i împiedice să recunoască evidența: asupra problemelor fundamentale, erau în perfectă armonie cu musulmanii. Respingeau ateismul și umanismul, socoteau necesar ca femeile să fie supuse și ca societatea să se întoarcă la patriarhat: din toate punctele de vedere, lupta lor era aceeași. Iar această bătălie necesară pentru instaurarea unei noi faze organice a civilizației nu putea fi dusă, azi, în numele creștinismului; islamul, religia soră, mai recentă, mai simplă și mai adevărată (nu degeaba se convertise Guénon la islam; Guénon fusese mai presus de orice un spirit științific și alesese islamul în calitate de om de știință, ca să facă economie de concepte; dar și ca să evite anumite credințe iraționale periferice, cum ar fi prezența reală a trupului și sângelui Domnului în sfânta cuminecătură), islamul deci preluase stindardul. După ce s-a sclifosit, s-a pisicit și a mângâiat spinarea progresiștilor, Biserica Catolică nu a mai fost în stare să se împotrivească decăderii moravurilor. Și nici să respingă viguros, categoric, căsătoria homosexuală, dreptul la avort și munca femeilor. Era cât se poate de evident: ajunsă la un nivel respingător de descompunere, Europa nu mai era în stare să se salveze – așa cum nu fusese nici Roma în secolul V al erei noastre. Năvălirea populațiilor imigrante purtătoare ale unei culturi tradiționale marcate încă de ierarhiile naturale, de supunerea femeii și de respectul datorat bătrânilor, constituia o

șansă istorică pentru revigorarea morală și familială a Europei, deschidea perspectiva unei noi vârste de aur pentru bătrânul continent. Aceste populații erau uneori creștine, dar, cel mai adesea, trebuie să admitem, erau musulmane.

Rediger recunoscuse cel dintâi că, în Evul Mediu, creștinismul fusese o mare civilizație, ale cărei realizări artistice aveau să rămână veșnic întipărite în amintirea oamenilor; încet-încet, acesta avea să piardă teren, să facă compromisuri cu raționalismul, să renunțe la supunerea puterii pământești, așa încât, cu pași mărunți, se autocondamnase. De ce oare? Mister. Așa hotărâse Cel de Sus.

Nu după multă vreme, am primit *Dicționarul argoului modern* al lui Rigaud, apărut la Ollendorff, în 1881, pe care îl comandasem cu mult timp în urmă, și care m-a ajutat să-mi clarific anumite incertitudini. Așa cum bănuiam, „*claquedent*“, care însemna „casă de toleranță“, nu era o invenție a lui Huysmans; tot așa cum „*clapier*“ desemna, generic, locurile în care se practica prostituția. Huysmans întreținuse relații sexuale aproape numai cu târfe, iar corespondența lui cu Arij Prins[1] cuprindea numeroase detalii privind bordelurile europene. Parcurgând aceste pagini, am avut sentimentul, nesusținut de vreun motiv deslușit, că trebuie să mă duc la Bruxelles. Desigur, Huysmans fusese publicat la Bruxelles, însă, la drept vorbind, majoritatea autorilor importanți din a doua jumătate a secolului al XIX-lea trebuiseră,

1 Arij Prins (1860-1922), om de afaceri și scriitor olandez, căruia J.-K. Huysmans i-a adresat 237 de scrisori.

într-un moment sau altul, spre a scăpa de cenzură, să recurgă la serviciile unui editor belgian. Cum cazul lui Huysmans nu era singular, nu mi s-a părut necesar ca, pe vremea când îmi scriam teza, să fac această călătorie. M-am dus de-abia peste câțiva ani, însă mai mult pentru Baudelaire. Și-atunci m-au izbit, cu precădere, murdăria și tristețea orașului, precum și ura, aproape palpabilă, mai strașnică decât la Paris sau la Londra, între diversele comunități: la Bruxelles, mai mult decât în orice altă capitală europeană, te simțeai în pragul războiului civil.

De curând, Partidul Musulman din Belgia ajunsese la putere. Din punct de vedere al echilibrului politic european, evenimentul era considerat important. Desigur, în Anglia, Olanda sau Germania, partidele musulmane naționale făceau deja parte din coalițiile de guvernare; Belgia însă era a doua țară după Franța în care partidul musulman avea majoritate. Acest eșec catastrofal al mișcărilor de dreapta europene avea în cazul Belgiei o explicație simplă: în vreme ce partidele naționaliste flamand și valon, de departe primele formațiuni politice din regiunile lor, nu reușiseră niciodată să se înțeleagă și nici măcar să pornească un dialog veritabil, partidele musulmane flamand și valon reușiseră, pe temeiul unei religii comune, să încheie un acord de guvernare.

Victoria Partidului Musulman din Belgia fusese imediat salutată de Mohammed Ben Abbes printr-un mesaj călduros. Biografia secretarului general, Raymond

Stouvenens, avea de altfel anumite puncte comune cu aceea a lui Rediger; individul fusese membru al mișcării identitare, cu o funcție importantă, și, înainte să treacă la islam, nu se compromisese cu nici una dintre facțiunile fățiș neofasciste.

Restaurantele din Thalys[1] propuneau acum un meniu tradițional și unul halal. Era prima schimbare vizibilă – și, de altfel, singura: străzile continuau să fie la fel de murdare, iar hotelul Métropole, chiar dacă închisese barul, își păstrase o bună parte din străvechea splendoare. Am ieșit afară pe la șapte seara, era și mai frig decât la Paris, pe trotuare zăcea o zăpadă jegoasă. Într-un restaurant de pe strada Montagne-aux-Herbes-Potagères, în timp ce ezitam între un *waterzooï* de pui și o anghilă cu verdețuri, am avut dintr-odată revelația că îl înțeleg perfect pe Huysmans, mai bine chiar decât se înțelesese el însuși, și că îmi puteam deci scrie prefața. Era musai să mă întorc la hotel și să-mi aștern gândurile pe hârtie, așa că am ieșit din restaurant fără să mai comand nimic. Cei de la *room service* propuneau *waterzooï* de pui, așa că problema era definitiv rezolvată. Ar fi fost o greșeală să acord prea multă importanță „desfrâurilor“ și „petrecerilor“ atât de binevoitor descrise de Huysmans; cred că era vorba mai degrabă de un tic naturalist, de

1 Consorțiu de întreprinderi feroviare care administrează relațiile de cale ferată între Franța, Belgia, Germania și Olanda, în jurul axei Paris-Bruxelles.

un clișeu de epocă, legat de ideea de scandal, de nevoia de a-i șoca pe burghezi, și, în definitiv, de un plan general de acțiune; tot așa, nici opoziția dintre poftele trupești și severitatea vieții monastice nu avea mai multă pertinență. Castitatea nu era și nu fusese niciodată o problemă, nici pentru Huysmans, nici pentru oricine altcineva, lucru pe care scurta mea ședere la Ligugé nu făcuse decât să-l confirme. Dacă veți expune un bărbat unor stimulente erotice (de altfel foarte standardizate, decolteurile și minijupele funcționează mereu, *tetas y culo*, cum elocvent spun spaniolii), acesta va resimți porniri sexuale; dacă veți suprima numitele stimulente, va înceta să mai fie bântuit de dorințe, iar în răstimpul câtorva luni, sau, uneori, chiar săptămâni, își va pierde până și amintirea propriei sexualități. De fapt, asta nu fusese niciodată o problemă reală pentru călugări, tot așa cum și mie, de când noul regim islamic impusese mai multă decență în vestimentația feminină, mi se domoliseră instinctele, astfel încât treceau zile întregi fără să mă mai gândesc la sex. Poate că situația femeilor era ușor diferită, impulsul erotic feminin fiind mai difuz și deci mai anevoie de stăpânit; mă rog, oricum n-aveam timp să amănunțesc probleme din afara subiectului, făceam însemnări cu frenezie, după ce mi-am terminat farfuria cu *waterzooï*, am comandat un platou cu brânzeturi, nu doar că sexul nu avusese niciodată pentru Huysmans importanța pe care el părea să i-o confere, dar în ultima instanță nici cu moartea lu-

crurile nu stăteau altfel, angoasele existențiale nu erau punctul lui forte, ceea ce-l frapase în celebra crucificare a lui Grünewald nu era reprezentarea agoniei lui Cristos, ci pur și simplu aceea a suferințelor lui fizice, iar în această privință Huysmans era aidoma celorlalți oameni, propria lor moarte le e îndeobște aproape indiferentă, singura lor preocupare reală, singura lor grijă adevărată fiind să scape, pe cât posibil, de chinurile fizice. Până și în domeniul criticii de artă, pozițiile lui Huysmans te puteau păcăli. Luase agresiv partea impresioniștilor pe vremea când aceștia se războiau cu academismul vremii, scrisese pagini admirative despre pictori precum Gustave Moreau sau Odilon Redon; el însă, în propriile romane, se arăta mai puțin sedus de simbolism sau de impresionism, cât de o mult mai veche tradiție picturală, cea a maeștrilor flamanzi. Viziunile onirice din *En rade*, care ar fi putut într-adevăr să trimită la anumite bizarerii ale picturii simboliste, erau în ultimă instanță mai degrabă ratate sau, în orice, caz, lăsau o amintire mult mai palidă decât descrierile călduroase, intimiste, ale meselor la familia Carhaix din *Là-bas.* În acea clipă mi-am dat seama că uitasem *Là-bas* la Paris, trebuia să mă întorc acasă, m-am conectat la Internet, primul Thalys pleca la ora cinci, la șapte dimineața eram acasă și puteam găsi pasajele în care descria bucătăria „tușii Carhaix“ din *Là-bas,* așa cum îi spunea, singurul adevărat subiect al lui Huysmans era satisfacția burgheză, o mulțumire dureros de inaccesibilă

celibatarilor, și care nici măcar nu era aceea a înaltei burghezii, bucătăria celebrată în *Là-bas* era mai degrabă cea a unei cinstite cuhnii menajere, și cu atât mai puțin a aristocrației, nu manifestase decât dispreț pentru „tâmpeniile cu blazon“, pe care le înfierase în *L'oblat*. Ceea ce constituia cu adevărat o plăcere pentru el era o masă voioasă între artiști și prieteni, cu un rasol cu hrean, însoțit de un vin „cinstit“ și apoi cu rachiu de prune și tutun, în colțul sobei, în vreme ce răbufnirile vântului de iarnă șfichiuiesc turnurile bisericii Saint-Sulpice. Viața îi refuzase aceste plăceri simple lui Huysmans, așa încât trebuia să fii nesimțit și brutal ca Bloy ca să te miri văzându-l că plânge la moartea, în 1895, a Annei de Meunier, singura lui relație feminină durabilă, singura femeie cu care putuse, pentru scurtă vreme, să facă „un menaj“, înainte ca boala nervoasă a Annei, nevindecabilă în acea epocă, s-o oblige să se interneze la spitalul Saint-Anne.

În ziua aceea am ieșit să-mi iau cinci cartușe de țigări, am dat peste prospectul restaurantului libanez, iar după două săptămâni prefața era gata. O depresiune atmosferică venită din Azore pătrunsese în Franța, în aer plutea ceva umed și primăvăratic, ca un fel de blândețe dubioasă. Anul trecut, pe o vreme ca asta, ar fi apărut cele dintâi fuste scurte. După bulevardul Choisy, am apucat-o pe Gobelins și apoi pe strada Monge. Într-o cafenea din preajma Institutului Lumii Arabe, mi-am recitit cele circa patruzeci de pagini. Trebuiau revăzute anumite detalii de punc-

tuație, mai aveam de clarificat câteva referințe, dar, una peste alta, mi se părea neîndoios: era cel mai bun lucru pe care-l făcusem, dar și cel mai bun text scris vreodată despre Huysmans.

M-am întors încet acasă, pe jos, ca un bătrânel, devenind treptat conștient că, de această dată, chiar îmi isprăvisem viața intelectuală; și că ajunsesem la capătul îndelungatei, foarte îndelungatei mele relații cu Joris-Karl Huysmans.

Nu aveam, de bună seamă, să-i dau vestea lui Bastien Lacoue. Știam că avea nevoie de cel puțin un an sau chiar doi înainte să se îngrijoreze că n-am terminat lucrarea, prin urmare dispuneam de suficient timp ca să-mi cizelez notele de subsol și începeam, în sfârșit, o perioadă *supercool* a vieții mele.

Doar *cool*, m-am corectat eu, deschizând prima oară cutia de scrisori după întoarcerea de la Bruxelles; problemele administrative rămâneau, iar „administrația nu doarme niciodată".

Deocamdată nu găseam curajul să deschid vreunul din acele plicuri; timp de două săptămâni fusesem *teleportat pe tărâmul idealului*, reușisem, în fine, la nivelul meu modest, *să creez*; revenirea bruscă la condiția de neînsemnat supus administrativ mi se părea cam nemiloasă. Printre plicuri era și unul provenind de la Universitatea Paris IV – Sorbona. Aha, mi-am zis.

Interjecția mi-a devenit și mai hotărâtă (ahaaa!), atunci când am descoperit ce conținea: eram invitat,

chiar mâine, la ceremoniile care însoțeau numirea lui Jean-François Loiseleur în funcția de profesor universitar. Urmau să aibă loc primirea oficială în amfiteatrul Richelieu, discursul și apoi cocteilul, într-o sală anexă, special aranjată pentru eveniment.

Îmi aminteam perfect de Loiseleur, el era cel care mă introdusese la *Journal des dix-neuvièmistes*, cu mulți ani în urmă. Își începuse cariera universitară după o teză originală cansacrată ultimelor poeme ale lui Leconte de Lisle. Considerat, alături de Hérédia, conducător al mișcării parnasiene, Leconte de Lisle era în general disprețuit, socotit un „artizan onest, dar lipsit geniu", ca să mă exprim precum autorii de antologii. Totuși, sub înrâurirea unei crize mistico-cosmologice, scrisese la bătrânețe câteva poeme stranii, care nu semănau deloc cu versurile lui dinainte și nici cu ce se scria în epocă, care la drept vorbind nu semănau cu aproape nimic și despre care se putea spune la o primă vedere că erau *complet nebunești*. Loiseleur avea, în primul rând, meritul că le scosese la iveală și, în al doilea, că le comentase, fără să izbutească, totuși, să le înscrie într-o filiație literară reală – în opinia lui puteau fi mai degrabă apropiate de anumite fenomene contemporane cu apusul parnasianismului, cum ar fi teosofia sau mișcarea spiritistă. Își câștigase astfel, într-un domeniu în care nu avea nici un concurent, o oarecare notorietate, fără să poată totuși aspira la statura internațională a unui Gignac, și era invitat constant să susțină conferințe la Oxford și St. Andrews.

Ca persoană, Loiseleur corespundea perfect cu subiectul studiilor sale; n-am mai întâlnit pe cineva care să-l evoce atât de intens pe savantul Cosinus[1]: păr lung, cenușiu și murdar, ochelari uriași, costume desperecheate, arăta adesea la limita igienei și inspira din această pricină un soi de respect îndoit cu milă. Cu siguranță, nu avea intenția *să se pună în pielea unui personaj*: așa era el și nu putea fi altcum; altfel, era cel mai amabil și mai blând om din lume, complet lipsit de vanitate. Învățământul, care implica, orice s-ar zice, o anumită formă de contact cu cele mai diferite ființe umane, îl înspăimântase dintotdeauna; cum de izbutise Rediger să-l convingă? Da, măcar la cocteil aveam să mă duc; din curiozitate.

Cu o locație prestigioasă și un blazon străvechi, sălile de recepție de la Sorbona nu fuseseră niciodată folosite pe vremea mea pentru chermeze universitare; în schimb erau adesea închiriate, cu tarife decente, pentru defilări de modă și alte evenimente mondene; poate că nu suna prea onorabil, dar era util pentru rotunjirea bugetului de funcționare. Noii proprietari saudiți rezolvaseră situația, iar locul își regăsise, cu ajutorul lor, o anumită demnitate academică. Când am pătruns în prima sală, am regăsit cu încântare bannerele firmei de catering libaneze care mă însoțise

1 Personajul principal al seriei de benzi desenate *L'Idée fixe du savant Cosinus*, creată de Christophe și care a apărut sub formă de foileton începând din 1893.

în tot răstimpul cât scrisesem prefața. Știam de-acum meniul pe dinafară, așa încât am comandat cu competență. Publicul era compus din obișnuitul amestec de universitari francezi și demnitari arabi; de data asta însă erau mulți francezi, aveam senzația că veniseră toate cadrele didactice. Lucru de înțeles: să te pleci în fața noului regim saudit încă era considerat de mulți un gest cam umilitor, un act de, să-i spunem, *colaboraționism*; când se adunau mai mulți își insuflau reciproc curaj și trăiau cu mare satisfacție momente ca acesta, când aveau prilejul să-și întâmpine un nou coleg.

Imediat după ce mi-au fost servite antreurile, m-am trezit nas în nas cu Loiseleur. Era schimbat: fără să fie chiar prezentabil, înfățișarea lui se ameliorase. Pletele, tot murdare, aproape că păreau pieptănate; haina și pantalonii aveau aproximativ aceeași nuanță și nu erau decorate cu nici o pată de grăsime sau arsură de țigară; se simțea, mie cel puțin așa mi s-a părut, că la mijloc e o mână de femeie.

— Da, mi-a confirmat el neîntrebat, *am făcut pasul*. Ciudat, dar până acum nici nu-mi trecuse prin cap; până la urmă e foarte plăcut. Mă bucur că vă revăd. Cum vă merge?

— Vreți să spuneți că v-ați *căsătorit*? am insistat eu, dornic de lămurire.

— Da, da, căsătorit, îhî. Bizar de fapt, un singur trup, nu-i așa, dar e minunat. Altfel, ce mai faceți?

Ar fi putut la fel de bine să-mi dea de știre că devenise *junkie* sau adept al sporturilor extreme, nimic

legat de Loiseleur nu mă putea surprinde; am fost totuși ușor uimit, așa încât m-am trezit repetând, cu ochii ațintiți pe bentița Legiunii de Onoare care-i împodobea respingătoarea vestă de culoare albastru-petrol:

— *Căsătorit?* Cu o *femeie?*

Îmi închipuiam probabil că e încă virgin, la cei șaizeci de ani ai săi; la urma urmei, nimic nu-i imposibil.

— Da, o femeie, mi-au găsit o femeie, a confirmat el hâțânând energic din cap. O studentă din anul doi.

Când tocmai îmi pierise vocea, l-a luat în primire un coleg, un bătrânel excentric cam de același gen cu el, dar mai curățel – specialist în secolul XVII și în burlesc, autor al unui volum despre Scarron. Puțin mai târziu l-am zărit pe Rediger în mijlocul unui mic grup, la celălalt capăt al galeriei unde avea loc recepția. În ultima vreme fusesem absorbit de prefață, așa că nu mă prea gândisem la el; acum, îmi dădeam seama că întâlnirea cu el mă bucură. M-a salutat, la rându-i, călduros.

— Trebuie cumva să mă adresez cu formula „domnule ministru“? am glumit eu, după care, cu un ton mai serios, l-am întrebat: Cum e în politică? Chiar așa greu?

— Da. Tot ce se povestește nu e deloc exagerat. Eram obișnuit cu luptele de putere din mediul universitar; acum lucrurile sunt cu o treaptă mai sus. Astea fiind spuse, Ben Abbes e un tip cu adevărat remarcabil, sunt mândru că lucrez cu el.

Mi-am amintit atunci de Tanneur, de legătura pe care o făcuse cu împăratul Augustus, în seara când am

cinat împreună în casa lui din Lot; comparația a părut că-l interesează pe Rediger și că-i dă de gândit. Tratativele cu Libanul și cu Egiptul mergeau bine, mi-a spus; și fuseseră stabilite niște prime contacte cu Libia și Siria, unde Ben Abbes își reînnodase niște prietenii personale cu Frații musulmani ai locului. De fapt, încerca pur și simplu să refacă în răstimpul unei generații și doar pe căile democrației ceea ce Imperiul Roman înfăptuise vreme de secole – adăugând, fără violență, și vastele teritorii ale Europei de nord, până în Estonia, Scandinavia și Irlanda. În plus, avea și simțul simbolului, așa că se pregătea să depună o propunere de directivă europeană vizând transferarea sediului Comisiei la Roma și a Parlamentului la Atena.

— Rari sunt cei ce clădesc imperii… a mai spus, absorbit de gânduri, Rediger. Să ții laolaltă națiuni despărțite de religie și de limbă, să le faci să adere la un proiect politic comun e o artă complicată. Cu excepția Imperiului Roman, doar Imperiul Otoman, pe o scară mai mică, a izbutit așa ceva. Napoleon ar fi avut probabil calitățile necesare – felul în care a gestionat problema israeliană a fost strălucit, iar în cursul expediției în Egipt, s-a dovedit perfect capabil să trateze cu islamul. Ben Abbes, da… S-ar putea să fie din aceeași stirpe…

Am dat din cap entuziasmat, deși trimiterea la Imperiul Otoman mă cam depășea; mă simțeam în largul meu în această ambianță subtilă, volatilă, de conversație curtenitoare între persoane cultivate. Prin forța

împrejurărilor, am început apoi să discutăm despre prefața mea; mi-era greu să mă desprind de munca mea asupra lui Huysmans, care mă istovise, mai mult sau mai puțin acut, ani în șir – de fapt viața mea nici nu avusese alt scop, am constatat eu cu un strop de melancolie, fără să-i împărtășesc însă acest gând lui Rediger; deși adevărat, ar fi fost prea emfatic. Mă asculta cu atenție, fără să dea vreun semn de plictiseală. A apărut un chelner, care ne-a umplut din nou paharele.

— V-am citit și eu cartea, am spus.

— Ah… Sunt încântat că v-ați făcut timp. Exercițiul ăsta de popularizare a fost destul de neobișnuit pentru mine. Sper că vi s-a părut destul de clar.

— Da, în ansamblu, foarte clar. Am totuși niște întrebări.

Am făcut câțiva pași spre refugiul unei ferestre, nu ne ferea complet, dar era îndeajuns ca să scăpăm de șuvoiul principal al oaspeților, care circulau dintr-un capăt în altul al galeriei. Prin geam se zăreau, scăldate într-o lumină albă și rece, colonadele și domul capelei construite din ordinul lui Richelieu; mi-am amintit că acolo era păstrat craniul cardinalului, într-o criptă.

— Mare om de stat, Richelieu… am zis eu din senin.

Rediger a preluat ideea:

— Da, sunt de acord cu dumneavoastră, Richelieu a făcut lucruri remarcabile pentru țară. Regii Franței erau uneori mediocri, astea-s jocurile geneticii! Marii

miniștri însă niciodată. Curios este că și azi, în plină democrație, modelul s-a păstrat. V-am spus ce părere excelentă am despre Ben Abbes; Bayrou, în schimb, este un cretin, un animal politic lipsit de consistență, bun doar să facă frumos pentru presă; din fericire, Ben Abbes deține practic toată puterea. O să-mi spuneți că sunt obsedat de Ben Abbes; ați adus însă vorba despre Richelieu și asemănarea între cei doi nu-mi dă pace; aidoma cardinalului, Ben Abbes va aduce mari servicii limbii franceze. Prin aderarea țărilor arabe, echilibrul lingvistic european se va înclina în favoarea Franței. O să vedeți că, mai devreme sau mai târziu, va apărea un proiect de directivă care va impune franceza, la paritate cu engleza, ca limbă de lucru pentru instituțiile europene. Vai, dar nu vorbesc decât despre politică, scuze… Spuneați că aveți câteva întrebări legate de cartea mea?

— Păi… am continuat eu după o prelungă tăcere, sunt puțin încurcat, dar am citit capitolul despre poligamie și mi-e cam greu să mă consider un mascul dominant. M-am tot gândit la subiectul asta când am sosit la recepție și l-am văzut pe Loiseleur. Zău, profesorii universitari…

— V-o spun fără ocolișuri: vă înșelați. Selecția naturală e un principiu universal, care se aplică tuturor ființelor vii, dar în forme foarte diferite. E prezentă chiar și la plante; în cazul lor însă e legată de accesul la nutrimentele din sol, la apă, la lumina soarelui. Omul este și el un animal, dar de altă factură decât

câinele de preerie sau antilopa. Poziția dominantă în natură nu îi este asigurată nici de dinți, nici de gheare și nici de viteza cu care fuge, ci, pur și simplu, de inteligență. Prin urmare, v-o spun cu toată seriozitatea: nu există nimic anormal în faptul că profesorii universitari sunt considerați masculi dominanți.

Mi-a zâmbit din nou.

— Știți… În după-amiaza pe care am petrecut-o la mine acasă, am vorbit de metafizică, de geneza universului etc. Sunt conștient că, în general, oamenii nu sunt interesați de astfel de lucruri; adevăratele subiecte sunt însă, cum bine spuneați, mai greu de abordat. Și acum, de altfel, când vorbim despre selecția naturală, ne străduim să menținem discuția la un nivel cât de cât ridicat. Este, desigur, dificil să întrebi pe șleau: cum voi fi tratat, la câte femei voi avea dreptul?

— În privința tratamentului sunt oarecum la curent.

— Ei bine, numărul femeilor decurge din el. Legea islamică impune ca femeile să fie tratate în mod egal, ceea ce atrage anumite constrângeri, fie și dacă ne referim doar la problemele locative. În cazul dumneavoastră, cred că ați putea căpăta trei soții, fără vreun efort prea mare – dar, evident, nu vă silește nimeni.

Evident, asta îmi dădea de gândit; aveam însă în minte altă întrebare, mult mai stânjenitoare; înainte să continui, am aruncat o privire rapidă de jur-împrejur, ca să verific dacă ne asculta cineva.

— Ar mai fi și… Asta chiar e delicat… Să zicem că veșmintele islamice prezintă anumite avantaje, ambianța generală a societății a devenit mai așezată, dar… acoperă cam mult, aș zice. Când ești în situația să alegi, apar anumite probleme…

Zâmbetul lui Rediger a devenit și mai larg.

— Nu vă simțiți stânjenit să vorbiți despre asta, zău așa! Dacă n-ați avea genul ăsta de griji, ar însemna că nu sunteți bărbat… O să vă pun însă o întrebare care s-ar putea să vi se pară surprinzătoare: chiar aveți chef să alegeți?

— Păi… da. Cred că da.

— Nu e oare o iluzie? S-a constatat că toți bărbații aflați în situația de a alege, fac exact aceleași alegeri. Ceea ce a impulsionat majoritatea civilizațiilor, și în special pe cea musulmană, să creeze meseria de pețitoare. E o profesie foarte importantă, rezervată doar femeilor foarte înțelepte și cu experiență vastă. Ele au evident dreptul ca, în calitate de femei, să le vadă goale pe tinere și să recurgă la un fel de evaluare, coroborând fizicul acestora cu statutul social al viitorilor soți. În cazul dumneavoastră, vă asigur că nu veți avea de ce să vă plângeți…

Am amuțit. De fapt am rămas cu gura căscată.

— Întâmplător, a continuat Rediger, faptul că specia umană e cât de cât aptă să evolueze se datorează maleabilității intelectuale a femeilor. Bărbatul este cu desăvârșire ineducabil. Fie că e filozof al limbajului, matematician sau compozitor de muzică serială, își va întemeia alegerile de împerechere pe criterii strict

fizice, neschimbate de mii de ani. La începuturi, și femeile erau atrase, mai presus de orice, de avantajele fizice; cu o educație potrivită, ele pot însă fi convinse că nu asta e esențial. Le putem face să se simtă atrase de bărbații bogați – pentru că, spre a te îmbogăți e totuși nevoie de o inteligență și o ingeniozitate peste medie. Ba chiar, într-o anumită măsură, le putem încredința de înalta valoare erotică a profesorilor universitari. Surâdea din ce în ce mai voios, așa încât, preț de o clipă, m-am întrebat dacă nu cumva făcea bășcălie, dar de fapt nu, cred că nu făcea.

— Deci profesorilor li se poate acorda un tratament preferențial, pentru că asta simplifică lucrurile… a concluzionat el.

Îmi deschidea orizonturi noi și m-am întrebat dacă Loiseleur apelase la serviciile unei pețitoare; întrebarea conținea însă și răspunsul: cum să mi-l închipui pe fostul meu coleg *agățând* studente? În cazul lui, singura soluție era, evident, o căsătorie aranjată.

Recepția se apropia de sfârșit, iar blândețea nopții era uluitoare; am pornit acasă pe jos, fără să mă gândesc la ceva anume, doar cufundat într-un soi de visare. Îmi era din ce în ce mai limpede că viața mea intelectuală se încheiase, mă rog, aveam să mai particip la oarece colocvii, aveam să trăiesc din amintiri și din pensie. În același timp începeam să devin conștient – și asta chiar era ceva nou – că se va întâmpla și altceva.

Aș lăsa să mai treacă niște săptămâni, ca un soi de răgaz al decenței, în timpul cărora o să crească temperatura și o să se instaleze primăvara peste regiunea Parisului; și-atunci de-abia l-aș suna pe Rediger.

Și-ar manifesta ușor exagerat bucuria, mai ales din delicatețe, pentru că va dori să se arate surprins și să-mi lase impresia că am fost stăpân pe alegerea mea; știam că va fi realmente fericit că am acceptat, dar de fapt îmi cunoștea de mult răspunsul, poate chiar din după-amiaza pe care o petrecusem la el acasă, pe Rue des Arènes – atunci când nu încercasem deloc să-mi ascund impresia pe care mi-o lăsaseră nurii Aïshei și pateurile calde făcute de Malika.

Femeile musulmane erau devotate și supuse, puteam să mă bizui pe asta, erau crescute în acest scop, ca să ofere plăcere, ceea ce, în fond, e de ajuns; de gastronomie nu prea-mi păsa, eram mai puțin rafinat decât Huysmans la acest capitol; oricum primeau o

educație potrivită, probabil existau puține cazuri în care să nu iasă din ele menajere măcar acceptabile.

Ceremonia convertirii, în sine, ar fi foarte simplă; s-ar desfășura probabil la Marea Moschee din Paris, era mai practic pentru toată lumea. Ținând seama de relativa mea importanță, ar fi prezent rectorul sau măcar unul dintre colaboratorii săi apropiați. Nici Rediger n-ar lipsi. Oricum, numărul participanților nu era impus; ar fi, de asemenea, de față și câțiva credincioși obișnuiți, moscheea nu era rezervată pentru această ocazie, era o făgăduială pe care mi-o luam înaintea noilor mei frați musulmani, egalii mei față de Dumnezeu.

În cursul dimineții, hamamul, de obicei inaccesibil bărbaților, ar fi deschis special pentru mine; îmbrăcat cu un halat, aș străbate culoarele lungi cu colonade terminate în arcadă, cu pereții împodobiți cu mozaicuri nespus de fine; apoi, într-o sală mai mică, decorată la rândul ei cu mozaicuri delicate și scăldată într-o lumină albăstruie, aș lăsa apa călâie să-mi curgă îndelung, la nesfârșit, pe trup, până ce, în sfârșit, aș fi purificat. Apoi m-aș înveșmânta cu niște straie noi, special prevăzute pentru eveniment, și aș intra în sala cea mare, destinată slujbelor religioase.

În jurul meu s-ar face liniște. Imaginile unor constelații, ale unor supernove, ale unor nebuloase în spirală mi-ar invada spiritul; dar și imagini ale unor

izvoare, ale unor deșerturi minerale necălcate de om, ale unor păduri aproape virgine; încet-încet m-aș pătrunde de măreția ordinii cosmice. Apoi, cu o voce potolită, aș pronunța următoarea formulă, pe care o voi fi învățat-o pe dinafară, cu pronunție fonetică: „*Ash hadu an la ilaha ill Allah wa ash hadu anna Muhammadan Rasul Allah*": „Mărturisesc că nu există alt dumnezeu decât Allah și că Mahomed este trimisul său". Apoi totul s-ar isprăvi și aș deveni definitiv musulman.

Recepția la Sorbona ar fi mult mai lungă. Rediger era din ce în ce mai orientat către politică și fusese numit ministru al afacerilor externe, nu prea mai avea timp pentru îndatoririle de președinte al universității; cu toate astea, ar dori să rostească el însuși discursul pentru primirea mea la facultate (știam, eram convins că ar fi pregătit un discurs excelent și că ar fi fost încântat să-l expună). Toți colegii mei ar fi prezenți – vestea ediției mele din Pléiade se răspândise în mediile universitare, toți erau acum la curent, nu eram o relație de neglijat; și toți ar fi îmbrăcați cu togi, autoritățile saudite reinstauraseră recent portul acestui veșmânt de aparat.

Mi-aș întoarce cu siguranță, înainte să rostesc discursul de răspuns (și care, potrivit tradiției, ar fi foarte scurt), un ultim gând către Myriam. Ea avea să-și ducă viața mai departe, știam prea bine, în condiții mult

mai grele decât mine. I-aș dori sincer o viață fericită – chiar dacă nu cred că așa ceva e posibil.

Câteva luni mai târziu ar reîncepe cursurile și ar apărea studentele – frumoase, purtând voal, timide. Nu am idee cum circulau printre studente informațiile privind notorietatea dascălilor, dar circulau dintotdeauna, era inevitabil, nu cred că se schimbase mare lucru. Fiecare dintre aceste fete, oricât de frumoasă, ar fi bucuroasă și mândră să fie aleasă de mine și să-mi intre în așternut. Ar fi demne de iubire, iar eu aș reuși să le iubesc.

Oarecum așa se întâmplase, acum câțiva ani, cu tatăl meu, și iată că și mie mi se oferea o nouă șansă; șansa unei a doua vieți, lipsită de prea mare legătură cu precedenta.

Și n-aș avea nimic de regretat.

Mulțumiri

Nu am urmat studii universitare, așa încât toate informațiile despre această instituție mi-au fost oferite de către Agathe Novak-Lechevalier, conferențiar la Universitatea Paris X – Nanterre. Dacă toate născocirile mele se înscriu într-un cadru cât de cât credibil, asta i se datorează doar ei.